

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİ
VE BU ESERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YER ALAN
TEMALAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi
Hazırlayan: Yelda KÖKÇÜ

Danışman: Prof. Dr. Şener DEMİREL

ELAZIĞ-2015

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

**ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİ VE BU ESERİN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE YER ALAN TEMALAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yelda KÖKÇÜ'nün hazırlamış olduğu “Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” Adlı Eseri ve Bu Eserin Türkçe Öğretiminde Yer Alan Temalar Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09.01.2015 tarih ve 48648769/02 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 22.01.2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri: (unvan sırasına göre)

İmza

1. Prof. Dr. Şener DEMİREL (Danışman)

2. Prof. Dr. Tarık ÖZCAN

3. Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ

Yedek Jüri Üyeleri:

1.Yrd. Doç. Dr. Özcan BAYRAK

2.Yrd.Doç. Dr. Fatih ARSLAN

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09.01.2015 tarih ve 48648769/02 sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Şener Demirel danışmalığında hazırlamış olduğum “Ali Ekrem Bolayır’ın Şiir Demeti Adlı Eseri ve Bu Eserin Türkçe Öğretiminde Yer Alan Temalar Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim

Yelda KÖKÇÜ

22/01/2015

ÖN SÖZ

Dil, bir milletin devamını sağlayan ve o dili konuşanlar arasında manevi bir bağ kuran önemli bir unsurdur. İnsanın geçmişini öğrenmesinde, geleceğinin ve kişiliğinin şekillendirmesinde dil, önemli rol oynar. Burada dilini bilen sağlam karakterli bireyler yetiştirme noktasında Türkçe öğretimi karşımıza çıkmaktadır.

Dil öğretimi, uzun ve özen isteyen bir süreçtir. Çocuklarda ana dil eğitimi ve buna bağlı olarak dil bilinci, ilkokuldan itibaren öğretmenler tarafından oluşturulur. Ana dil eğitimi; dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisi üzerine kuruludur.

Çocukta dili etkin kullanma becerisi geliştirme sürecinde, çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklara tarihî ve millî kültürümüzden bahsedip onlara belli değerleri kazandırmayı amaçlar. Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” adlı eseri işte bu noktada öne çıkmaktadır. Ali Ekrem, adı geçen eserinde çocuklar için millî, dinî, ahlaki konularda şiirler kaleme alarak onlarda farkındalık yaratmayı amaçlamıştır.

Bu çalışma, Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” adlı eserinin Osmanlı Türkçesi'nden yeni yazıya çevrilerek Türkçe eğitiminde yer alan temalar bağlamında incelenmesinden oluşmaktadır. Bu nedenle, ilk olarak eserde yer alan Osmanlı Türkçesi ile yazılmış şiirler yeni yazıya çevrilmiş, daha sonra ise söz konusu şiirler Türkçe eğitimi açısından tema-ileti açısından incelenmiştir.

Çalışma, yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın amacı, yöntemi, problem cümlesi gibi başlıklara yer verilmiştir. İkinci bölümde; çocuk, çocuk edebiyatı ve çocuk şiirlerine ait çalışmalardan yararlanılarak bu başlıklar açıklanmıştır. Üçüncü bölüm; Ali Ekrem Bolayır'ın hayatı, sanatı ve eserlerinden oluşmaktadır. Dördüncü bölümde, Şiir Demeti biçim ve içerik özellikleri bakımından incelenerek bazı sayısal verilere ulaşılmıştır. Beşinci bölümde, eserde yer alan şiirler Türkçe öğretiminde yer alan temalar bağlamında incelenmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde, orijinal metne sadık kalınarak eserde yer alan şiirlerin yeni yazıya çevrileri yapılmıştır. Son bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamın her safhasında desteğini hissettiğim, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan danışmanım ve hocam Prof. Dr. Şener DEMİREL'e, kaynak temini konusunda bana yardımcı olan hocam Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ'a, bölüm hocalarıma, bana çalışma ortamı sağlayan iş arkadaşlarıma, hayatım boyunca her zaman bana destek olan annem Sibel KÖKÇÜ'ye, enerjisiyle bana güç veren kardeşim Nadir KÖKÇÜ'ye ve varlığını bir ömür yanımda hissedeceğim babam Engin KÖKÇÜ'ye sonsuz teşekkürler...

Yelda KÖKÇÜ

Elazığ-2015

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” Adlı Eseri ve Bu Eserin Türkçe Öğretiminde Yer Alan Temalar Bağlamında Değerlendirilmesi

Yelda KÖKÇÜ

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Elazığ, 2015, Sayfa: XIV + 280

Çocuk edebiyatı, ülkemizde önemi yeni anlaşılmaya başlanan bir alan olmakla beraber çocuklar için önemi yadsınamaz bir gerçektir. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların temel dil becerilerinin gelişmesine hizmet eder. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri bireyin ömür boyu ihtiyaç duyacağı yetilerindendir. Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma parçaları, bir yandan çocuklara dil edinimi ve okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlarken bir yandan da onları gerçek hayata hazırlar.

Ali Ekrem Bolayır, Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen sanatçılarından biri ve aynı zamanda çocuklara yönelik eserler veren ilk isimlerdendir. Bu çalışma, Ali Ekrem Bolayır'ın çocuklara yönelik şiirlerinin yer aldığı “Şiir Demeti” adlı eserinin Osmanlı Türkçesi'nden yeni yazıya çevrilmesi ve eserde yer alan şiirlerin 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalar bakımından incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışma yapılırken tarama ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ali Ekrem Bolayır, Şiir Demeti, Tema, Türkçe Öğretimi, İnceleme.

ABSTRACT

Master Thesis

Evaluation of Ali Ekrem Bolayır’s Work Named “Şiir Demeti” With The Context of The Themes In Turkish Education

Yelda KÖKÇÜ

Firat University

The Institute of Educational Science

Main Science Department of Turkish Education

Elazığ, 2015; page: XIV + 280

Although children’s literature, the importance of our country, a new understanding of an undeniable literature for children it is a new area to be appreciated nowadays. Children’s literature products serve the development of basic language skills of children. Listening, speaking, reading and writing skills will be needed the lifetime of an individual. Reading materials situated in Turkish textbook help children gain language acquisition while aiming to bring the reading habits to prepare children for real life.

Ali Ekrem Bolayır, not only one of the leading artists in the period of Servet-i Fünûn but also the first authors of works for children. This study comes from the new text to be translated from the Ottoman Turkish named “Şiir Demeti” at work 5 ,6, 7 and situated in the 8th grade Turkish Language Teaching Programme. Scanning and Content Analysis method are used while working for this study.

Key Words: Ali Ekrem Bolayır, Şiir Demeti, Theme, Turkish Education, Analysis.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	XII
EKLER LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIV
I.BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.3. Problem Cümlesi.....	1
1.3. 1. Alt Problemler	2
1.4. Sınırlılıklar.....	2
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	2
İKİNCİ BÖLÜM	3
II. ÇOCUK, ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK ŞİİRLERİ	3
2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	3
2.2. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve Hedefleri	5
2.3. Çocuk Şiirleri.....	7
2.3.1. Çocuk Şiirlerinin Tanımı ve Özellikleri	7
2.3.2. Türkiye’de Çocuk Şiiri	12
2.4. Türkiye ve Dünyada Çocuk Edebiyatı	13
2.4.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı	13
2.4.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	19
III. ALİ EKREM BOLAYIR, HAYATI, SANATI VE ESERLERİ.....	19
3.1. Hayatı (1867-1937).....	19
3.2. Edebî Kişiliği	22

3.2.1.Şiir Sanatı.....	26
3.2.2. Nesir Sanatı	29
3.3. Eserleri	30
3.3.1. Şiirleri	30
3.3.1.1. Kasîde-i Askeriyye	30
3.3.1.2. Kırmızı Fesler	31
3.3.1.3. Rûh-ı Kemal	31
3.3.1.4. Zılâl-ı İlhâm.....	31
3.3.1.5. Lisân-ı Osmânî	32
3.3.1.6. Ordunun Defteri.....	33
3.3.1.7. Ana Vatan.....	33
3.3.1.8. Vicdan Alevleri	34
3.3.1.9. Kitaplarında yer almamış, dergilerde kalmış şiirleri:	34
3.3.2.Piyesleri.....	35
3.3.2.1. Bâria.....	35
3.3.2.2. Yavuz Sultan Selim	36
3.3.2.3. Sükût	36
3.3.2.4. Mama Dadım Darılır	36
3.3.3. Monografileri	37
3.3.3.1. Recaîzade Mahmut Ekrem Bey	37
3.3.3.2. Namık Kemal	38
3.3.4. Dil ve Edebiyat Görüşlerini İçine Alan Eserleri	38
3.3.5. Dil ve Edebiyat Üzerine Yazıları	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	40
IV. ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİNİN BİÇİM VE	
İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ	40
4.1. “Şiir Demeti” Adlı Eserinin Biçim Açısından İncelenmesi	40
4.1.1. Nazım Birimleri.....	40
4.1.2. Nazım Biçimleri	41
4.1.2.1.Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri	42
4.1.2.1.1.Mesnevi (Düz Kafiye) Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	42
4.1.2.1.2.Müstezat Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	43

4.1.2.2. Halk Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri	44
4.1.2.2.1.Mâni Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	44
4.1.2.2.2.Türkü Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	45
4.1.2.3. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri	45
4.1.2.3.1.Serbest Müstezat Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	46
4.1.2.3.2. Çapraz Kafiye Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	46
4.1.2.3.3. Dörtlüler	47
4.1.2.3.4. Serbest/ Karışık Kafiye Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	48
4.1.2.3.5. Sone Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler	49
4.2. Ahenk Unsurları.....	50
4.2.1.Vezin / Ölçü	50
4.2.2.Kafiye.....	51
4.2.2.1.Yarım Kafiye	52
4.2.2.2. Tam Kafiye.....	52
4.2.2.3.Zengin Kafiye	53
4.2.3.Redif	53
4.2.3.1. Ek Halindeki Redifler	53
4.2.3.2. Kelime Halindeki Redifler	54
4.3. “Şiir Demeti” Adlı Eserin İçerik Açısından İncelenmesi.....	54
4.3.1. Konu	56
4.3.2. İleti ve Şiir Demeti’nde Yer Alan İletiler.....	60
4.3.2.1. Doğrudan Aktarılan İletiler.....	61
4.3.2.2. Örtük İletiler	63
4.3.2.3. Dolaylı İletiler	64
4.3.2.4. Soru-Cevap Biçiminde Aktarılan İletiler	65
4.3.2.5. Soruya Dönüştürülerek Aktarılan İletiler.....	65
4.3.3. Şiir Demeti’nde Yer Alan İletiler	66
4.3.3.1.Dinî Nitelikli İletiler	67
4.3.3.1.1.Allah ile İlgili İletiler	67
4.3.3.1.2.Hz. Muhammed ile İlgili İletiler	69
4.3.3.1.3. Dört Halife ile İlgili İletiler	70
4.3.3.2. Millî Duygu ve Düşüncelere Yer Veren İletiler	72

4.3.3.3. Sevgi ile İlgili İletiler	73
4.3.3.4. Ölüm ile İlgili İletiler	75
4.3.3.5. Çalışma ve İlim ile İlgili İletiler	76
4.3.3.5. Diğer İletiler	80
4.3.3.5.1. Temizlik İmandandır.....	80
4.3.3.5.2. Kibir, Kalpleri Karartan Bir Hastalıktır	81
4.3.3.5.3. Atasözleri Kıymetlidir, Yol Gösterir	82
4.3.3.5.4. Birlikten Kuvvet Doğar.....	83
4.3.3.5.5. Şaka Kaba ve Kırıcı Olmamalıdır.....	84
4.3.3.5.6. Şiddet, İstenilen Davranışların Kazandırılmasında Etkili Değildir	84
4.3.3.5.7. Küçüklerin Büyük Fikirleri Vardır	85
4.3.3.5.8. İnsan, Bazen Dünyadaki En Tehlikeli Canlı Olabilir	86
4.3.3.5.9. Tasarruf Başka, Cimrilik Başkadır	87
BEŞİNCİ BÖLÜM	88
5. ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİNİN TÜRKÇE	
ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA TEMALAR AÇISINDAN İNCELENMESİ	88
5.1. Sevgi Teması	96
5.1.1. Allah Sevgisi.....	96
5.1.2. Peygamber Sevgisi.....	96
5.1.3. Çocuk Sevgisi	97
5.1.4. Aile Sevgisi	98
5.1.5. Anne Sevgisi	98
5.1.6. Dadı Sevgisi	99
5.1.7. Vatan Sevgisi.....	100
5.1.8. Bayrak Sevgisi.....	101
5.2. Millî Kültür.....	101
5.3. Toplum Hayatı.....	104
5.4. Sağlık ve Çevre.....	108
5.5. Zaman ve Mekân.....	110
5.6. Bilim ve Teknoloji	112
5.7. Atatürk.....	114
5.8. Oyun ve Spor	115

5.9. Duygular	118
5.9.1. Şefkat	119
5.9.2. Üzüntü.....	119
5.9.3. Mizah	120
5.9.4. Yalnızlık.....	122
5.9.5. Merak	123
5.9.6. Mutluluk.....	124
5.10. Doğa ve Evren	124
ALTINCI BÖLÜM.....	126
6. ALİ EKREM BOLAYIR’IN ŞİİR DEMETİ ADLI ESERİNDEKİ ŞİİRLER	126
YEDİNCİ BÖLÜM.....	271
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	271
7.1. Sonuç	271
7.2. Öneriler	272
KAYNAKÇA.....	273
EKLER	276
ÖZ GEÇMİŞ.....	280

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Şiirlerin Nazım Birimlerine Göre Kullanım Sıklıkları	41
Tablo 2. Şiirlerin Nazım Biçimlerine Göre Kullanım Sıklıkları	42
Tablo 3. Hece Ölçüsünün Kullanım Sıklığı	51
Tablo 4. Şiirlerin Konularına Göre İşlenme Sıklıkları	58
Tablo 5. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar	91
Tablo 6. Temaların Sınıflara Göre Dağılımı	95
Tablo 7. Şiir Demeti'nde Yer Alan Temaların Kullanım Sıklıkları	95

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Ali Ekrem Bolayır'ın Fotoğrafları	276
Ek-2: Şiir Demeti Adlı Eserin Kapağı	277
Ek-3: Şiir Demeti Adlı Eserden Bir Şiir Örneği.....	278

KISALTMALAR LİSTESİ

A g. der.	: Adı geçen dergi
A. g. e.	: Adı geçen eser
b.	: Baskı
C	: Cilt
Fas.	: Fasikül
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
yy	: Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde, çalışmanın gerekçelerini ortaya koyan araştırmanın amacına, önemine, problem cümlesine, sınırlılıklara, evren-örnekleme ve araştırmanın yöntemine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarından olan Ali Ekrem Bolayır'ın Şiir Demeti adlı eserinin Osmanlı Türkçesi'nden yeni yazıya çevirmek ve şiirlerde yer alan 5,6,7,ve 8. sınıflara ait temaları tespit etmektir. Bu noktada, Bolayır'ın yazdığı şiirlerin incelenmesi ve bu şiirlerin eğitsel ve çocuğa görelilik değerlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1.2.Araştırmanın Önemi

Servet-i Fünûn Edebiyatı sahasında çocuklar için eser yazmış isimlerden biri de Ali Ekrem Bolayır'dır. Bolayır, çocuk edebiyatına önem verilmesi noktasında ilk çabaların sahibidir. Yapılan araştırmalar sonucunda Şiir Demeti adlı eserin, yeni yazıya çevirisi tespit edilmemiştir. Ayrıca eserde yer alan şiirler, Türkçe öğretimi ve tema-ileti unsurları açısından da incelenmemiştir. Bu çalışmada, hem Bolayır'ın özellikle şiirle ilgili çalışmalarına bir bütün olarak bakmak hem de şiirlerinde yer alan tema-ileti unsurlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışma bu yönüyle, Türkçe ders kitaplarına malzeme oluşturması noktasında da önem taşımaktadır.

1.3.Problem Cümlesi

Türkçe Dersi Öğretim Programı'na uygun olarak, Türkçe dersinde Ali Ekrem Bolayır'ın şiirlerinden nasıl yararlanılabilir? Bu şiirlerde yer alan tema ve iletiler nelerdir?

1.3. 1. Alt Problemler

- 1.Çocuk edebiyatı nedir?
- 2.Çocuk edebiyatının nitelikleri nelerdir?
3. Ali Ekrem Bolayır kimdir?
4. Eserde yer alan iletiler nelerdir?
- 5.Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” adlı eserinde yer alan şiirlerin tematik sınıflandırması nasıldır?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Ali Ekrem Bolayır'ın “Şiir Demeti” adlı eseri ve bu eserin, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalar çerçevesinde incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.5.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma yapılırken, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılarak yürütülen bu süreçte izlenen aşamalar şöyledir:

1. Dokümanlara ulaşma
2. Orijinalliğin kontrol edilmesi
3. Dokümanları anlama
4. Veriyi analiz etme
5. Veriyi kullanma (Forster,1995)

Veriyi analiz etme aşamasında, şiirler biçim ve içerik özelliklerine göre fişlenerek gruplandırılmıştır. İnceleme esnasında 5, 6, 7. ve 8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bağlı kalınarak tema ve iletiler tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, doküman analizi ve taramalarla yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. ÇOCUK, ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK ŞİİRLERİ

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını ele almadan önce, “Çocuk kime denir?, Çocuk denilince kim akla gelir?” gibi soruların cevaplandırılması gerekmektedir.

Çocuk; “*bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişim döneminde bulunan insan olarak açıklanabilir (Güleryüz, 2002: 5).*”

Yalçın ve Aytaş’a göre ise çocuk (2003: 13); “*iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine ulaşmamış kız ya da erkek*”tir.

Yaşa bağlı sınırlandırma yapılmaksızın daha genel bir ifadeyle çocuk; kendine has bir görünüşe, kişiliğe, harekete, duygu dünyasına ve akla sahip olan ve bu bağlamda farklı yaratıcılık gücüyle donatılmış bireydir. Böylesine zengin bir içeriği bünyesinde barındıran çocuğun, doğumundan itibaren birtakım ilgi ve ihtiyaçlara muhtaç olması kaçınılmaz bir durumdur. Bu muhtaçlık onun doğası gereğidir. Söz konusu ilgi ve ihtiyaçlar içerisinde göz ardı edilmemesi gerekenlerden biri de onun eğlenmesini, hoşça vakit geçirmesini ve eğitilmesini en ucuz ve en kestirme yoldan sağlayacak olan edebî eserlerdir. Bu çerçevede türlü içeriklerden meydana gelen, etkili ve güzel bir dil aracılığıyla çocuklar için çocuksu duyarlılıklar dikkate alınarak yazılmış edebî eserler çocuk edebiyatı başlığı altında değerlendirilmektedir (Demirel, 2009).

Neil Postman’ın, “*çocuklar, göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlardır. Biyolojik açıdan herhangi bir kültürün kendisini yeniden üretme gereksinimini unutmaması tasavvur edilemez. Fakat bir kültürün toplumsal açıdan çocukluk fikrine sahip olmaksızın var olması oldukça muhtemeldir. Bebekliğin tersine çocukluk, biyolojik bir kategori değil, toplumsal bir kurgudur*” sözleri bir taraftan çocuk kavramına açıklık getirirken, diğer taraftan bebeklik dönemi ile çocukluk dönemi arasındaki farka açıkça vurgu yapmaktadır (Postman, 1995: 7).

Geçmiş yüzyıllarda çocuk edebiyatı, çocuğun edebiyatı gibi kavramlara çok fazla önem verilmemekteydi. Genelde yetişkinler için üretilen edebiyat ürünlerinin

çocukların ilgisini çeken bölümlerinin çocuk edebiyatı malzemesi olarak kullanılmasının yeterli olacağı kabul ediliyor ve daha çok öğretici öğelere ağırlık veriliyordu (Meriç, 1986: 307-323). Günümüzde çocuğa verilen önemin artmasıyla beraber, çocuğun hayal dünyasına hitap eden dil, üslup, konu ve kahramanlar bakımından çocuğa göre olan eserlerin sayısında bir artış yaşanmıştır. Bu gelişmeler, “Çocuk edebiyatı nedir?” sorusunu da beraberinde getirmiştir.

Çocuk edebiyatının açıklamasını yapmadan önce edebiyat kavramının tanımına yer verilmesi ve çocuk edebiyatının bu daire içine yerleştirilmesi, çocuk edebiyatının anlaşılması açısından daha uygun olacaktır.

Edebiyat, Türkçe Sözlük’te; “*olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın*” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 2005: 600).

Şirin (1987), bu terimle birlikte anılan çocuk edebiyatının ayrı bir edebiyat olabilmesi için seçme, değiştirme ve yeniden kurma prensiplerinin estetik yoğunluk kazanması gerektiğini söylemektedir. Edebî eser de, bununla beraber estetik değer taşımalıdır. Çocuk edebiyatı, tanımlaması ve sınırlarının belirlenmesi en güç edebiyat türlerindendir.

Bu noktada, Ciravoğlu (2000: 11) çocuk edebiyatı ifadesini şöyle açıklamıştır: “*Henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne verilen addır.*”

Oğuzkan (2000: 3) ise, çocuk edebiyatı hakkındaki düşüncelerini şu cümlelerle aktarmıştır: “*Çocuk edebiyatı; çocukların gelişim özelliklerine göre hazırlanmış edebî ürünlerdir. Bu edebiyat, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.*”

Çocuk edebiyatı terimi ilk olarak masal, fabl gibi türlerde görülen, yani izleyicisi dikkate alınan, yaratılan ürünleri akla getirmektedir. Fakat pek çok zaman çocukların anlatıldığı ürünler de çocuk edebiyatı içinde düşünülmektedir. Roman, hikâye, şiir gibi edebî türler ve sinema, tiyatro, müzik, resim gibi sanat dalları nasıl toplumun belli bir kısmına ait değilse çocuk edebiyatı için de durum aynıdır. Edebî türler ve sanat dalları kişiye haz, mutluluk, heyecan, bilgi verme, kişileri olay içinde yetiştirme, onları geçmiş yaşamlardan nasiplendirme gibi amaçlarla var olmuşlardır. Bu çerçevede çocuk

edebiyatı; çocuklar için yaratılmış edebiyat veya çocuklar esas alınarak üretilmiş edebiyat demektir (Göl, 2011).

2.2. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve Hedefleri

Çocuk edebiyatı, yetişkinlere hitap eden edebiyattan farklı özellikler taşımaktadır. Söz konusu bu özellikler; konu-tema, dil-üslup, kahramanlar, resimler ve iletiler şeklinde sıralanabilir. Bu unsurlar, bir eserin çocuğa göre olup olmadığını belirlemede öne çıkmaktadır.

Yalçın ve Aytaş (2003: 17) çocuk edebiyatının niteliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Sürekli bir arayış içerisinde olan çocuk için oynamak, eğlenmek vazgeçilmez bir tutkudur. Çocuk edebiyatı da çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler.

2. Her şeyden önce çocuk edebiyatı, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlar.

3. Karşılıklı anlaşma aracımız olan dilin çocukluk dönemlerinde daha çok geliştiği ve kökleştiği dikkate alınacak olursa çocuk edebiyatının, çocukta dil gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biri olduğu unutulmamalıdır.

4. Çocuk edebiyatı vasıtasıyla çocuğun alıcı dil gelişimine katkıda bulunulmakla kalınmaz, aynı zamanda ifade edici dil gelişimi de desteklenmiş ve böylece kelime hazinesi zenginleştirilmiş olur (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17).

Çocuk edebiyatını yalnızca yazılı metinler olarak kabul edersek, bu metinlerde çocuğun kendisini ve yaşadığı dünyayı bulması çocuğun ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve deneyimlerin özenle değerlendirilerek düzenlenmesi gerekir. Özellikle günümüzde çocukların televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik araçlar karşısında harcadığı süre göz önünde bulundurulacak olursa, çocuk edebiyatının hayatla ilgili doğru bilgileri, büyük bir ustalıkla ve sanatsal estetikle vermesi gerekmektedir. (Yalçın ve Aytaş, 2003).

Akın ise (2009: 62-63), çocuk edebiyatının sahip olması gereken nitelikler hakkında şunları söylemiştir: “*Ne olursa olsun eğitici ve ahlaki nitelikleri yadsınamayan çocuk edebiyatı, çocuğun ruhi ve psikolojik yapısına uyumlu olmalıdır. Komiklik, eğlendiricilik asla göz ardı edilmemelidir. İdealizm vurgusu baskın kılınmamalı, öğreticilik adeta göz çıkarırcasına çocuğun önüne getirilmemeli; merak,*

macera, seyahat isteği gibi çocuğu harekete geçiren öğelere yer verilmelidir. Şüphesiz çocuk edebiyatının en önemli tarafı çocuklar için, çocuksu biçimde olmasıdır. Eserlerin çocukla ilgisi olmalı, çocuksuluk ya da çocukça bir yanı bulunmalı, çocuk kavramının hakkını vermelidir. Çocuk edebiyatının temel özelliği öznesinin çocuk olmasıdır. Çocuk dünyasında, çocuklar arasında geçmelidir. Çocukça bakış ve anlayış içermelidir, çocuksu eda özellikle dilin kullanımında vazgeçilmez olmalıdır.”

Çocuk edebiyatı sahasında kaleme alınmış eserlerin ve bu eserlerde yer alan okuma metinlerinin de sahip olması gereken birtakım özellikler vardır. Nas’a göre (2002: 62-65), çocukların bilişsel ve duyuşsal dünyalarını etkileyen en güçlü araçlardan olan okuma metinlerinde aşağıdaki özelliklerin bulunması gerekir. Çocuk edebiyatına ait eserler:

1. *Çocukları karamsarlıktan uzak tutmalı, onlara yaşama sevinci ve iyimserlik aşılamalıdır.*

2. *İnsan, hayvan, doğa sevgisine yer vermelidir.*

3. *Bağnazlık ve yazgıcılık aşılamamalıdır.*

4. *Din ve ırk üstünlüğüne yer vermemelidir.*

5. *Şovenizmden arınık ulus ve yurt sevgisi kazandırmalıdır.*

6. *Engelli insanları aşağılayıcı, küçük düşürücü anlatımlara yer vermemelidir.*

7. *Bireyciliği özendirmemeli, yardımlaşma ve anlayışı kazandırılmalıdır.*

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğu kimi zaman eğlendirirken eğitirken kimi zaman da eğitirken eğlendirir. Çünkü çocuklar bir yandan hoş vakit geçirmek, bir yandan da edebî zevk almak gibi amaçlarla çocuk edebiyatı ürünlerini okurlar. Bu sayede çocuk edebiyatı ürünleri çocukların; dil, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunur ki çocuk bu yetileri hayatı boyunca kullanır.

Çocuk edebiyatı, tanımı, nitelikleri ve öznesinde çocuk olması dolayısıyla görmezlikten gelinemeyecek birtakım hedefler doğrultusunda oluşmak zorundadır. Demirel (2009: 52-53), çocuk edebiyatının hedeflerini şöyle sıralamıştır:

1. *Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak, güven, sevgi, sevilme, sevmek, öğrenme, bir gruba ait olma, oyun, değişiklik ve estetiklik gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak.*

2. *Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak*

3. *Çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine katkıda bulunmak.*

4. *Çocuğun algı gelişimini desteklemek(görsel, işitsel, dokunsal algı).*
5. *Sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek.*
6. *Çocuğun zihinsel gelişimine katkıda bulunurken kavram gelişimini de desteklemek.*
7. *Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılama.*
8. *Çocuğa ilk edebî ve estetik değerleri vermek.*
9. *Çocukların gelişmekte olan iç ve dış dünyalarına katkıda bulunmak.*
10. *Çocukları yaşam gerçeklerine hazırlamak.*

2.3. Çocuk Şiirleri

Çocuklar şiir dinlemekten ve okumaktan büyük keyif alırlar. Bu noktada çocuklar için seçilen şiirlerin çocuğa göre olması gerekir. Çocuk şiirleri, çocuklarda olumlu duygular uyandırmalı ve onlarda estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmalıdır.

2.3.1. Çocuk Şiirlerinin Tanımı ve Özellikleri

Çocuk şiirleri, şairin kullandığı dil ve üslup ile edebî bir tür olan şiirden ayrılır. Çocuğa görelik ilkesi, çocuk edebiyatına ait diğer türlerde olduğu gibi çocuk şiirlerinde de aranır. Çocukça değil, çocuğa göre bir dil kullanmak çocuğun ilgisini çeker ve onu esere yaklaştırır. Oğuzkan (2000: 248), “çocuk şiiri” kavramına şu sözleriyle açıklık getirmiştir:

Çocuk şiiri, şiire ait bütün özelliklere sahip olmakla birlikte dil, duyarlılık, söyleyiş ve imge açısından çocuk düzeyine uygunluk gösterir. Çocuğa görelik ilkesi, çocuk şiirinin sınırlarını çizer. Çocuk şiirinin, çocukta güzellik duygusu uyandırmak; ona insan, tabiat, yurt ve ulus sevgisi kazandırmak, ana dilini sevdirmek gibi işlevlerinden söz edilebilir.

Çocuk şiirleri yazılırken çocuğa görelik ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Sürekli didaktik bir üsluba sahip, estetik değerlerden uzak şiirler, çocuklar tarafından ilgi görmez.

Sever (2008: 18), çocuk şiiri hakkında şunları söyler: “Çocuğun dilsel beğenilerini, ana dilinin anlatım olanaklarıyla eğitime anlayışından uzak çocuksu

yayınlar ile çocuğu bir yetişkinin kendince oluşturduğu doğrulara bağımlı kılmak isteyen güdümlü yayınlar; çocuklarda kitap ve edebiyat adına yanlış kanıların oluşmasına, zamanla çocuğun okuma isteğinin körelmesine, sonuçta kitapla çocuk arasında engellerin oluşmasına yol açabilir.”

Şiir aracılığıyla, çocuğa birtakım kavramları öğretmek çok daha kolaydır. Çünkü, şiirin ritmik yapısı öğrenilecek bilgilerin akılda kalmasını kolaylaştırır ve öğrenme işini daha zevkli bir hâle getirir. Fakat, söz konusu didaktik unsurlar, şiirin dokusuna zarar vererek şairi estetik kaygıdan uzaklaştırabilir.

Şimşek (2005: 221), bu konu hakkında şunları söylemektedir: “Çocuklara yönelik yazılan şiirlerin bir kısmını, yazarlar da didaktik olarak değerlendirirler. Bu, şiiri eğitim ve öğretim faaliyetlerinde araç olarak kullanma eğilimin sonucudur. Şiire özgü ritmi kullanarak herhangi bir bilgiyi çocuğa öğretmek mümkündür, ancak söz konusu metnin şiir olduğu su götür bir durumdur. Dolayısıyla bilgi aktarma amacına hizmet eden metinleri manzume olarak tanımlamak ve çocuklarda estetik zevki oluşturan ve geliştiren şiirden ayırmak daha doğru bir anlayış olacaktır.”

Çocuk şiirlerinin, şiir adı verilen edebî türden farklı özellikler taşıdığı bilinmektedir. Ciravoğlu (2000), çocuk şiirlerinin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. *Çocuk şiirlerinde hayal gücü özelliği öne çıkmaktadır.*
2. *Çocuk şiirlerinde duygusallık önemli bir özelliktir.*
3. *Çocuk şiirlerinde ahenk ve ölçü yeterli ölçüde vardır.*
4. *Çocuk şiirleri kolay akılda kalacak ve ezberlenebilecek düzeyde bir özelliğe sahiptir.*
5. *Çocuk şiirlerinin konuları, genellikle çocuk dünyasını ileriki dönemlere taşıyacak, çocuklara yaşama sevinci ve coşku veren izlenimlerden oluşan bir özellikte olmalıdır.*
6. *Şiirlerin kelime yapısında genellikle yumuşak heceler, sevgiyi kucaklayan vurgulamalar olması vazgeçilmez bir özelliktir.*

Çocuklar için yazılan şiirler, yetişkinler için yazılan şiirlerden farklı özellikler taşırlar. Yetişkin bir bireyi etkilemekle, bir çocuğun iç dünyasına dokunabilmek aynı şey değildir. Bu noktada çocuk şiiri hangi özellikleri taşımalıdır? Sorusuna cevap aramak gerekir.

A) Biçim Yönünden

Çocuk şiirlerini oluşturan dizelerdeki hece sayıları ilkökul 1.2.3. sınıflarda 7-8 heceyi geçmemelidir. 11'li heceli şiirlere ise 3. sınıfın sonuna doğru veya 4. sınıfta yer verilebilir. Daha sonraki sınıflar için hece sayısı önemli değildir. Ama yine de öğrencilerin nefeslerini kullanma süreleri göz önünde bulundurulmalıdır.

- *Duraklar belli olmalı, kolayca sezilebilmelidir.*
- *Uyaklar birbirine yakın dizelerde bulunmalı, birbirinden kopuk olmamalıdır.*
- *Dizeler doğal cümle düzenine uygun olmalıdır, cümlenin belirttiği yargı bir ya da iki dizede verilmeli çok fazla yayılmamalıdır.*
- *Şiirlerin uzunluğuyla ilgili sınıf düzeyi dikkate alınmalıdır. Örneğin; 1.2.3. sınıflarda şiirlerin 4 kıtayı geçmemesi gerekirken 4. ve 5. sınıflarda hece sayılarının olağandan çok olmaması koşuluyla şiirler 5-6 kıtaya kadar çıkabilir (Kıbrıs, 2010: 148-149).*

B) İçerik Yönünden

Öğrencilere okutulması istenen şiirler seçilirken kazandırılması amaçlanan istendik davranışlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle seçilen şiirlerin; yurt, ulus ve doğa sevgisi gibi soyut temaları işleyen, yaşama sevgisini ve insan ilişkilerini konu alan şiirler olmasına özen gösterilmelidir. Öğrencileri belli bir siyasi görüşe bağlayacak, onları yaşamdan soğutacak şiirlerden kaçınılmalıdır.

- *Duygu çözümlemesinden çok olaylara yer verilmelidir. Ancak ortaokul 7. ve 8. sınıflarına doğru duyguların biraz daha yoğun olarak işlendiği şiirlere yer verilebilir.*
- *İşlenen düşsel duygular ve betimlemeler çocuğun düzeyini aşmamalı, çocuğun dünyasıyla uyum içinde olmalıdır.*
- *Anlam açık olmalı, yan anlamlı veya kapalı anlamlı sözcüklerden kaçınılmalıdır.*
- *Bütün bu sayılanların yanında, çocuklara sunulacak şiirlerin estetik bir güzellik içinde sunulması gerektiği de unutulmamalıdır (Kıbrıs, 2010: 149).*

Çocuk Edebiyatı Türlerinin Çocuğun Gelişim Sürecine Katkısı

Çocuk edebiyatına ait ürünler; hiç kuşkusuz çocukların dil, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişim süreçlerinde önemli rol oynamaktadır. Çocuk, belirli temel ihtiyaçları olan bir varlıktır. Çocuk edebiyatı, bir yandan çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken bir yandan da onun çeşitli alanlardaki gelişimine katkı sağlar.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel işlevlerinden biri, çocuğun dil gelişimine yardımcı olmaktır. Masal, hikâye, roman, bilmece gibi çocuk edebiyatı ürünlerinden beslenen bir çocuğun, öğrendiği sözcük sayısı gün geçtikçe artar. Artan bu sözcükler ise, çocuğun düşünce dünyasının genişlemesine yardımcı olur. Sever (2003: 27), şu sözleriyle çocuk kitaplarının çocuğun dil gelişimindeki önemine değinmiştir: “*Çocuk kitapları, okulöncesi dönemden başlayarak dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde çocuklara zenginleştirilmiş bir dil çevresi yaratan önemli değişkenlerden biri olarak değerlendirilebilir.*”

Masal, bilmece, ninni, tekerleme gibi edebî türler çocukların bilişsel açıdan gelişmesinde rol oynarlar. Daha önce görmediğini görmeye, düşünmediğini düşünmeye başlayan çocuğun zihninin sınırları genişler, ufku açılır. Bu türler, ayrıca çocukların dil gelişimlerini de kolaylaştırıcı etkiye sahiptirler. Çocukları zihinsel, ruhsal, sosyal yönlerden besleyen ve onları geleceğe hazırlayan çocuk edebiyatı ürünlerine her çocuk ihtiyaç duyar.

Çocuklar, masalların büyülü dünyasına erken yaşta merhaba derler. Gerçek hayatta mümkün olmayan olaylar masallarda yaşanır, doğaüstü güçlere sahip kişilere masallarda rastlanır. Masalların bu fantastik ve gizemli dünyası çocuğun ruhunu sarar ve çocuğu kendine çeker. Çocuğun ruhsal dünyasının kapılarını aralamayı başaran bu tür, çocuklarda istendik birtakım davranışlar oluşturma aşamasında araç olarak kullanılabilir. Nuhoğlu (2005: 93), masalların çocuklara olan katkıları hakkında şunları söylemiştir: “*Masallar, aile ve okul eğitiminin en kıymetli materyalleridir. Duygusal olarak sevgi, saygı, özveri, hoşgörü, sadakat, vefa, dostluk, kardeşlik, samimiyet, sabır, nezaket gibi değerleri kazandıran; sosyal çevreyi tanıtip sosyal farklılıkları öğreterek yaşama adapte eden, aile sevgisi, vatan sevgisi, hayvan sevgisi gibi insanın ruhsal temel ihtiyaçlarını oluşturarak kişilik gelişimini sağlayan masallarımız aynı zamanda sosyal*

düzen değerlerini de verir. Temel becerilerin kazandırılmasında toplumun doğal ürünü olan masallarımız, çocuğa nasihat etmeksizin, komut vermeksizin doğrudan kılavuzluk yaparlar.

Bilmeceler; imgelerden oluşur ve kendi içlerinde belli bir ritme sahiplerdir. Bilmecelerin cevapları bilerek gizlenir ve çocuk doğru cevabı bulmak için zihinsel bir çaba içine girer. Hatırlama, dikkat etme, düşünme gibi bilişsel süreçlerden geçen çocuk, bilmecenin cevabını bulur. Bir yandan kendine güvenmeye başlayan çocuk, bir yandan da sahip olduğu bilişsel gücünün farkına varır.

Ninni; bir annenin uyumayan bebeğine iyi niyetlerini dile getirdiği, kendine özgü bir melodisi olan şarkıdır. Ninniler, bebeklerin ruhlarında izler bırakabilir. Annenin şefkati, merhameti, yavrusuna olan sevgisi ninniyle bebeğe akseder. Burada, ninnilerin çocuğun kişilik gelişimine olan etkisinden bahsedilebilir. Sevgi ihtiyacı karşılanmış olan çocukların, ileride sağlam bir kişiliğe sahip olmaları muhtemeldir.

Tekerlemeler ise, art arada söylenen yakın sesli sözcüklerden oluşurlar. Söylenmesi zor fakat eğlenceli olan bu sözcükler, çocukları bir yandan eğlendirirken bir yandan da eğitir. Tekerlemeler, çocuğun ana dilinin inceliklerini öğrenip onu etkin bir şekilde kullanması hususunda etkilidir.

Çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla bilgi edinen çocukta, elde ettiği bu bilgileri paylaşma ve anlatma ihtiyacı doğar. Okuduğu bir masalı arkadaşına anlatan, öğrendiği bir bilmeceyi anne- babasına soran çocuk sosyal yönden gelişir. İnsani ilişkileri kuvvetli olan çocuğun, öz güveninin de sağlam olması muhtemeldir.

Sever (2003: 61), çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların gelişim süreçlerine etkisi hakkında şunları söylemiştir. Çocuk edebiyatı ürünleri:

- *Çocukların dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirir.*
- *Çocukların düş kurma becerilerini geliştirir; düşsel serüvenlere çıkmada onlara eşlik eder.*
- *Çocuğa içinde yaşadığı toplumun insan ilişkilerini tanıtır, bu ilişkileri okuduğu farklı kültürleri tanıtan kitaplardaki insan ilişkileriyle karşılaştırma olanağı yaratır.*
- *Çocuğun kendini tanımasına, değerli bulmasına yardımcı olur.*

- *Çocuklar, kitaplarda karşılaştığı kahramanlarla; insanların farklı farklı işler yaparak yaşamlarını sürdürdüklerini ve değişik kişilik özelliklerine, duygu ve düşüncelere sahip olabileceklerini anlar.*
- *Kitaplar, çocuğun her an ulaşabileceği, yalnızlığını giderebileceği, söyleşebileceği bir arkadaş olma işlevini yerine getirir.*

2.3.2. Türkiye’de Çocuk Şiiri

Türk edebiyatında, çocuklar için şiir denemeleri sayılabilecek çalışmalar Tanzimat dönemiyle başlar. Tanzimat döneminde ilk olarak çeviri alanında başlayan çocuk edebiyatının şiir tarzı, giderek fabl türüne dönüşmüştür. Recaîzade Mahmut Ekrem, Muallim Naci, Nabizade Nazım çocuklar için şiir yazmış isimlerdendir (Kıbrıs, 2010).

Çocuklar için şiir yazma girişimleri ise, ülkemizde anaokullarının faaliyete başladığı yıllarda daha çok arttığı gözlenmektedir. Çocuklara yönelik şiirin edebiyat hayatımızdaki eksikliğini fark eden İstanbul Darülmuallim müdürlerinden Sâtı Bey, dönemin edebiyatçılarına ve bestecilerine konunun önemini anlatmış ve kendilerinden bu alanda eser vermelerini istemiştir. Bunun üzerine pek çok sanatçı, çocuklara yönelik şiirler kaleme almaya başladılar (Özkırımlı, 1990).

İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve, Tevfik Fikret çocuk şiirinin ilk örneklerini veren isimler arasında sayılırlar. Bu ilk girişimden sonra Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Kazım Nami Duru, Celal Sahir Erozan, Ahmet Cevat Emre, Fazıl Ahmet Aykaç, Ali Ekrem Bolayır çocuk şiirleri kaleme almışlardır (Kıbrıs, 2010).

Cumhuriyet dönemi ile birlikte, çocuk şiirleri sahasında verimli bir döneme girilmiştir. Bu dönemde ürün veren şair ve yazarlar arasında Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Samih Rifat, Faruk Nafiz Çamlıbel, İlhami Bekir Tez sayılabilir (Kıbrıs, 2010).

Günümüzde çocuk şiirleri alanında çalışmaları ilgiyle izlenen başlıca şairler ise şunlardır: Fazıl Hüsni Dağlarca, Behçet Necatigil, Cahit Zarifoğlu, İ.Hakkı Talas, Necati Cumalı, Şükrü Elçin, Mevlana İdris, M. Ruhi Şirin (Kıbrıs, 2010).

2.4. Türkiye ve Dünyada Çocuk Edebiyatı

2.4.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının ilk ürünlerinin, sözlü olarak başladığına kesin gözüyle bakabiliriz. Yazılı edebiyatın gelişerek, çocuk edebiyatında kullanılır duruma gelmesine kadar geçen süreçte, sözlü edebiyat eserleri etkin olarak varlığını sürdürmüştür. Bu sözlü edebiyat ürünleri, daha sonra derlenerek çocuk edebiyatının ana malzemelerini oluşturmuşlardır (Yalçın ve Aytaş, 2003: 19).

Avrupa’da, matbaa teknolojisi ilk olarak Almanya ve Hollanda’da yaygınlaşmıştır. Bu dönemde alfabe öğretiminde bazı kitapların basıldığı bilinmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2003).

1450’de matbaanın icadı, yayın sayısının artış göstermesine ve okuryazarlığın öneminin artmasına yol açmıştır. Bu süreç, çocuklar için eğitimi gündeme getirmiş ve okulları ortaya çıkarmıştır. Önceleri bebeklikten çıkar çıkmaz yetişkin gibi giydirilen ve küçük adam muamelesi gören çocuklar okula gitmeye başlayınca, yetişkinlerden farklı bireyler olarak kabul edilmiştir. Artık çocuklar, giysileri, davranışları ve görevleriyle büyüklerden ayrılmıştır. Okuma yazma öğrenmek ve kendilerini donanımlı fertler olarak yetiştirerek topluma karışmak çocukların en önemli görevleri arasında yer almıştır. Bununla birlikte çocukların okuyacakları metinler hâlâ çok sınırlıydı. Çünkü dönemin Avrupa’sı, Ortaçağ’ın kolay silinmeyen kanaatlerinin etkisiyle çocukların dinî metinler dışındaki yayınları okumalarını sakıncalı buluyordu. Buna rağmen çocuklar da sadece didaktik öğelerle dolu metinlerden zevk almıyorlardı. Bu yüzden İngiltere’de din adamı ve öğretmenlerin şiddetli tepkilerine rağmen çocukların ilgisini çekecek *Robin Hood*, *Jackthe Giant-Killer*, *Tom Thumb* gibi halk hikâyeleri çocuklar için yayımlanmaya başlamıştır (Oğuzkan, 1979).

17. yüzyılda, çocukların okumaktan zevk aldıkları eserler arasında *Ezop Masalları* gelmekteydi. Daha sonraki dönemlerde meraklı gezi yazıları da çocukların ilgisini çeken eserler arasında yerini almıştır (Enginün, 1987).

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren *J.J. Rousseau* çocuklar için yazdığı kitaplarda onların hayat zorluklarına karşı koyacak bir nitelikte yetiştirilmesi gerektiğini belirtir. Döneminin yaygın bir eğitim anlayışı olan görgü kurallarının

öğretilmesi anlayışı ile birlikte çocuğa “Ekvator’da da kutupların buzları arasında da yaşamayı bilecek” bir eğitimin verilmesini önerir (Yalçın ve Aytaş, 2008: 20).

17. ve 18. yüzyıllarda, Fransa bağımsız bir çocuk edebiyatı meydana getirme çabalarının bilinçli olarak sürdürüldüğü ülkelerdendir. La Fontaine’in (1621-1695) hayvan kahramanlı masalımsı öyküleriyle beslenen Fransız çocuklarının, Charles Perrault’un (1628- 1703) başlattığı peri masallarıyla ufukları daha da genişledi. Pek çok Fransız yazarı J.J. Rousseau’nun etkisiyle; dürüstlük, erdem, özveri gibi temaları işleyerek, çocuk edebiyatının gelişmesine katkıda bulunmuştur (Kıbrıs, 2010).

19. yüzyılda İngiliz yazar Edward Lear tekerleme türünde yazılmış şiirlerden oluşan “*Book of Non Sense*” isimli bir kitap yazdı. Çocuk edebiyatına neşe ve yaşama sevinci getiren bu kitap çok tutulmuştur. Çocuk kitaplarındaki gelişme 19. yüzyıla kadar durağandır. Bu dönemde düşünceleri yaygınlaşan J. J. Rousseau’nun eğitim teorisi yanlış anlaşılmış ve pek çok didaktik içerikli eser ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılda çocuk kitaplarının konuları genişletilmiştir. Loise May Alcott’un “*Küçük Kadınlar*”ı aile hikâyelerini popüler hale getirmiştir. Robert Louisse Stevenson’un “*Define Adası*” da aynı etkiyi macera hikâyeleri açısından yaratmıştır. 20.yüzyılın başlamasından hemen önceleri Anna Swell’in “*Siyah İnci*” gibi hayvan hikâyeleri ve Lewis Carroll’un “*Alice Harikalar Diyarında*” gibi gizli fantezileri o güne değin var olan kitap türlerini genişletmiştir (Demirel, 2009).

19. yüzyıl sonlarına doğru özellikle küçük çocuklar için yazılan dergiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Çocuklara özel yazılan yayınların öğretici olmak zorunda olmadığına inanan Mary Mapes Dadge "St Nicholas" isimli derginin editörlüğünü yapmıştır. 20. yüzyıl başlarında Lucy Sprague Mitchell'in "The Here and Now Story Book" isimli kitabı ile yetişkinler ilk defa çocukların küçük yetişkinler değil başka varlıklar olduğu fikriyle karşılaştılar. Bu dönemde çocuk edebiyatındaki çeşitlilik genişlemeye devam etmiştir. Bu yüzyılın başlarında C.B Falls'un “ABC” isimli kitabının resimleri kaliteli ağaç oyma tekniğinin örneklerini içeriyordu ve yeni gelişen teknoloji olanaklar, resimli kitaplara yönelişi kolaylaştırıyordu. Rudyard Kipling çocuklar için mizahın önemli olduğunu düşünüyordu. 1902’de yayınlanan "Justso Stories" adlı kitabı bugün de popülerdir. Beatrice Potter aynı yıl "The Story of Petter Rabbit" isimli kitabıyla edebiyata hayvan öykülerini sokmuştur. O zamandan itibaren de hayvan hikâyeleri çocukların en sevdiği tür olmuştur. Daha sonra dünyanın tüm

lkelerinde ocuk edebiyatı örnekleri günden dne gelişerek yayınlanmaya başlamıştır (Akbaş, 2009).

20. yüzyılda, Amerikan ocuk edebiyatında fantezi ve masalların çok geniş yer tuttuğu; I. Dünya Savaşı'ndan sonra ise çocuklar için öykü, roman, şiir ve geleneksel yazı türlerinin dışında çeşitli konularda ocuk kitaplarının hızla arttığı görülmektedir. Bu dönemde çocuklar için resimli kitapların yazılıp basıldığı, son yıllarda çocuklar için yapılan yayınların çok önemli mesafeler katettiği, ocuk edebiyatının artık bir sektör hâline geldiği görülmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2003: 21).

2.4.2. Türkiye'de ocuk Edebiyatı

Türkiye'de ocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki ocuk edebiyatının gelişimiyle paralellik gösterir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de, ocuk edebiyatının ilk örneklerini sözlü edebiyat ürünleri oluşturmaktadır. ocuk edebiyatının yazılı örnekleri ilerleyen yıllarda verilmiştir.

Tanzimat Edebiyatı dönemine kadar, kendine ait bir düz yazı geleneği olmayan Türk edebiyatının çocuklarla ilgili ilk rnekleri, Batı edebiyatından yapılma eviri ürünlerdir. Ancak, 19. yüzyıldan önce çocuklar için yazılmış olmasa da, çocuklara seslenmek üzere yazılmış iki yapıtı burada anmak gerekir. Bu eserlerden ilki Nabi'nin oğluna oğt vermek amacıyla yazmış olduğu *Hayriyye* adındaki kitabı, ikincisi de Sümbülzade Vehbi'nin oğluna verdiği ahlak ve görgü derslerini içeren *Lütfiye-i Vehb* adlı eseridir. Bir de Kayserili Doktor Rüştü tarafından 1858'de yazılan ve ilk Türk alfabesi olarak bilinen *Nuhbetü'l-Etfal* (ocukların En Sekini) adlı yapıtın metinler kısmındaki öyküleri bu alandaki ilk örnekler arasında sayılabilir (Gökşen, 1985).

Tanzimat döneminin çocuklar tarafından okunan ilk çevirileri, şinasi'nin Tercüme-i Manzume adıyla La Fontaine'den dilimize aktardığı fabllar (1859) ve Yusuf Kmil Paşa'nın Fenelon'dan tercüme ettiği *Telemak* (1862)'tır. Aslında bunlar, doğrudan çocuklara seslenen eserler değildir. İlerde, ocukların anlayabileceği daha iyi çevirileri yapılacak olan Telemak tercümesi de dil bakımından ağır ve anlaşılmazdır. Kayserili Doktor Rüştü'nn 1859 yılında *Nuhbetü'l- Etfl* adıyla yayımladığı alfabe kitabının arkasındaki kısa hikyeler ve fabl tercümeleri, ocuk edebiyatımızda doğrudan

çocuklara yönelik ilk tecrübelerdir. Bu eser, çocuklara okuma zevki kazandırmak maksadıyla hazırlanmıştır (Enginün, 1985).

Çocuk kitaplarının ilk örnekleri, Tanzimat dönemi yazarlarından Şinasi, Recaîzade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi'nin Fransızca'dan dilimize çevirdikleri kısa şiirler ve fabllardır. Bu ilk çeviri eserlerden sonra, Şinasi, Ahmet Mithat Efendi ve Muallim Naci gibi sanatçılar da, dönemin çok ilerisinde oldukça sade bir yazı diliyle manzum fabllar yazmışlardır. Ziya Paşa, J.J. Rousseau'nun “*Emile*” adlı eserini çocuklar için çevirmiştir. Recaîzade Mahmut Ekrem'in “*Tefekkür*” adlı eserinde çocukluk anılarına ayırdığı bölüm ve Muallim Naci'nin sekiz yaşına kadar olan çocukluk anılarını kapsayan “*Ömer'in Çocukluğu*” kitabı da o dönem çocuklarının okudukları eserler arasındadır. Bu eserlerden seçilmiş yazılar, dönemin ilk ve ortaokul ders kitaplarına da alınmıştır (Demirel, 2009).

Tanzimat dönemi sonrasında, sanatçılar arasında çocuk edebiyatına bir yöneliş olmuş ve daha nitelikli ürünler ortaya konulmaya başlanmıştır.

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında özellikle Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Teyfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz'ü çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında sayabiliriz. Özellikle Millî Edebiyat Döneminde, çocuklarda dil bilinci geliştirmek, yeni nesilleri millî ve manevi değerler konusunda eğitmek amacıyla başta Ziya Gökalp olmak üzere, Ömer Seyfettin ve diğer millî edebiyat sanatçıları çocuklara yönelik birçok eser kaleme alarak, çocuk edebiyatının gelişmesine katkıda bulundular (Yalçın ve Aytaş, 2003: 25).

Ayrıca 1980 yılından sonra çocuk edebiyatı alanında Türkiye ve Dünya çapında eser kaleme almış çok sayıda isim vardır. Bu isimlerin belli başlıları şunlardır: Veysel Çolak, Ünver Oral, Hüseyin Emin Öztürk, Mustafa Ruhi Şirin, Serpil Ural, Yalvaç Ural, İsmail Uyaroğlu, Cahit Zarifoğlu, Mevlana İdris Zengin. Ayrıca bunların dışında çocuk edebiyatına hizmet etmiş pek çok yazarımız bulunmaktadır. Behiç Ak, Ali Akbaş, Ayla Çınaroğlu, Adnan Özyalçiner söz konusu sanatçılardan birkaçıdır. (Akın, 2009).

Cumhuriyet dönemi, fazla yoğun olmasa da önemli çeviri faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir dönemdir. Bu dönemde, özellikle hangi yıllarda hangi yabancı kitapların çevrilip yayınlandığına dair elimizde derli toplu ve eksiksiz bir bibliyografya bulunmasa da bu yönde bazı çalışmalar yapılmıştır. Söz gelişi “Metis Çeviri” dergisinin

1991 bahar ve yaz sayılarında Türkiye'de 60'lı, 70'li ve 80'li yıllarda hangi yazarın hangi eser(ler)inin kaç defa basıldığına dair bir bibliyografya çalışması yayınlanmıştır. Bu çalışmaya göre 60'lardan 90'lara Türkiye'de en çok yayınlanan çeviri eserler içinde masal ve fabl türünde Grimm Kardeşler (66 baskı), Andersen (62 baskı), La Fontaine (37 baskı) ve Aisopos (13 baskı) gelmektedir. Roman türünde ise birinciliği 141 baskıyla Jules Verne almaktadır. Onu farklı sayıdaki baskılarla diğer romancı ve hikâyeciler takip etmektedir. Bu isimlere bakıldığında hemen hepsinin çocuk klasikleri arasına girmiş eserler olduğu görülür: *Alis Harikalar Diyarında*, *Cervantes*, *Pinokyo*, *Robinson Crusoe*, *David Kopperfield*, *Oliver Twist*, *Heidi*, *Define Adası*, *Tom Amcanın Kulübesi*, *Gulliver'in Seyahatleri*, *Polyanna*, *Küçük Prens* ve *Jules Verne'in birçok romanı* (Çıkla, 2005).

Geçmişten günümüze birçok edebiyatçı, çocuk edebiyatı sahasında farklı eserler vererek bu alan çeşitli katkılar sağlamıştır. Demirel (2009: 82-85), yapmış olduğu çalışmasında bu eserlerin bazılarını şöyle sıralamıştır:

- *Eflatun Cem Güney'in halk hikâye, masal ve efsanelerini yapılarını bozmadan edebî bir eser düzeyine çıkarma çalışmaları önemlidir. Cem Güney, böyle bir anlayışla "Dertli Kaval", "Nasreddin Hoca Fıkraları", "Gökten Üç Elma Düştü" adlı eserlerini yayımlamıştır.*
- *Orhan Veli Kanık, La Fontaine'nin 49 fablını nazım biçimde Türkçeye çevirerek 1943'te "La Fontaine'nin Masalları" adıyla iki cilt halinde yayımlamıştır.*
- *Fazıl Hüsnü Dağlarca, çocuklar için şiirler yazmış ve bu alanda ilk kitabı "Açıl Susam Açıl"ı, 1967'de yayımlamıştır. "Kuş Ayak", "Arka Üstü", "Yeryüzü Çocukları", "Yanık Çocuklar Koçaklaması", "Şeker Yiyen Resimler" de şairin diğer kitaplarındandır.*
- *İsmail Uyaroglu, çocuklar için yazdığı şiirlerini "Gül Sağnağı" (1976) ve "Çocuk ve Şiir" (1977) adlı kitaplarında toplamıştır. Sanatçı, "Çocuk ve Şiir" eseriyle TDK Çocuk Yazın Ödülü'nü almıştır.*
- *Muzaffer İzgü'nün de çocuk edebiyatına kazandırdığı pek çok eseri vardır. "Ekmek Parası"(1979), "Bülbül Düdük" (1980), "Çizmeli Osman"(1980), "Uçtu Uçtu Ali Uçtu"(1980) mizahi öykünün başarılı isminin eserlerindendir.*

- *Cahit Uçuk, çocuk edebiyatımıza “Kırmızı Mantarlar” (1943), “Üç Masal” (1944), “Türk Çocuğuna Masallar” (1946), “Kurnaz Tilki” (1946) adlı eserleri kazandırmıştır. “Türk İkizleri” adlı eseri çok sayıda baskı yapmış ve birçok dile çevrilmiştir.*
- *Aziz Nesin, “Köylerin En İyisi Bizim Köy”, “Kar Baba”, “Şimdiki Çocuklar Harika”, “Pırtlayan Bal” adlı eserleriyle çocuklara hitap etmiştir.*
- *Gülten Dayioğlu, çocuk edebiyatının en verimli kalemlerinin başında gelir. Dayioğlu, 1961-1966 yılları arasında çocuklar için birer hikâyelik otuz kitap yayımlamıştır. “Fadiş”(1970), “Yurdumu Özledim” (1977), “Dünya Çocukların Olsa” (1981), “Yeşil Kiraz”(2000) adlı kitapları bilinen eserler arasındadır*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. ALİ EKREM BOLAYIR, HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

3.1. Hayatı (1867-1937)

Ali Ekrem Bolayır, Türk edebiyatında Servet-i Fünûn edebî hareketine bağlı kalan ve bu anlayış doğrultusunda eser veren sanatçılardan biridir.

Edebiyat hayatı Namık Kemal'in oğlu olmak gibi büyük bir imtiyazla başlayan bu şair, edebiyata sevgi ve saygı ile bağlanmış sanatkârlardandır (Banarlı, 1970: 1046).

Ali Ekrem Bolayır, H.1284 sene-i hicriyyesinde (2 Ağustos 1867-1868) İstanbul'da Hubyar mahallesinde dünyaya gelmiştir (İnal, 1999: 431). Bolayır, aynı zamanda Tanzimat edebiyatının önde gelen fikir, sanat ve edebiyat adamı Namık Kemal'in oğludur. Onun baba tarafından soyunu, Namık Kemal için yapılan araştırmalardan öğreniyoruz. Namık Kemal'in karısı, Ali Ekrem'in annesi Nesime Hanım'ın soyu hakkında ise geniş bilgi sahibi değiliz. O da varlıklı ve kültürlü bir ailenin kızıdır (Parlatır, 1987).

1860 sonrasında, Namık Kemal'in İstanbul'da memuriyet hayatı yanında gazeteciliğe ve edebiyata yönelmesi, Jön Türk hareketine ön ayak olması, saray ile sürtüşmesinin başlangıcı olmuştur. Nitekim, Tasvir-i Efkâr'da kaleme aldığı “Şark Meselesi” adlı uzun yazısı onun İstanbul'dan uzaklaştırılması için bir bahane olmuş ve Kemal, Erzurum vali yardımcılığına atanmıştır. Ne var ki Kemal görevi kabul etmediği gibi Avrupa'ya kaçmayı tercih etmiştir. Hem de ardında hamile bir eş bırakarak (Parlatır, 1987).

Doğan bu yavruya Ali Ekrem adı verilmiştir. Oysa dedesi Mustafa Asım Bey, onun için Bahaeddin adını düşünmüştür. Ama Kemal, Recaîzade Mahmut Ekrem'e duyduğu derin muhabbet sonucu evladına onun ismini vermeyi uygun bulmuştur. Ali Ekrem, bu konuyla ilgili babasının duygularını şöyle aktarmaktadır:

“Namdaşın Ekrem Bey'e bir mektup yaz, rica et, sana eserlerini göndersin. Benim eserlerimden ziyade onun eserlerini okumalısın. Kendi adının niçin Ekrem

olduğunu düşünürsen bunu anlarsın. Büyük baban sana Bahaeddin namını vermek istedi fakat ben Ali Ekrem ismini uygun gördüm (Parlatır, 1987: 3). ”

Ali Ekrem’in çocukluğu, Namık Kemal’in Avrupa’ya kaçması sebebiyle baba şefkatinden yoksun olarak, dedesi Mustafa Asım Bey’in yanında geçmiştir. Mustafa Asım Bey, Ekrem’in yetişmesi için eğitimi ile ilgilenmiş ve onu dört yaşında Hubyar Mahalle Mektebi’ne göndermiştir. Ekrem, mahalle mektebindeki eğitim yanında Fransızca dersleri de almıştır. Daha sonra, babasının isteği üzerine Fatih Askeri Rüşdiyesi’ne devam etmiştir (Parlatır, 1987).

Sultan Abdülaziz’in öldürülmesi ve V. Murat’ın tahta çıkması ile Magosa hayatı sona eren Kemal artık İstanbul’da ailesinin yanındadır. Ancak 1876’dan sonra, Namık Kemal’in İstanbul’dan uzaklaştırılması politikası da uygulamaya konulmuştur. Bunun adı ‘ikamete memurluk’tur. Bu adlandırmayı Ali Ekrem, Ruh-ı Kemal adlı eserinde şöyle dile getirmektedir:

“Kazım Bey odadan çıktı. Babam bana dedi ki:

-Nereye gidersem seni de aldırırım Ekrem!

-Büyükbabam izin verir mi?

-Verir oğlum; sürgüne gitmiyoruz, ikamete memur olduk” (Parlatır, 1987: 4)

Bu ikamete memurluk hayatının ilk durağı, 19 Temmuz 1877’den 17 Aralık 1879’a kadar Midilli adasıdır. Namık Kemal’in bu görevleri esnasında ailesi de yanındadır. Ali Ekrem, özel hocalar eşliğinde yetişmeye devam eder. Özellikle Rodos’ta âlim ve fazıl Şeyh Abdullah Efendi ile Naib Sıtkı Bey’den “ulûm-ı şer’iyye” (şeriatla ilgili bilgiler) okur, Sakız’da ise Sait Efendi’den “hadis” bilgisi ile Arap ve Acem edebiyatını öğrenir. Ali Ekrem, 20 yaşını doldurmuştur. Babası, onun devlette bir yere yerleştirilmesini ister ve Ekim 1888’de annesi ile onu İstanbul’a gönderir. Dedesi Mustafa Asım Bey, Ali Ekrem’in “Şûrâ-yı devlet” (Danıştay) veya “Hariciye Nezareti” (Dış İşleri Bakanlığı)’inde görev almasını ister ve II. Abdülhamit’e başvurur. Padişahın “Benim, onun için başka tasavvurum var” diyerek ona rütbe vermesi, Namık Kemal’i de memnun eder (İnal, 1999).

Ali Ekrem, kendisine verilen göreve başlamadan babasının hasta haberini alır ve bir Rus vapuru ile Sakız’a hareket eder. O sırada da babasının ölüm haberi gelir. Sakız’a ulaştıktan bir gün sonra, saraydan babasının vasiyetine uygun olarak cenazenin Bolayır’a gömülmesi emri alınır (Parlatır, 1987: 5). Ali Ekrem İstanbul’a döndüğünde

II. Abdülhamit'in kendisine verdiği görevi öğrenir; bu görev on sekiz yıl sürecek olan "Mabeyn Katipliği"dir. Gerçekten de onun, en uzun süren görevi bu olmuştur. Kendisi bu yılları:

"On sekiz yıl Yıldız'da göz hapsinde kaldım..." diyerek değerlendirmiştir. (Parlatır, 1987: 5).

Ali Ekrem, babasının ölümünden derinden etkilenmiştir. Belli bir süre iş hayatı onu oyalar. Fakat ailenin de isteği üzerine Ekrem, Kavalalı Ahmet Celâl Paşa'nın kızı Zeynep Celile Hanım ile evlenir. Bu arada, Ekrem'in yazı denemeleri de başlamıştır. Yayımlanan ilk yazısı "İlham" takma adıyla "*Dağ*" başlıklı bir denemedir. İlk şiir denemesi de "*Kumru*" adıyla Mirsad'da çıkar. Ali Ekrem, Kumru adlı şiirinde nesre yakın bir üslup kullanmıştır (Ercilasun, 1990). Bunu yine Mirsad'da yayımlanan "*Bir Validenin Güneş Doğarken Söylenişi*" adlı şiiri ile "*Dağlara*" redifli gazeli takip eder. (Parlatır, 1987).

Servet-i Fünûn edebî hareketi içinde yer alan isimlerin arasında Ali Ekrem de yer alır. Ali Ekrem, zaten Recaîzade'nin gözünde Namık Kemal'in bir yadigârı idi ve onun da bu edebî hareketin içinde yer alması oldukça doğaldı. Bu yıllarda Ali Ekrem, sarayda görevli bulunduğundan dolayı daha çok "A.Nadir" takma adını kullanıyordu. Her ne kadar o, bu edebî hareket içinde şair olarak tanınıyorsa da nesirleri ile de edebiyat görüşlerini dile getirmekten geri kalmıyordu. Ali Ekrem'in yazdığı yazılar içinde Servet-i Fünûn edebiyatının kritiğini yaptığı "*Şiirimiz*" adlı uzun makalesi aynı zamanda topluluğun dağılması konusunda ilk kırılgınlığın ifadesi olarak da dikkat çekiyordu. Ali Ekrem'in bu yazısı Fikret'i pek memnun etmedi ve Fikret bu yazıdan çıkarmalar yapıp üslubu hafifleterek yazıyı dergide yayımladı. Fakat bu sefer, durumdan hoşnut olmayan taraf Ali Ekrem idi. Fikret'in bu davranışına kızan şair, yazısını kendilerine cephe almış olan Baba Tahir'in dergisine gönderir ve Servet-i Fünûn'da çıkmayan bölümler burada yayımlanır. Daha sonra iki dergi arasında süren uzun tartışmalar yüzünden sarayın müdahalesi ile Ali Ekrem'in dergilerde yazı yazması yasaklanır. Bu nedenle "A.Nadir" imzası II. Meşrutiyet'e kadar edebî çevrede pek görülmez (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem'in saraydaki Mabeyn Katipliği görevi 1906 yılına kadar devam eder. Aralık 1906'da Kudüs mutasarrıfı olarak görev yapmıştır. Onun buradaki görevi bir süre daha devam eder ve Ali Ekrem İstanbul'a geri döner. Ali Ekrem İstanbul'daki

edebî havayı solumaya başlar ve konferanslar verir. Aynı yıl Kırmızı Fesler ile Kaside-i Askerriye adlı küçük kitaplarını bastırır. Bu eserleri Rûh-ı Kemal ile Bâria adlı piyesi takip eder. Daha sonra Ali Ekrem Darülfünûn'da Edebiyat Müderrisi (edebiyat profesörü) olur. Bir ara Ekrem, Fransa'ya gider ve uzunca bir süre Paris'te kalır. Oradan dönüşünde Servet-i Fünûn'dan itibaren yazdığı şiirlerden yaptığı bir derlemeyi Zılâl-ı İlham adı altında yayımlar (Parlatır, 1987: 7).

Ali Ekrem 1920'li yılların başlarında önce vekâleten başladığı Darülfünûn hocalığına, sonradan asaleten atandı. Üniversitede okuttuğu ders notlarını kitap haline getirmeyi ihmal etmeyen Ali Ekrem, önce *Recaîzade Mahmut Ekrem Bey* (1339/1923) monografisini yayımladı, onu daha sonra *Namık Kemal* (1930) izledi. Ayrıca dil ile ilgili yazılarını *Lisanımız* (1930) adlı kitapta topladı. Diğer yanda çocuk şiirleri de yazdı ve bunları *Şiir Demeti* (1940/1924) adıyla yayımladı. Ayrıca şiirlerinden yaptığı seçmeleri *Vicdan Alevleri*(1341/1925) adıyla bastırdı (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem, 1933'te üniversitedeki görevinden ayrıldıktan sonra bir süre maddi sıkıntı yaşadı. Bir ara Maltepe Askeri Lisesi'nde edebiyat hocalığı yaptıysa da yaşlılık ve hastalık bu göreve engel oluyordu. Yakalandığı ve günden güne ilerleyen boğaz kanseri, onu bitkin bir duruma düşürmüştü. Bir süre Radyoloji Enstitüsü'nde tedavi gördü, sonra Fransız Hastanesi'nde yattı fakat ölüme daha fazla karşı koyamadı. 27 Ağustos 1937 günü, Teşvikiye Cami'sinde kılınan namazdan sonra, Zincirlikuyu Mezarlığı'na götürüldü ve pek sevdiği Abdülhak Hamit'in yanına gömüldü (Parlatır,1987).

3.2. Edebî Kişiliği

Edebiyat dünyasında Namık Kemal'in oğlu olmanın avantaj ve dezavantajlarını birlikte yaşayan Ekrem, her şeyden önce bir şairdir (Kolcu, 2011).

Ali Ekrem, Servet-i Fünûn edebî hareketine katıldıktan sonra edebiyatımızdaki yerini almaya başladı. Bir başka deyişle o, edebiyat anlayışını ve sanatını bu edebî hareket doğrultusunda yürütmeye ve geliştirmeye çalıştı.

Ali Ekrem, Namık Kemal gibi Tanzimat döneminde edebiyatımızın yenileşmesinde öncülük etmiş bir babanın oğlu olarak edebî kültürünü aileden almış ve kendini, edebiyata daha çok yenilik edebiyatını benimsemiş olanların eserlerini

okuyarak hazırlamıştır. Babasından sonra, Abdülhak Hamit ve Recaîzade Mahmut Ekrem onu etkileyen sanatçıların başında gelmiştir. Özellikle adını aldığı Ekrem'in yazdıklarına hayranlığını şairin kendisi de açıkça ifade etmektedir:

“Ben çocukluğumda nâil olduğum âsâr-ı Ekrem'i hemşiremle beraber okur dururdum ve ilk zevk-i edebi en ziyade onlardan aldım. (Parlatır, 1987: 10). ”

On yaşlarında şiir yazmaya başlayan Ali Ekrem, on yedi, on sekiz yaşlarında düzgün sayılabilecek manzumeler oluşturmuş, ilk şiir denemelerini ise Mirsad (1307) ve Resimli Gazete'de (1307) yayımlamıştır. O, erken yaşlarda yazdığı şiirlerinden birini örnek olsun diye yazısına eklemiştir. Bu şiir şöyledir:

“Vatanı bin arı gelmiş sokuyor

Mahmut Paşa küpe altın tıkıyor

Zahmet çekme balık baştan kokuyor” (İnal, 1989: 287)

Bu bendin ilk dizesini babası şöyle düzeltmiş;

Vatanı bin yılan gelmiş sokuyor.

Basit bir söyleyişin örneği olmakla birlikte bu, şairin şiir sanatına nasıl başladığını ve nasıl yönlendirildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ali Ekrem Bolayır, ilk şiir denemelerine Servet-i Fünûn hareketine katılmadan çok önce başlar. Kendisi, yayımlanan en eski şiirim diye *Zilâl-i İlham' da “Dağlara ”* adlı şiirini göstermektedir. Bununla birlikte *“Kemal'e Mersiye”* adlı şiirinin altında 1 Nisan 1305 / 1889 tarihi veriliyor ki şairin daha o yıllarda babasına mersiye yazabilecek şiir becerisi kazandığı anlaşılmaktadır. Bu denemeler, Servet-i Fünûn hareketine kadar sürmüştür (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem'in benimsediği yaklaşım Servet-i Fünûn edebiyat anlayışı ile uyumludur. Ali Ekrem'e göre edebiyat, hayatın her yönünü gösterebilen geniş bir yelpazeye sahip olmalıdır. “Güzel yazıldıktan sonra her şeyden bahsetmelidir” dediği edebiyat, alabildiğine geniş bir anlayış ile değerlendiriliyordu. Ayrıca şiirde, hayal ve güzellik konularına sıkça yer verilmekteydi (Parlatır, 1987).

Şiirde konu, Ali Ekrem'in üzerinde titizlikle durduğu bir noktadır. Ali Ekrem'e göre şiir, “Bütün insanların hislerinin ortak tercümanıdır”. Böyle bir görüş insanı merkeze almıştır. “Tabiat kadar belki ondan ziyade şiirimizle tasvir ve tarife çalışacağımız bir şey daha var: insan!”. İnsan, duygularıyla, düşünceleriyle, heyecanlarıyla, yaşayış tarzlarıyla şiire konu olmalıdır. Burada ayrıca “tabiat”ın da

şiiir konusu içinde yer aldığını da eklemek gerekir. Bunlar da bir başka açıdan Servet-i Fünûn edebî hareketinin bireysel sanat anlayışını sergiler niteliktedir (Parlatır, 1987). *Servet-i Fünûn topluluğunun kurulmasında ve oluşturduğu zevk ve anlayışta büyük etkisi olan Recaîzade Mahmut Ekrem'in, “ zerrâtta şumûsa (güneş) kadar her şey şiiir mevzuu olabilir” sözü de bu dönemde konu zenginliğinin artmasında katkıda bulunmuştur (Kolcu, 2011: 198).*

Ali Ekrem, edebiyat içerisinde şiire diğer türlere oranla daha çok ağırlık vermiştir. Ona göre şiir, “Tabiattaki güzelliklerden dimağda hasıl olan duygulanmaların eseridir”. Her vezinli ve kafiyele sözün şiir olamayacağını vurgulayan şair, böylelikle şiir ile nazım arasındaki farklılığı da gündeme getirmiştir. Ona göre, şiir daha çok duymak için nazım ise öğrenmek içindir (Parlatır, 1987: 12).

Şairin, üslup hakkında da değerlendirmeleri vardır. Bu değerlendirmeler, şiirde genellikle ahenk unsuru üzerinde yoğunlaşmaktadır. O, kelimeleri ister Türkçe olsun ister yabancı olsun kendi asli değerleriyle kullanmanın yerinde olacağını belirtir. Özellikle Farsça ve Arapça kelimelerin asli uzunluklarının ahenge olan katkısına dikkati çeker. Diğer tarafta ise, şiire ahenk katan iki ana unsur olarak vezin ve kafiye gösterir. Vezin olarak da aruz, istenilen bir ahenk unsurudur. Özellikle aruz Osmanlıca için geçerlidir. Bununla birlikte, Türkçe kelimeler ile söylenecek bir şiirde hece ölçüsünün de geçerli olabileceğini söyler. Ancak gösterişli, coşkulu duyguların ifadesinde hecenin zayıf kalabileceği düşüncesini de belirtir (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem, aruz veznini kullanmada Tevfik Fikret ile aynı fikirdedir. O, “Vezinlerimizi şiirlerimize göre seçmeliyiz” derken Tevfik Fikret'in de konuya göre vezin seçme fikrini benimsediğini görüyoruz. Aslında bu fikir ilk defa Recaîzade Mahmut Ekrem tarafından kaleme alınan *Zemzeme*'nin ön sözünde dile getirilmiş fakat hayata geçirilememiştir. Ali Ekrem, ünlü *Şiirimiz* adlı uzun yazısında aruzun değişik kalıplarının bir incelemesini yapmıştır. Ali Ekrem'e göre;

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Kalıbı bütün duyguları ifade etmeye yarıyor.

Mef'ûlü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün

Kalıbı daha ahenklidir, ancak bir önceki kalıp kadar akıcı değildir.

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ûlün

Kalıbı renkli, coşkulu ve parlak düşünceleri yansıtmada elverişlidir.

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Kalıbı samimi, ince ve lâtif şiirler için tercih edilmektedir.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Kalıbı ise doğal ve tablo şiirler içindir, ayrıca tahkiye tarzının da bu vezinle işlenebileceği inancındadır. Üstelik Ali Ekrem, uyum yaratmak için zaman zaman bu vezinlerin değişebileceğini, bunun tek şiir içinde de uygulanabileceğini söyler. Bu tarz kullanım için de en elverişli nazım şekli olarak serbest müstezadı gösterir (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem, her ne kadar Fikret ve Akif kadar aruza hâkim olamamışsa da değerli bir şairdir. Bazı manzumelerinde “tumturaklı ve tekellüfü” bir dil kullanmış, tamlamalara bağlı kalmıştır. O, dili ihtişamlı olduğu için Türkçülük cereyanına katılmamıştır. Bütün tekniklerine rağmen Servet-i Fünûn estetiğine bağlı kalan şair, dile hâkimdir (Ercilasun, 1990: 31).

Parlatır'a göre (1987: 15), Ali Ekrem' için şiirin vazgeçilmez bir unsuru da kafiye'dir. O bu konu hakkındaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir: “*Hem vezin ve kafiye'yi terk edecek olduktan sonra niçin nesir yazmayalım*”? Burada kafiye'nin daha serbest bir kullanımı benimsemiş, kulak için kafiye anlayışı tercih edilmiştir.

Ali Ekrem, 1908 Meşrutiyet'inden sonra edebî çevrelerde gelişen dilde sadeleşme hareketine tepkisiz kalamamış, Servet-i Fünûn'dan beri benimsemiş olduğu düşüncelerini savunmaya devam etmiştir. Şair, esas olanın halkı bilgilendirmek, okuma- yazma seviyesini yükseltmek olduğunu ileri sürer. Diğer yandan ise yabancı pek çok söyleyişin halkın diline yerleştiğini ve bunların artık halkın malı olduğunu söyler. Ali Ekrem, aslında dilde sadeleşme akımını benimseyenlere değil aşırı Türkçecilere karşı tepkilidir. Fakat şair, dilde sadeleşme konusuna pek önem vermemiştir. Ali Ekrem, dili sadeleştirmek yerine dili zenginleştirmekten yana bir tutum sergiler. Dili zenginleştirmek de Türkçeye yeni yeni yabancı kelimeler aktarmakla değil, dili doğru, ahenkli, güzel bir medeniyet dili hâline getirmekle sağlanır (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem'in hayatında şiir önemli bir yer tutar. Fakat, edebiyat tarihi ve monografik çalışmaları, piyesleri ve tenkit türündeki eserleri ile de o, nesir sanatında da eserler vermiş bir isimdir. Bu nedenle Ali Ekrem'in sanatını, şiir sanatı ve nesir sanatı olmak üzere iki başlık altında ele almak uygun olacaktır.

3.2.1.Şiir Sanatı

Ali Ekrem'in şiir sanatının Servet-i Fünûn dönemi ve 1908 Meşrutiyeti sonrası olarak ele alınması, Ekrem'in şiir sanatının anlaşılması açısından uygun olacaktır (Parlatır, 1987).

Servet-i Fünûn döneminde şair, daha çok bireysel konulara yönelmiş; tabiat, ölüm, aşk, kadın konularına eserlerinde yer vermiştir. Bunların yanında, şairin basit tarzda işlenmiş sosyal konulu şiirleri de vardır. *“Elvâh-ı Tabiatten”* başlıklı şiir serisinde *“tabiat”* teması derin bir şekilde işlenmiştir. *“Şeb-i Siyah”* (karanlık gece), *“Martı”*, *“İhlamur Deresi”*, *“Rad-ü Berk”* (gök gürlemesi ve şimşek), *“Zühre”*, *“Çehre-i Kamer”* (ayın yüzü) gibi alt başlıklar, şairin tabiatı hakkında kaleme aldığı şiirlerdendir. Şair, *“Küçük Şeyler”* adlı eserinde de tabiatla ilgili şiirlerine yer vermiştir. Bu dizi içinde yer alan şiirler, tabiatla yer alan çiçek isimlerini içermektedir. *“Böğürtlen”*, *“Gelincik”*, *“Hanımeli”* bu dizinin içinde yer alan tabiatın küçük fakat anlamlı güzelliklerindendir (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem'in şiirlerinde ele aldığı konulardan bir diğeri ise *“ölüm”*dür. Bu çerçevede, *“Kabristan”* ve *“Tabut”* adlı manzumelerini yazan şair, ilk şiirinde kabristanın soğuk manzarasını tasvir eder ve bu manzaranın insanlarda uyandırdığı korkuyu işler. *“Tabut”* ise ölüm, insanların aklına düşüren bir nesne olarak betimlenir. Ali Ekrem'in bu şiirinde, Abdülhak Hamit Tarhan'ın *“Makber”* adlı kitabında yer alan tabuta sesleniş bölümlerinin etkisinden bahsedilebilir (Parlatır, 1987).

Kadın ve aşk teması, Ali Ekrem tarafından bu dönem şiirlerinde sıkça işlenmiştir. Kadın, yenilik şiirinin genel karakterine uygun olarak sanat için bir ilham kaynağıdır. Şair, “Uyuyor” adlı şiirinde uyuyan sevgilinin güzelliğini ve bu güzellikte bulduğu ilham perisini şiirleştirmiştir. “Yad-ı Canan” adlı eserde ise sevgilinin hayaliyle dertleşen, sevgiliden kalma anılarla gönlünü avutan şairin söylenişleri karşımıza çıkar. Ali Ekrem, bu tür şiirlerinde hep kelimelerle düşünmüş, duygu yönü eksik kalmıştır. Bu nedenle, dönemin aşk şiirlerinin güçlü ismi Cenap Şehabettin'in gölgesinden kurtulamamıştır (Parlatır, 1987: 26).

Ali Ekrem'in Servet-i Fünûn edebî hareketi içinde Tevfik Fikret'in etkisinde şiirler de yazdığı görülmektedir. Bu etkilenme daha çok basit tarzda işlenmiş sosyal

konulu şiirlerde görülmektedir. Fakat bu etkilenme birebir taklit değildir. Fakir ve kimsesiz kişilerin hayatları şiire konu olarak seçilmiştir. “*Sâ’il*” adlı şiirde, bir evsizin içler acısı durumu karşısında şairin, merhamet duyguları kabarır ve insanların bu yardıma ihtiyacı olan kişiler karşısındaki tutumlarını eleştirir. Şairin bir başka eseri olan “*Küfeci Çocuk*”ta ise, hayatın ağır yükü altında ezilen bir çocuğun içler acısı durumu anlatılır. “*Hammal*” adlı şiirde ise, insanların yaşadığı geçim kaygısı işlenmiştir. “*Kayıkcı*”da, geçimini kayıkta kürek çekerek kazanan bir küçüğün ağır hayat şartları anlatılır. Ali Ekrem’in bir de Fikret’in “*Balıkçılar*” adlı şiirine benzeyen bir şiiri vardır. Fakat, Fikret’in şiiri ile Ali Ekrem’in bu şiiri arasında isim benzerliği dışında bir bağ yoktur (Parlatır, 1987).

1908 Meşrutiyeti sonrasında ise, Ali Ekrem’in şiirlerinin konularında çeşitlilik görülür. Bu dönemde şair, hürriyetçi, toplumcu ve vatanî duyguları işleyen bir kişilikte karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışın ilk ürünleri “*Kırmızı Fesler*” ile “*Kaside-i Askeriyye*” adlı iki uzun manzumedir. “*Kırmızı Fesler*”, Abdülhamit döneminde jurnal ordusunu eleştirmek amacıyla yazılmıştır. Bu döneme yöneltilen ağır eleştiriler, onun hürriyetçi yanını ve eleştiri tarzındaki ustalığını sergiler. “*Kaside-i Askeriyye*” ise, babasının “*Hürriyet Kasidesi*”ne nazire olarak kaleme alınmıştır. Bu eserinde şair, orduya övgü dolu sözler söyler. Meşrutiyet öncesi ülkenin perişan hâlini gözler önüne serer; haksızlığa uğrayanları, el etek öperek makam peşinde koşanları, vatanın sahipsizliğini bir bir sayıp döker ve ordunun bu bozuk düzene son vermek için harekete geçtiğini, hürriyeti getirdiğini coşkulu bir dille anlatır (Parlatır, 1987).

Yaşa, binler yaşa ey asker-i âlî-himem! Bizler,

Senin sayende kurtulduk mezaletten, esaretten

Diyerek bu orduyu alkışlar (Parlatır, 1987: 29).

Ülkenin peş peşe Trablusgarp, Balkan Savaşları ve özellikle Birinci Dünya Savaşı’na katılması ile alınan sürekli mağlubiyetler karşısında bütün vatanseverler gibi Ali Ekrem de derin üzüntüye kapılır; özellikle Birinci Dünya Savaşı’nın neden olduğu felaket onu derinden sarsar. Bu yıllarda Ekrem’in milli duyguları oldukça yoğundur. Ali Ekrem, bunun üzerine *Ordunun Defteri* adlı eserini yazar. Şair bununla da yetinmez bu kitabından seçtiği bazı şiirlere yenilerini de ekleyerek *Ana Vatan* adlı kitabını orduya dağıtılmak üzere bastırır. Bu dönemde Ali Ekrem hürriyet, vatan şairi olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Üstelik üslûp da Servet-i Fünûn üslubu değil, Anadolu'nun bağrından kopan halkın dilidir (Parlatır, 1987).

*Anadolu, Anadolu
İçin, dışın arslan dolu
Her ovanın, her dağının
Her karışı bir kahraman
Mezarıdır bütün cihan
Seni tanır şehit ili (Parlatır, 1987: 30)*

Ali Ekrem'in sanatındaki bu değişme, onun vatan, millet sevgisi ile yetiştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Ali Ekrem, bu yıllarda Millî Mücadele'nin her dönemini takip eden bir şairdir. İnönü zaferi ile övünen şair, *Sakarya* ile Türk'ün askeri zekâsını gözler önüne serer ve kazanılan zaferden duyduğu memnuniyeti dile getirir:

*Gazi Paşa, Peygamber'in adaşı
Allah için emredince savaşı
Koştı, geldi cenge her din yoldaşı
Sakarya'da tepeledik Yunan'ı
Helâl olsun din uğrunda Türk kanı! (Parlatır, 1987: 31)*

Bunlar ve diğer şiirleri, bu dönemde Ali Ekrem'in içinde alevlenen Millî Mücadele isteğinin ne kadar büyük olduğunu gösterir. Onun şiir sanatında, bu dönemin duyguları, heyecanları ve coşkuları etkili bir unsur olmuştur (Parlatır, 1987: 30).

Bolayır, Servet-i Fünûn döneminde çocuklar için eser ortaya koyma çabası içinde olan sanatçılardandır. Ali Ekrem Bolayır'ın çocuklar için kaleme aldığı şiir kitabı vardır. *Şiir Demeti* adlı eserdeki şiirler dinî, ahlâkî, millî niteliktedirler.

Ali Ekrem bu şiirlerinde, bir yandan çocuklara seslenirken bir yandan da onların eğitimine dikkat çekmektedir. Bahsettiğimiz eğitim ise ilk önce aileden edinilecektir. Ekrem, “*Bismillahirrahmanirrahîm*”, “*Lâ İlâhe İllallah Muhammedün Resûlullah*”, “*İslâm'ın Şartları*”, “*Temizlik*” gibi şiirleri bu amaçla yazmıştır. Daha sonra ise millî benliği besleyen şiirlere yer vermiştir. “*İnönü*”, “*Sancak*”, “*Anadolu*” gibi şiirler bunlara örnektir. Nasrettin Hoca fıkraları, atasözleri de şiir tarzında çocuklara sunulmuştur. Şair, batıdan özellikle La Fontaine hikâyelerinden çeviriler ile bu tarzda yazdıklarını da başka bir çocuk şiiri olarak okuyuculara sunmuştur. Bunlar bizde, çocuk

edebiyatının özellikle çocuk şiirlerinin ilk örnekleri olması bakımından önemlidir. İlk denemeler olarak basit tarzda olmakla birlikte çocuklara ve gençlere okuma sevgisi aşılması noktasında önemlidirler (Parlatır, 1987).

3.2.2. Nesir Sanatı

Ali Ekrem'in nesir sanatını da tıpkı şiir sanatında olduğu gibi, Servet-i Fünûn dönemi ve 1908 Meşrutiyet sonrası dönem olarak değerlendirmek mümkündür.

Servet-i Fünûn döneminde, sanatçının nesirleri ağırlıklı olarak eleştiri ve deneme türünden oluşmaktadır. Ali Ekrem'in Servet-i Fünûn edebî hareketine getirdiği eleştiri o dönemde ilgi görmüştür. Servet-i Fünûn'dan ayrıldıktan sonra *Malumât*'ta ise “*Tenkîdât Numuneleri*” adıyla Servet-i Fünûn'a yönelttiği eleştirilerini yazdı. Bu yazılar Ali Ekrem'in edebî tenkit anlayışını yansıtmaları bakımından önemlidir (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem, 1908 Meşrutiyeti sonrasında ise nesir türünde daha zengin içerikli eserler kaleme almıştır. Bunların içinde en başarılı örnek olarak *Sahaif-i Tenkit* adlı seri makaleler gösterilebilir.

Ali Ekrem'in bu dönem yazıları içinde en çok dikkati çekenleri millî duyguları dile getiren ve vatan sevgisini işleyen denemeleridir. Bu türün ilk örneklerini Rûh-ı Kemâl'de veren yazar, en ateşli ve heyecanlı yazılarını orduya dağıtılmak için kaleme aldığı Ordunun Defteri adlı eserinde bir araya getirmiştir. Buradaki denemeleri ordunun manevi duygularını coşturmak amacına yönelik olduğu için İslami ve tarihi şahsiyetleri coşkulu bir dille anlatmaya çalışmıştır. Şair bu yolla şiir ile yaratmak istediği coşkuyu nesir tarzında yaratmayı denemiştir (Parlatır, 1987: 34).

Ali Ekrem Bolayır'ın ilk monografisi, *Recaîzade Mahmut Ekrem Bey'dir*. Bu monografi kendi hazırladığı ders notlarından oluşmaktadır. Eser, Recaîzade Mahmut Ekrem'in doğumundan ölümüne kadar olan süreçte meydana gelen olayları incelemesi bakımından önemlidir. *Namık Kemal* ise, onun ikinci önemli monografik çalışmasıdır. Bu eser de, Namık Kemal'in hem özel hem de sanat hayatına ait önemli bilgileri vermesi bakımından dikkat çekmiştir (Parlatır, 1987).

Ali Ekrem'in sanatında eksik olan yönünün, onun dil hakkındaki değerlendirmeleri olduğunu söylemek mümkündür. Bunun da nedeni şairin, Servet-i Fünûn dil anlayışına sonuna kadar bağlı kalmasıdır. Ali Ekrem, dilde sadeleşme

hareketine yabancı kalmış, üstelik zaman zaman da bu hareketi eleştirmiştir. Ali Ekrem, bazı şiirlerinde sade bir dil kullansa da bu tutumunu bütün şiirlerine yansıtmamıştır. Kısaca, Ali Ekrem bağlı bulunduğu Servet-i Fünûn dönemi edebiyatının kurallarını benimsemiş, yazılarıyla bu anlayışı savunmuş, hikâye, piyes ve tenkit yazıları ile değişik edebî türlerde eserler vermiş bir sanatçıdır. Millî mücadele yıllarında ise toplumcu bir sanat anlayışına yönelmiş ve edebiyat dünyasında yeni bir çehre ile görünmüştür. Ancak dil ve edebiyat hakkındaki görüşleriyle Ali Ekrem, Servet-i Fünûn dönemi edebî anlayışını sonuna kadar benimsemiş bir sanatçı olarak edebiyatımızdaki yerini almıştır (Parlatır, 1987).

3.3. Eserleri

Ali Ekrem, şiir, nesir, edebî incelemeler ve piyes alanlarında eserler vermiştir. Ekrem'in *Bâria*, *Sultan Selim* ve *Sükut* adlı üç dramı ve *Mama Dadım Darılır* isimli komedi türünde kaleme aldığı bir eseri vardır. Ekrem'in edebî incelemeleri şiirlerinden sonra başarılı olduğu alandır (Akyüz, 1986).

Ali Ekrem Bolayır'ın eserleri; şiir, piyes, monografi, edebiyat görüşlerini içine alan kitapları ve dil üzerine yazıları şeklinde ayrı başlıklar hâlinde verilmiştir. Ali Ekrem'in eserlerine ulaşma noktasında, İsmail Parlatır'ın *Ali Ekrem Bolayır* adlı eserinden faydalanılmıştır.

3.3.1. Şiirleri

3.3.1.1. Kasîde-i Askeriyye

Osmanlı askerine övgü amacıyla yazılmış olan bu manzume, yazarın belirttiğine göre, Namık Kemal'in *Vatan Yahut Silistre* piyesinin İstanbul ve Selanik'te oynanması üzerine bu eser yazılmıştır.(15 Ağustos 1324/28 Ağustos 1908). 41 beyitten oluşan bu kaside, daha sonra yayınlanan *Rûh-ı Kemal* adlı kitabında "Osmanlı Askerine" başlığı ile yer almıştır. Diğer tarafta bu manzumenin bir özelliği de şairin, bunu babasının yazdığı "*Hürriyet Kasidesi*" ile aynı kafiyede nazire olarak söylemesidir (Parlatır, 1987).

3.3.1.2. Kırmızı Fesler

Müstezad tarzında kaleme alınan bu tek ve uzun manzume, Abdülhamid'in jurnal ordusunu eleştirmek amacıyla yazılmıştır. Meşrutiyetle birlikte Abdülhamid'in sıkı denetimi ve baskı rejimi sona ermiş, hürriyet havasının getirdiği serbestî ile pek çok şair tarafından bu döneme lanetler okumuştur. Bu şiiriyle Ali Ekrem de, o döneme lanetler okuyanlar arasında yerini almıştır. Bu şiir de, *Kaside-i Askeriyye* gibi Çırçır yangınından zarar gören kişilere yardım amacıyla gerçekleştirilen konserde okunmuş ve geliri onlara bırakılmıştır (Parlatır, 1987).

3.1.3. Rûh-ı Kemal

Ali Ekrem, nazım nesir karışık olarak düzenlediği bu eserini babasının hatırasını, onun vatan ve hürriyet sevgisini yeniden canlandırmak amacıyla kaleme almıştır. Nitekim kitabın kapağına babasının şu dördlüğünü koymuştur:

*Vakfeyledim vücudumu ben râh-ı millete,
Bezleyledim hayatımı fıkır-i hamiyete,
Cismim Adem 'de olsa da hûnum boğar seni,
Vermem mecâl ben sana halka hıyânette!*

Rûh-ı Kemal, II. Meşrutiyet'in ilan edildiği yılda hürriyet coşkusu ile hürriyet aşığı olan babasının anısına düzenlenmiş, daha çok hitabet havasını taşıyan manzum ve mensur karışık bir kitaptır (Parlatır, 1987).

3.3.1.4. Zılâl-ı İlham

Ali Ekrem'in gerçek şiir sanatını yansıtan eseri Zılâl-ı İlham'dır. Kitabın kapağında 1304-1324(1888-1908) tarihleri vardır ki bunlar, ilk şiir denemelerine başladığı yıl ile 1908 arasında kaleme aldığı eserlerin bu kitapta bir araya getirilmiş olduğunu ifade etmektedir. Kitabın ilk manzumesi "Mukaddime" başlığını taşıyor.

Burada şair, şiirinin oluşumunu anlatıyor ve bu kitaba niçin Zılâl-ı İlhâm adını verdiğini şöyle dile getiriyor:

Edince arşa teâlî o şi'r-i hande-i hayat,

Düşer sahâife ancak zılâl-i ilhâmât!

Ali Ekrem, 332 sayfalık bu şiir kitabını düzenlerken herhangi bir ayrıma gitmemiş, bunu kendisi de ön sözde şöyle belirtmiştir: “ Şiirlerde hiç tertip gözetilmemiş ve yalnız her şiirin tarih-i nazmı (yazılış tarihi) gösterilmekle iktifa olunmuştur.” Gerçekten de şair, her şiirin sonuna yazılış tarihini vermiş, bu şüphesiz onun şiir sanatının gelişmesini ve olgunluğa ulaşmasını tespit etmede büyük kolaylık sağlamıştır (Parlatır, 1987).

3.3.1.5. Lisân-ı Osmânî

Ali Ekrem, dilde sadeleşme hareketi sırasında Osmanlıcayı savunan görüşlerini bu küçük kitapta manzum olarak ortaya koymuştur. Şair söz konusu kitabını, Abdülhak Hamit Tarhan’a ithaf etmiştir. Abdülhak Hamit de bu konuda ona bir mektup yazmıştır ve Ali Ekrem de Hamit’in kendi el yazısı olan mektubu kitabın başına koymuştur. Bu mektup Hamit’in dil hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Ali Ekrem Bolayır, bu kitapta Osmanlıcayı şu dizelerle savunmuştur:

Seninle ey müterennim lisân-ı Osmânî

Seninle ben yazarım en bülend efkârı

Osmanlıcanın en yüce düşünceleri anlatmadaki derinliğini ve zenginliğini Divan şairlerinden seçtiği örnekler ile vurgulamaya çalışan şair, malzeme olarak Fuzulî, Nefî, Nedim’den örnekler seçmiştir.

Kısacası *Lisân-ı Osmânî*, II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan ve yaygınlaşan dilde sadeleşme hareketine karşı Servet-i Fünûn dil anlayışını savunmaya çalışan bir fikrin ürünüdür (Parlatır, 1987).

3.3.1.6. Ordunun Defteri

Bu kitap, art arda girilen savaşlardan yorgun çıkmış Türk askerinin manevî gücünü kamçılamak ve onları etkilemek amacıyla kaleme alınmış bir eserdir. Kitabın büyük bir kısmı, yazarın da ifade bölümünde belirttiği üzere, Osmanlı askerine hitap etmekte, ona millî, vatanî, tarihî değerleriyle seslenmektedir. Ali Ekrem bu kitabının hazırlanmasını manzum olan başlangıç bölümünde şöyle açıklamıştır:

*Koca asker, yüce asker,
Bu defterde sana söyler
Kalbim, ruhum seni... Şair
Nasıl senin imiş meğır!
Oku da bak, nasıl gelir
Yüreğimden bütün sözler.
Sana layık bizim ilde
Yok idi bir böyle defter;
Emredince ordu yazdım,
Oku da et bunu ezber (Parlatır, 1987: 45).*

Şair, kitabına askerin manevi gücünü pekiştirmek amacıyla değişik bir düzen vermiştir. “Bismillahirrahmanirrahîm”, “Lâ İlâhe İllallah Muhammedün Resulallah” ile “İslâm ’ın Şartları” başlıklı kısa şiirlerle duygu ve düşüncelerini yansıtmıştır.

3.3.1.7. Ana Vatan

Bütünüyle manzum olarak düzenlenmiş olan bu kitap da yine ordu tarafından ısmarlanmıştır. Kitaptaki manzumelerden elde edilen bilgilere göre *Ana Vatan*, Millî Mücadele yıllarındaki coşkuyu dile getirmektedir. Sadettin Nüzhet Ergun’un belirttiğine göre, bu kitaptan 2000 adedi orduya dağıtılmış ve Atatürk şaire bir teşekkürname vermiştir (Parlatır, 1987).

Ana Vatan’ın ilk üç şiiri olan “*Sancak*”, “*Askerin Tevhidi*” ve “*Askerin Na’tı*” daha önce *Ordunun Defteri*’nde yer almıştı. Daha sonra gelen “*Anadolu*” ve “*Şark Ordusu*” ise yeni kaleme alınmış şiirlerdir. “*Şehit Oğlum*” manzumesi ise yine *Ordunun Defteri*’nden buraya aktarılmış bir başka şiirdir. Bunu takip eden “*Kayserili Osman’ın*

Destanı” ile “*Büyük Millet Meclisine*” adlı şiirler bu kitap için yazılmış manzumelerdir. *Ana Vatan*’ın son şiiri ise “*Ervâh-ı Şühedâya*” başlığını taşımakta ve şehitlik temi bu kitapta da işlenmektedir. Ali Ekrem, bu kitabının sonuna da “Atalarımızın Sözleri”ni eklemiştir. *Ana Vatan* da *Ordunun Defteri* gibi gerek konuları gerek dili ile kendi millî, vatanî duygularımızın şiirleşmiş hâli olarak karşımıza çıkmaktadır (Parlatır, 1987).

3.3.1.8. Vicdan Alevleri

Vicdan Alevleri, bir anlamda *Ordunun Defteri* ile *Ana Vatan*’ın bir devamı gibidir. Türk ordusunun millî mücadeleden zaferle çıkması ve yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ile şairin millî duyguları yeniden kabarmış ve bu coşku ile yeni şiirler kaleme almaya devam etmiştir. Daha önce yazdıkları ile son yazdıklarını bir kitapta toplamayı düşünen şair, *Vicdan Alevleri*’nin oluşmasını şöyle dile getirmiştir:

*Yazdım fakat menâkıbını kahramanlığın,
Ruhumda şanlı kavmimin Allahu ekberi,
Vicdânımın tecellî-yi fahriyla parlayan
Eş’ârım oldu işte şu Vicdân Alevleri... (Parlatır, 1987: 50).*

3.3.1.9. Kitaplarında yer almamış, dergilerde kalmış şiirleri:

Ali Ekrem, ilk şiir denemelerini *Mirsad* adlı dergide yayınlamaya başlamış, ondan sonra başta Servet-i Fünûn olmak üzere Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar değişik edebî dergilerde diğer yazdıklarını yayınlamaya devam etmiştir. Bu şiirlerinin pek çoğunu kitaplarında bir araya getiren şair, bir kısmını ise kitaplarına almaya gerek duymamıştır. Bu şiirlerin listesi şöyledir :

- “Bir Vâlidinin Güneş Doğarken Söylenişi”, *Mirsad*, 23 Mayıs 1307, C. I, S. 11, s. 82.
- “Yaz ve Mehtap”, *Mirsâd*, 29 Ağustos 1307, C. I, S. 25, s. 194-196.
- “(Nüvîde) Unvanlı Bir Hikâyeden” , *Servet-i Fünûn* ,7 Mart 1312 ,C. XI, S. 262, s. 18.
- “Bir Lâtife”, *Servet-i Fünûn*, 19 Haziran 1313, C. XIII, S.329, s. 261.
- “Yeni Beyler 1”, *Servet-i Fünûn*, 4 Mayıs 1316, C. XIX, S. 479, s. 162.

- “Takvim Yapraklarından”, Servet-i Fünûn, 11 Teşrin-i sâni 1926, C. LXII, S. 1578-104, s. 407.
- “Takvim Yapraklarından”, Servet-i Fünûn, 9 Kânun-ı evvel 1926, C. LXII, S. 1582-108, s. 55.
- “Takvim Yapraklarından”, Servet-i Fünûn, 30 Kânun-ı evvel 1926, C. LXII, S. 1585-111, s. 110.
- “Sürünen Seneye”, Servet-i Fünûn, 6 Kânun-ı sâni 1927, C. LXII, 1586-112, s. 119.
- “Bulutlar”, Nedim, 1 Mayıs 1335, S. 14, s. 223-224.
- “Ayla Deniz”, Süs, 7 Haziran 1340, S. 52, s. 6. (Parlatır, 1987: 59)

3.3.2. Piyesleri

Ali Ekrem, 1908 Meşrutiyetinden sonra piyes denemeleri de yapmıştır. Bunlardan ilki olan Bâria tamamlanmış ve kitap hâlinde yayınlanmış olup diğer üç piyes denemesi ise tefrika edilirken yarım kalmıştır.

3.3.2.1. Bâria

Ali Ekrem’in tam metin olarak yayınladığı bu ilk piyesi, dört fasıldan oluşan bir dramdır. Halk dramları türünde olan bu piyes, aşırı kıskançlık teması üzerinde kurulmuştur. Varlıklı bir ailenin oğlu olan Halit, babasının zoru ile soylu bir ailenin kızı daha doğrusu bir paşa kızı olan Bâria ile evlenir. Aslında bu evlilik, bir asalet evliliğidir ve ailenin gösterişi için gerçekleştirilmiştir. Sağlam temeller üzerine oturtulmayan ve ailenin zoru ile yapılan bu evlilik kısa zamanda birtakım sorunlar yaratmakta gecikmez. Zaten bir paşa kızı olan Bâria, her şeyi küçük yaştan beri elde etmiş ve aşırı hassas büyütülmüş bir genç kız olarak kocasını herkesten kıskanmaktadır. Özellikle de evin cariyesi Nevin’den. Buna rağmen evlilikte keramet vardır deyimi burada kendini gösterir. Bu yeni evliler giderek birbirlerine ısınırlar ve gönül bağları güçlenmeye başlar. Ne var ki Bâria’nın kıskançlıkları ailede giderek huzursuzluklar yaratmaya başlar ve Bâria bir gün ev halkına hakaretler yağdırarak baba evine döner. Bu dönüşte Bâria’nın serseri ruhlu iki erkek kardeşinin de kışkırtması vardır. Bu ayrılık, bir başka

yakınlaşmayı sağlar. Halit ile cariyeye Nevin evlendirilir. Oysa genç erkeğin gönlü hâlâ Bâria'dadır. Ve eski karısının bir gün döneceğine inanmaktadır, bu dönüş gününü özlem ile beklemektedir. Nitekim o gün gelir çatar. Bâria geri dönmüştür, fakat veremli bir kadın olarak. Aslında bu dönüş veda içindir. Bâria, kıskançlığının kurbanı olmuş, bir anlamda kendi acı sonunu yine kendisi hazırlamıştır.

Ali Ekrem, bu piyesinde Tanzimat tiyatrosundan beri süre gelen ve çokça işlenen “gençlerin evlendirilmeleri” sorununu bir aile dramı çerçevesinde oyunlaştırmıştır (Parlatır, 1987).

3.3.2.2. Yavuz Sultan Selim

Bu piyes, “*Manzum Facia-i Tarihiyye*” olarak dört fasıl olarak verilmiştir. Ali Ekrem'in bu piyesini yazmakta olduğunu öğrenen gazete, ondan bir bölümün yayınlanması iznini almış ve bu bölüm dergide yayınlanmıştır. Bu tarihi oyun, Yavuz Sultan Selim'in babası II. Beyazıt ile Çorlu civarlarında karşılaşmasını anlatır. Burada, Sultan Selim'in ruhsal dünyası yansıtılmıştır (Parlatır, 1987).

3.3.2.3. Sükût

Ali Ekrem'in bu oyunu da Tarik gazetesinde tefrika edilmiş, kitap haline getirilmemiştir. Üç perdelik bir dram olan *Sükût*, yasak aşkın yarattığı bir faciayı anlatmaktadır. Karısı öldükten sonra genç bir kadınla evlenen yaşlıca bir adamın, evlat edindiği yeğeni ile karısının gizli aşkını öğrenmesi üzerine bu aile faciası ortaya çıkmıştır. Yazar, bu eserini yayınlamamıştır (Parlatır, 1987).

3.3.2.4. Mama Dadım Darılır

Komedi türünde bir perde olarak yazılan bu piyes, aşk teması üzerine kurulmuştur. Bu deneme, entrika komedisi olarak da değerlendirilebilir. İki gencin birbirlerine olan aşkı ve evlenebilmek için çevirdikleri dolapları güldürü tarzında işleyen *Mama Dadım Darılır*, basit kuruluşlu bir piyes olarak nitelendirilebilir (Parlatır, 1987).

3.3.3. Monografileri

Ali Ekrem Bolayır'ın, Recaizade Mahmut Ekrem ve babası için kaleme aldığı iki tane monografik çalışması vardır.

3.3.3.1. Recaîzade Mahmut Ekrem Bey

Ali Ekrem, Recaîzade üzerindeki bu incelemesini edebî sohbet tarzında düzenlemiş ve 26 Şubat 1337 (1921) tarihinde Dârülfünun'da ders olarak okutmuştur.

Yazar, Recaîzade'yi çocukluk yıllarından kalan anıları ile anlatmaya başlamış ve onun hayat hikâyesini kendisinden dinlediği biçimde vermiştir. Babasının, kendi adını bu üstadın adından dolayı verdiğini anlatmıştır. Recaîzade'yi özellikle Namık Kemal'in değerlendirmeleri ile de yorumlamaya çalışan Ali Ekrem, onun *Talim-i Edebiyat*'ını tahlil etmiş ve bu eserin önemi üzerinde durmuştur (Parlatır, 1987).

İkinci bölüm ise Recaîzade'nin nesirleri üzerinde olmuştur. Zemzeme ön sözleri ile Araba Sevdası romanını inceleyen eden yazar, bu arada tiyatrolarını da gözden geçirmiştir. Son sözü tenkitlerine getirerek Muallim Naci ile olan münakaşalarını anlatır. İncelemesinin son bölümünde de Recaîzade Mahmut Ekrem'in özel hayatı, yaşayış tarzı, günlük çalışması, güzel sanatlara olan yakınlığı ile Servet-i Fünûn edebiyatına gösterdiği ilgi üzerinde durulur. Bu arada Ali Ekrem, kendisinin Fikret ile olan tartışmalarına üstadın ne kadar üzüldüğünü de özellikle belirtmiştir (Parlatır, 1987: 56).

Ali Ekrem'in bu monografik çalışması, Recaîzade üzerinde etraflıca yapılan en eski ve sağlam çalışmalardan biridir. Üzerinde çalıştığı kişiyi yakından tanıması ve onunla ilgili anılarını dile getirmesi bakımından da bu eser, edebiyat tarihimiz açısından önem taşımaktadır.

3.3.3.2. Namık Kemal

Talim ve Terbiye Heyeti'nin, lise öğrencileri için şaire ısmarladığı bu kitap, Ali Ekrem'in ikinci ciddi monografisidir. Şair, babası hakkında bir inceleme yazmasının güçlüğünü kitabın "İfade" başlıklı bölümünde açıkça dile getirmiştir (Parlatır, 1987: 57).

Ali Ekrem, eserinin "Çocukluğu ve Gençliği" başlıklı bölümüyle, babasının bu dönemleriyle ilgili bilgiler vermiştir. Ailenin baba ve anne tarafının soyu hakkında birtakım bilgiler veren yazar, babasının Sofya'da evlendiğini belirtir. Kitabın ikinci bölümü "Namık Kemal'in Edebî Hayatı ve Eserleri" başlığını taşımaktadır. Burada Kemal'in şiire başlayışı, Encümen-i Şuarâ'ya katılışı, "Namık" takma adını alışı üzerinde durulur ve yenilik fikrinin Şinasi'den kaynaklandığı vurgulanır. Namık Kemal'in eserleri üzerinde önce şiirleri gündeme gelir, "Hürriyet Kasidesi" tahlil edilir ve yeni tarzdaki şiirlerinden "Vaveylâ"nın övgüsü yapılır. Kitabın son bölümünde de Ali Ekrem, babasının özel hayatını, yaşayış tarzını, zevklerini, hayatının son dönemlerini dile getirir. Ali Ekrem, kitabını babasının el yazıları ve şiirleri ile süsleme yoluna gitmiştir. *Namık Kemal* adlı bu inceleme Ali Ekrem'in babası hakkında verdiği aydınlatıcı bilgiler ile dolu olması bakımından dikkate değer bir eserdir (Parlatır, 1987).

3.3.4. Dil ve Edebiyat Görüşlerini İçine Alan Eserleri

- Tarih-i Edebiyyât-ı Osmâniyye (İstanbul 1328)
- Lisan-ı Edebiyyat (İstanbul 1330)
- Lisan-ı Osmânî (İstanbul 1332)
- Nazariyyat-ı Edebiyye Dersleri (İstanbul 1331-1334)
- Şerh-i MütûnaMedhal (İstanbul 1928)
- Lisanımız (İstanbul 1930) (Parlatır, 1987).

3.3.5. Dil ve Edebiyat Üzerine Yazıları

Ali Ekrem'in kitapları dışında gazete ve dergilerde yer almış dil ve edebiyat üzerine yazdıkları, hikâye denemeleri ve değişik konulardaki yazıları da pek çoktur. Bunlar, yayımlanış tarihini göz önünde bulundurularak sıralanırsa:

- Varaka, Resimli Gazete, 25 Nisan 1307, S. 7
- Dağ, Resimli Gazete, 25 Nisan 1307, S. 7
- Saate Dair Bazı Malûmat, Resimli Gazete, 9 Mayıs 1307, S.9
- (...) Şehrinde Bulunduğum Sırada Küçük Kardeşime Yazdığım Mektuptur, Resimli Gazete, 23 Mayıs 1307, S. 11.
- Mübtelâ-yı İşret, Servet-i Fünûn, 25 Haziran 1312, C. XI, S. 269, s.131-135.
- Mübtelâ-yı İşret, Servet-i Fünûn, 2 Mayıs 1312, C.XI, S.270, s.151-154
- Beşik Hediyesi, Servet-i Fünûn, 6 Haziran 1312, C.XI, S.275, s. 230-235
- Boğaziçinin Sesleri, Servet-i Fünûn, 13 Haziran 1312, C.XI, S.276, s.248-251
- Mişo, Servet-i Fünûn, 27 Mart 1313, C.XIII, S.317, s.74-77
- Cemile, Servet-i Fünûn, 12 Haziran 1313, C. XIII, S. 328, s. 245-250 (Parlatır, 1987).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİNİN BİÇİM VE İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ

4.1. “Şiir Demeti” Adlı Eserinin Biçim Açısından İncelenmesi

Ali Ekrem Bolayır'ın Şiir Demeti adlı eserindeki şiirler; nazım birimi, nazım biçimi, redif ve kafiye gibi unsurlar bakımından oldukça zengindir. Şair, halk edebiyatı ve divan edebiyatına ait nazım birimlerini sıkça kullanmış ve şiirlerini daha çok hece ölçüsü ile yazmıştır.

Bu bölümde Şiir Demeti'nde yer alan şiirler nazım birimi, nazım biçimi ve ahenk unsurları bakımından incelenmeye çalışılacaktır.

4.1.1. Nazım Birimleri

Nazım birimi; şiirde en küçük anlam bütünlüğünü sağlayan ve kendi içinde bağımsız dize topluluğudur (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1460). Şiir içindeki mısraların gruplanmasından meydana gelen nazım birimi, grupta oluşan mısraların sayısına göre ad alır. İki mısralık gruplara beyit; dört mısradan oluşanlara kıta veya dörtlük; üç, beş ve daha fazla mısradan oluşan gruplara ise bent denir. Nazım birimleri, nazım biçimlerinin tespit edilmesinde önemli rol oynarlar.

Ali Ekrem Bolayır'ın eserinde Divan edebiyatı, Halk edebiyatı ve Yeni edebiyata ait bazı nazım birimlerini bir arada görmek mümkündür. Dörtlük ve beyitler ise diğer nazım birimlerine oranla daha fazla tercih edilmiştir. Beşli, altılı, onlu nazım birimleri ise nadir olarak kullanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, 63 şiirde kullanılan nazım birimlerinin kullanım sıklıkları yer almaktadır:

Tablo 1. Şiirlerin Nazım Birimlerine Göre Kullanım Sıklıkları

Nazım Birimleri	Kullanım Sıklıkları
Dörtlük	28
Beyit	24
Beşli Mısra	2
Altılı Mısra	1
Onlu Mısra	1
On dörtlü Mısra	2
Karışık	5
Toplam	63

4.1.2. Nazım Biçimleri

Nazım biçimleri, dize ve uyağın bir düzen içinde birleşmesinden oluşur. Dizeler bir şiirde, en az ikili olmak üzere üçlü, dörtlü, beşli, altılı, yedili, sekizli, dokuzlu ve onlu olarak kümelenirler. Bu kümeleniştten dize düzeni, dizeler arasında uyumlu dağılımdan da uyak düzeni doğar. Nazım biçimleri de bu dize ve uyak düzenine göre çeşitli adlar alırlar (Dilçin, 1983: 95).

Başlangıcından günümüze kadarki süreçte Divan edebiyatında gazel, kaside, mesnevi, terkiib-i bent, tercî-i bent, murabba, rubai, müstezat; Halk edebiyatında koşma, semai, varsağı, türkü, mâni ve Yeni Türk edebiyatında ise sone, terza-rima, çapraz kafiye, düz kafiye, sarmal kafiye gibi çok zengin bir nazım biçimlerinin kullanımı söz konusudur. Ali Ekrem Bolayır da müstezattan soneye, mâniden çapraz kafiyeli nazım biçimlerine kadar farklı nazım biçimlerini şiirlerinde kullanmıştır.

Bolayır, şiirlerinin çoğunluğunu mesnevi/düz kafiyeli nazım biçimi ile kaleme almıştır. 63 şiirin 20 tanesinin düz kafiyeli nazım biçimiyle yazılması çocuklar için oldukça önemlidir. Çünkü bu tür kullanımlarda mısra sonlarındaki ses benzerliklerinden kaynaklanan ahenk unsuru ön plana çıkmakta, bu da çocuğun ilgisini çekmektedir. Ayrıca sanatçının, bu nazım biçimiyle şiir yazmasının daha kolay olduğunu da belirtmek gerekir.

Tablo 2.Şiirlerin Nazım Biçimlerine Göre Kullanım Sıklıkları

Nazım Biçimleri	Kullanım Sıklıkları
Mesnevi Tarzı/ Düz Kafiye	20
Dörtlüler	15
Karışık Kafiyele Nazım Biçimi	11
Çapraz Kafiye	6
Türkü	3
Müstezat	2
Sone	2
Muhammes-i Mütekerrir	2
Serbest Müstezat	1
Mâni	1
Toplam	63

4.1.2.1.Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri

Divan şiiri nazım biçimleri, kullanılan mısra sayısına göre sınıflandırılırlar. Gazel, kaside, mesnevi, kıta, müstezat beyitlerden oluşurken murabba, şarkı, terkeb-i bent, terci-i bent birden fazla dörtlükten oluşur. Rubai ve tuyuğ ise bentlerle kurulan nazım biçimlerindendir.

Şiir Demeti'nde ise sadece mesnevi ve müstezat nazım biçimiyle yazılmış toplam 22 adet şiir bulunmaktadır.

4.1.2.1.1.Mesnevi (Düz Kafiye) Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Ali Ekrem, şiirlerinde düz kafiyele nazım biçimini sıkça kullanmıştır. Bolayır'ın, 63 şiirinin 20'si mesnevi nazım biçimi ile yazılmış ve her beyit kendi arasında kafiyelelenmiştir. Şiir Demeti'nde yer alan; *Bismillâhirrahmânirrahîm*, *Nedime'ciğin* *Tevhidi*, *Ya Muhammed*, *Çehâr-Yâr-ı Güzîn*, *Allah'ın Nimeti*, *Temizlik*, *Anadolu*, *Tarla Kuşu*, *Mektep Taburu*, *İnönü*, *Kibirli Guguk*, *Karınca*, *Bilmeceler*, *Kuş Kafesi*, *Ninni*, *Tembel Nafiz*, *En Muzır Hayvan*, *Îlâç*, *Kurşun Kalemi Dikiş Makinesi* adlı şiirler düz kafiyele olarak yazılmışlardır.

Aşağıda yer verilen örnek şiir, bu nazım biçimine bir örnektir:

Tarla kuşu ne güzeldir
Bulutlardan süzölmüş bir

Nur topudur, sanki seher
Kurşunu göğsünde güler,

Siyah, ince başcağızı,
Kanadı elmas yağızı.

..... (Tarla Kuşu)

4.1.2.1.2. Müstezat Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Klasik Türk edebiyatı nazım şekillerinden olan müstezada sözlükte artmış, ziyadeleşmiş anlamı verilmektedir. Edebiyat terimi olarak, uzunlu kısalı (bir uzun bir kısa) mısralar hâlinde yazılan nazım şekline verilen addır (İsen ve Diğerleri, 2006). Kısa dizelere ise “ziyade” denir.

Şiir Demeti adlı eserde, bu açıklamaya uyan *Kuzu* ve *İmtihan* adlı iki tane şiir bulunmaktadır. Bu şiir yukarıdaki tanıma uyularak bir uzun bir kısa dizeler halinde kaleme alınmıştır.

Mini mini kuzucuk, yavrum sen
Annenden
Kaçarak geldin pek erken,
Oynak, şen.
Me me diyerek sen geldin,
Tin tin tin,
Durmam ben koşarım ben lakin,
Oradan in!
Gel gel kara göz... Vay tembel,
Gel, gel, gel

..... (Kuzu)

4.1.2.2. Halk Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri

Halk şiirinde mâni ve koşma tipi olarak iki ana biçim vardır. Aslında az sayıda olan öteki biçimler, bu iki ana biçimden çıkmıştır. Dizelerin kümelenişi, dizelerin hece sayısı ve uyak düzeni bakımından özellik gösterenler biçim, biçimi ne olursa olsun konu bakımından benzerlerinden ayrılanlar da tür adı altında toplanmıştır (Dilçin, 1983: 279).

4.1.2.2.1.Mâni Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Mâni, halk edebiyatı nazım biçimlerinin içinde en küçük nazım biçimidir. Kafiye düzeni a a x a şeklindedir. Buna göre birinci, ikinci ve dördüncü dizeler kendi aralarında kafiyeli üçüncü dize ise serbesttir. Üçüncü dizenin serbest olması mâni yazar kişiye kolaylık sağlar. Mânilerde ilk iki dize giriş dizeleridir ve konuyla fazla ilgileri yoktur. Asıl söylenmek istenen düşünce üçüncü ve dördüncü dizelerde dile getirilir.

Ali Ekrem, sadece *Öküz* adlı şiirini mâni tarzı kafiye düzeni ile yazmıştır. Şiir, biçimsel olarak mâni nazım biçimine uymaktadır. Fakat klasik mânilerden farklı olarak şiir baştan sona kadar tek bir konu etrafında biçimlenmiştir.

Hayvanların arasında ne mübarek bir candır	a
Öküz, öküz değil sanki bizim gibi insandır,	a
Bizim gibi belki daha şanlı, metin bir mahlûk,	b
Damarında akıp duran necabetli bir kandır.	a

Öküz bize bahşediyor pek mükemmel bir kuvvet,	c
Kalbinde var en şerefli, en tükenmez fazilet,	c
Biz toprağı sayesinde ekip biçer yaşarız,	d
Çiftçiliğı öküzlerle temin eder bu millet.	c
.....	(Öküz)

4.1.2.2.2. Türkü Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Türkü, Türkçe Sözlük'e göre hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzumedir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 2021). Türküler bent ve kavuştaklardan oluşurlar. Türkü bentleri, yapı ve sözleri bakımından iki ayrı bölümden oluşur. Birinci bölüm, türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür ki "bent" adı verilir. İkinci bölüm ise, her bendin sonunda yinelenen nakarattır. Bu bölüme bağlama ya da kavuştak da denir. Bentler ve kavuştaklar kendi aralarında kafiyevidir. Türküler, hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenirler (Dilçin, 1983).

Ali Ekrem, Şiir Demeti adlı eserinde *İdmancılar Türküsü*, *Küçük Halayık Türküsü* ve *Türküler* adlı üç farklı şiiri türkü nazım biçimi ile kaleme almıştır. *Türküler* başlıklı şiir de, kendi içinde yine üç ayrı şiirden oluşmaktadır.

Biz Türk oğlu Türkleriz,
Kanımız pek temizdir,
Hepimizin kalbinde
Hak şecaat ikizdir.
Nakarat
Mertçe savaş yaparız,
Yalnız Hakk'a taparız!

Cenkte neyse Türk oğlu
İdmanda da öyledir,
Büüklüğü ırkının
Çehresinden belirir.
Nakarat
Mertçe...

..... (İdmancılar Türküsü)

4.1.2.3. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri

Yeni nazım biçimleri, Türk edebiyatında ilk kez Tanzimat döneminden sonra az da olsa görülmeye başlar. Tanzimat dönemi şairleri, genellikle divan şiirinin nazım biçimlerini kullanıyorlardı. Ancak, onların bu biçimlerde yaptıkları yenilik, özde ve

konuda idi. Biçim yönünden asıl önemli başarıyı Servet-i Fünûn şairleri sağladılar. Batıdan yeni nazım biçimleri alarak eskileri tümüyle bıraktılar (Dilçin, 1983).

4.1.2.3.1. Serbest Müstezat Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Serbest müstezat, Divan şiirindeki müstezat nazım biçiminin serbest bir şekilde kullanımıdır. Müstezat nazım biçiminin kafiye şeması a(b)a(b) x(x)a(b) x(x)a(b) veya a(a)a(a) b(b)a(a) c(c)a(c) biçimindeyken serbest müstezatta bu düzenlilik yerini daha serbest bir kullanıma bırakmıştır. Serbest müstezatlarda hem aruz hem de hece ölçüsü kullanılabilir. Bu nazım biçiminde düşünceler dizeden dizeye geçerek devam eder (Dilçin, 1983).

Serbest müstezat nazım biçimi edebiyatımıza Batı edebiyatının etkisi ile girmiş, özellikle Servet-i Fünûn ve Fecr-i Atî sanatçıları tarafından sıkça kullanılmıştır. Ali Ekrem, *Küçük Necdet* adlı şiirini serbest müstezat nazım biçimi ile kaleme almıştır.

.....

Hele hoca kendisini görmezse,
Kor başını sırasının üstüne,
Yumuşacık yastık bulmuş da yine
Yatıyormuş gibi dalar...
-Sen derse

Bakmıyorsun Necdet yine, gözünü
Aç bakalım, göster bize yüzünü! (Küçük Necdet)

4.1.2.3.2. Çapraz Kafiye Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Çapraz kafiye nazım biçimi edebiyatımıza Batı edebiyatından girmiş bir nazım biçimidir. Dörtlüklerden oluşur. Dörtlük sayısında sınırlama yoktur. Çapraz kafiye nazım biçiminde tek ve çift sayılı dizeler kendi aralarında kafiyeleşirler. Kafiye düzeni a b a b c d c d e f e f şeklindedir. Bu nazım biçimi, hemen her türlü konunun işlenmesine uygundur.

Ali Ekrem Şiir Demeti adlı eserindeki, *Yavrulara, Yalnız Kalmış, Ak Akçe Kara Gün İçindir, İmtihan, Dadı ile Saat, Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar* adlı şiirlerini çapraz kafiye ile yazmıştır.

Bu milletin lisanından a
Çıkan darbimeselleri b
Rehber eden hekim insan, a
Kalır afetlerden beri. b

Darbimesel var ki bütün c
İnsaniyet için rehber, d
Mesela gel şunu düşün: c
Ak akçeye millet ne der? d

Kara güne lazım imiş, e
İşte size bir hakikat. f
Bunu diyen candan demiş, e
Hem ne ulvi bir talakat! f

(Ak Akçe Kara Gün İçindir)

4.1.2.3.3. Dörtlüler

Eşit düzenli ve bentleri 4 dize olan biçimlerdir. Bunları, çapraz uyak, sarma uyak koşma, semai ve mâni tipi biçimlerle karıştırmamak gerekir. Bu biçimlerin uyak düzenleri, yukarıda adı geçenlere benzemez. En sık rastlanan uyak düzenleri şunlardır:

$a a a a - b b b b - c c c c - d d d d \dots$

$x a x a - x b x b - x c x c - x d x d \dots$ (Dilçin, 1983: 376)

Ali Ekrem 15 şiirini dörtlüler hâlinde yazmıştır. Şairin dörtlü şeklinde yazdığı bu şiirlerinde 2. ve 4. dizeler aralarında kafiyeli, 1. ve 3. dizeler ise serbesttir. *Sancak, Cumhuriyet Reisi, Nasıl Eğlenmeli?, Nasreddin Hoca'nın Akli Başına Gelir, Saksı, Şark Ordusu, Kurt Ne demiş?, Başkasının Yardımı, Salıncak, Şaka, Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış, Beyden Gelen Beydir, İnci Gerdanlık, Oyuncaklar* adı geçen şiirlerdir.

Erzurum'un buzdan donmuş,
Yüce yüce dağlarından,

Her gün sabah açılırken
Göge gülen parlak vatan

Ne güzeldir, şehitlerin
Ruhu bakar aynasına,
Sürü sürü melek iner
Erzurum'un yaylasına.

Erzurum'dan büyük ruhu
Şarkın halka şunu söyler:
“Vatanını sana verdi
Beni sana veren asker!” (Şark Ordusu)

4.1.2.3.4. Serbest/ Karışık Kafiyeleli Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Şiir Demeti'nde belirli nazım şekillerine uymayan 9 tane şiir bulunmaktadır. Bu şiirler şunlardır: *Nasreddin Hoca ile Leylek, Havuç Sait Efendi, Fikri'nin Masalı, Büyük Anne, Dadıcığım, Yalpaze, Doğuran Ölür, Ayının Kitap Okuması, Tozdan Dumandan Ferman Okunmuyor*. Bu şiirlerin kendilerine özgü bir kafiyeleşimleri vardır ve kafiye düzenleri saydığımız başlıklardan hiçbirine uymamaktadır.

Örneğin, *Havuç Sait Efendi* adlı şiirde böyle bir durum söz konusudur. Şiirin ilk dördlüğü sarmal, sonraki iki dize kendi arasında diğer bütün dörtlükler ise çapraz kafiyelelidir. Kafiye düzeni a b b a- c c – d e d e- f g f g şeklindedir.

Tanırdım ben çocuk iken	a
Bir havuç Sait Efendi,	b
Kıpkırmızı idi kendi,	b
Havuç onun bu renginden	a
Dolayı kalmıştı adı,	c
Gayet obur bir adamdı.	c
Günde iki okka ekmek,	d
Bir tas pilav sabah akşam,	e

İki üç okka et yemek	d	
Mutadıdır onun, tamam	e	
Sebzesiyle, böreğiyle	f	
Tatlısıyla bir düzine,	g	
Bazen on beş sahan bile	f	
Sindirir idi karnına!	g	(Havuç Sait Efendi)

4.1.2.3.5. Sone Nazım Biçimiyle Yazılmış Şiirler

Sone nazım biçimi, ilk iki bendi dördlük son iki bendi üçlük olan on dört mısradan oluşur. Bu nazım biçimi, önce İtalyan edebiyatında kullanılmış sonra Fransız edebiyatına, oradan da diğer Avrupa edebiyatlarına geçmiştir. Edebiyatımızda ilk olarak Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarının sone şeklinde şiir yazdığını görüyoruz (Aça, Gökalp, Kaplan, 2009). Sone nazım biçiminin, Fransız ve İtalyan tipi olmak üzere iki farklı türü vardır.

Ali Ekrem'in *İğne* adlı şiiri Fransız tipi sonenin kafiye düzenine uymaktadır. Kafiye düzeni ise a b b a – c d d c- e e f – g g f şeklindedir.

İğneyi bir düşünseniz, a

Size mutlak hayret gelir: b

O ne ince ne güzel bir b

Aletciiktir, alınca siz a

Elinize gayet nazik, c

Terbiyeli olur ince, d

Çok yorulur durmaz yine, d

Yürür, koşar minik minik c

İğneciği nasıl bir el e

Yapmış böyle? Ne de güzel e

Bu küçücük iş meleği! f

Gözceğizi görür sizi,	g	
Pek çok sevin iğnenizi:	g	
Odur diken her bebeği.	f	(İğne)

4.2. Ahenk Unsurları

Ahenk; şiirin sözleri, kelimeleri, mısraları ve mısra öbekleriyle bir bütün hâlinde, kendi iç uyumunu kurarak oluşturduğu güzel, hoş tını ve sestir. Parçaların uyumlu bir bütün içinde kendi varlıklarını yok edip güzel bir sese dönüşmesidir (Çetin, 2008). Şiirin ahengi ise kafiye, redif, ölçü, tekrarlar ve aliterasyonlar gibi unsurlardan oluşur.

Bu ahenk unsurları, çocukların ritim ve müzik ihtiyaçlarını karşılayıp onları şiire yaklaştırmaktadır. A.Ferhan Oğuzkan (1987: 214), bu konuda şunları söylemektedir: *“Küçük çocuklar şiire heyecanla tepkide bulunurlar. Şiirin sesleri çocuklarla dil üzerine keşiflerde bulunmalarına imkân sağlar. Küçük çocuklar kendi dillerinin kalıplarını öğrenirken dil kâşifleri olmak zorunda kalırlar ve şiirin ilginç müziği ve sözcüklerinden zevk duyarlar. Sıçrarken, kayarken ve oyun oynarken şarkı söylerler. Arkadaşlarına takılırken veya onlarla eğlenirken çocuklar kafiyelelere başvururlar. Küçük çocuklar tekerlemeleri neşeye dinlerler ve çok kez hoşlarına giden cümleleri tekrar ederler.”*

4.2.1. Vezin / Ölçü

Ölçü, şiirde ahengi oluşturan unsurlardan biridir. Vezin lügatta “tartı” demektir. Aruza göre ahenk ölçüsüdür (Tahir-ül-Mevlevî, 1973: 179). Türk şiirinde hece, aruz ve serbest ölçü olmak üzere 3 farklı vezin türü kullanılmıştır. Türk dilinin doğal ölçüsü olan ve parmak ölçüsü de denilen hece ölçüsü, İslamiyet’in kabulüne kadar olan dönemde sıkça karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet’in kabulünden sonra İran edebiyatının da etkisiyle aruz ölçüsüyle şiirler yazılmaya başlanmıştır. Yusuf Has Hacıp’in yazdığı Kutadgu Bilig, bu dönemin aruz ölçüsüyle yazılmış ilk eserlerindendir. Serbest ölçü ise, şiirimizde 20. yy’dan sonra Nazım Hikmet ile kullanılmaya başlanmış ve Orhan Veli ile yaygınlaşmıştır.

Ali Ekrem, şiirlerinde vezin tercihini hece ölçüsünden yana kullanmıştır. Bu şiirler, kendi içlerinde farklı hece sayısı ve duraklardan oluşmaktadırlar. Fakat Şiir Demeti’nde herhangi bir ölçüye uymayan şiirler de bulunmaktadır. Örneğin *Dadıcığım* adlı şiirde; 1. dörtlük 11’li hece ölçüsü ile yazılmışken diğer dörtlükler 7’li hece ölçüsü ile yazılmıştır. *İmtihan*’da ise uzun dizeler 7’li kısa dizeler ise 3’lü heceyle yazılmıştır. Bu şiirler, tabloda karışık hece ölçülü şiirler başlığı altında verilmişlerdir.

Aşağıdaki tabloda şiirlerde kullanılan ölçüler ve bu ölçülerin kullanım sıklıkları görülmektedir.

Tablo 3. Hece Ölçüsünün Kullanım Sıklığı

Hece Ölçüleri	Kullanım Sıklıkları
5	1
6	1
7	9
8	25
10	4
11	16
15	1
Karışık hece ölçülü şiirler	6
Toplam	63

Tabloda da görüldüğü üzere, Ali Ekrem daha çok 8’li ve 11’li hece ölçülerini kullanmıştır. Bu ölçüler, genel olarak Türk halk şiirinde en çok tercih edilen ölçülerdendir. Bununla birlikte söz konusu ölçülerini kullanırken alışlagelmiş duraklara yer vermemiştir.

4.2.2.Kafiye

Kafiye, çok genel bir ifadeyle mısra sonlarındaki ses benzerliğine denir ve şiirin iç ahengini etkileyen bir ritim unsurudur. Kafiye, kelime köklerinde aranır. Bu köklerde yer alan aynı sesler, kafiye karşılık gelir.

Boynukara (1993), kafiye şiirdeki değeri ve önemi ile ilgili olarak şunları söyler:“ Kafiye, şiirde yer alan diğer kelimelerin ses ve anlam değerleriyle uyum içinde

olduğu zaman etkileyici ve bütünlük taşıyan bir özellik kazanır. Şiirde mısraların ritmik düzenlenmesine izin veren unsur kafiye'dir. Kafiye aynı zamanda müziktir; his ve düşüncenin algılama yetisine sahip olduğu bir müzik! Kulağı olduğu kadar, zihni de tatmin edecek kadar dürüst olduğunda düşüncedir; ulaştığı ses kendinden daha büyük bir yapıya büründüğünde ise duygudur.”

Çocuk şiirlerinde, kafiye ilgi çekici bir unsur olarak karşımıza çıkar. Çünkü ses tekrarları, ritim ve ahenk öğeleri çocukların ilgilerini çeker ve onları esere yöneltir. Şiir Demeti’nde yarım, tam, zengin ve tunç kafiyeler kullanılmıştır. Fakat diğerlerinden farklı olarak tam kafiye'nin daha sık kullanıldığı dikkat çekmektedir.

4.2.2.1.Yarım Kafiye

Sadece bir ses benzerliği ile oluşan kafiye türüdür ve Şiir Demeti’nde diğer kafiye çeşitlerine oranla daha az kullanılmıştır. Örneğin; Sancak adlı şiirin aşağıya alınan dördünlüğünde, 2. ve 4. dizelerde yer alan “a” sesleri yarım kafiye oluşturmuştur.

Yüreğime nazlı nazlı
Bakışların manaları
İşleyince o pek tatlı,
Pek yumuşak edaları

4.2.2.2. Tam Kafiye

Dize sonlarında görülen iki ses benzerliğidir, bir ünlü ve bir ünsüzden oluşurlar. Ali Ekrem’in, eserinde sıkça kullandığı kafiye türüdür denilebilir.

Ağaçlara bakın nasıl temizdir,
Ya çiçekler? Temizlikten titreşir,

Güneş tüylü kuşlar nasıl parıldar
Temizlikle, çocuk gibi yıldızlar

(Temizlik)

4.2.2.3.Zengin Kafiye

Dize sonlarında ikiden fazla ses benzerliği sonucu oluşan kafiye türüdür. şir Demeti’nde azımsanmayacak ölçüde zengin kafiyeye yer verilmiştir. Konuya uygun örnek verilecek olursa:

Yalnız kalmış beş yaşında yumur**cak**,
Yalnız kalmış şimdi nasıl eğlensin?

Ne bir bebek vardır ne bir oyunc**ak**
Anne demiş: alış işte bu dersin! (Yalnız Kalmış)

4.2.3.Redif

Redif, şiirde uyaktan sonra tekrarlanan, aynı harflerden oluşan kelime veya ektir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1648). Redifler mısraların en sonunda bulunur ve kafiyenin ardından gelirler. Tanımdan da anlaşılacağı üzere iki tür redif vardır:

4.2.3.1. Ek Halindeki Redifler

Görevleri aynı olan eklerin tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir. Ek halindeki rediflerin bulunabilmesi için kelimenin kökü tespit edilmeli ve getirilen yapım veya çekim eki incelenmelidir. Ali Ekrem, ek halindeki redifleri kelime halindeki rediflere göre daha çok kullanmıştır.

Dağı, taşı, kuşu, kur**du**,
Köyü, şehri, evi, yur**du**,

Ovaları, orman**ları**,
Sahraları, umman**ları**,

Hepsini sen yarat**mışsın**!
Mai göklere at**mışsın**. (Nedime’ciğin Tevhidi)

4.2.3.2. Kelime Halindeki Redifler

Anlamları aynı olan kelimelerin mısra sonlarında tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir. Bu tip redifler yeni Türk şiirinde yaygın olarak kullanılmamışlardır. Kelime halindeki redifler Şiir Demet’inde sadece birkaç yerde görülmektedir:

Dalı yoktur, kolu **yoktur**,
Sağı yoktur, solu **yoktur**. (Bilmeceler-1)

İşte ninni söylüyorum,
Uyu benim güzel yavrum,

Uyusun bebek **yavrum hu hu**,
Benim melek **yavrum hu hu...** (Ninni)

4.3. “Şiir Demeti” Adlı Eserin İçerik Açısından İncelenmesi

Yıllarca her ülkede edebiyat tarihçileri, yazarlar, şairler ve düşünürler şiirin ne olduğunu, içeriğini ve ses yapısını açıklamaya, onu tanımlamaya çalışmışlardır. Eğer yalnızca bu konuda söylenip yazılanlar bir araya getirilse, bunlar koca koca kitaplar oluşturabilir. Bu konuda Kleber Haedens “ Şiir tarif edilebilseydi yüz türlü değil, bir türlü şiir tarifi olurdu ” demektedir. Çıkar yol, şiiri tanımlamaktan vazgeçmektir (Aksan, 2006).

Şiir her ne kadar tanımlanması, ona sınırlar çizilmesi güç bir tür olsa da, yıllar boyu şiir hakkında söylenenlerden yola çıkılarak şiirin çeşitli tanımları yapılmıştır.

Şiir; gerek içerik, öz gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür (Aksan, 2006: 8). TDK Türkçe Sözlüğe göre ise şiir; “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî anlatım biçimidir” (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1867) şeklinde tanımlanmıştır. Şiirin tanımına dair farklı düşüncelerin olması, şiirin ne kadar geniş bir yelpazesi olduğunu gösterir.

Şiirin madeni, bütün nitelikleri, ayrıcalığı ve yaratıcılığıyla insandır. Dil adı verilen güç de insana özgüdür. Dile dayanan bir yaratı olarak şiir, gücünü insandan alır; dil ile hayat bulur (Aksan, 2006).

Şiirin içeriği “muhteva, öz” gibi terimlerle de karşılanır. İçerik, genel olarak şiirin ne söylediği, ne anlattığı, ne demek istediği, hangi unsurları içerdiğinin karşılığıdır. Şair bilgiyi, düşünceyi, gündelik yaşantıyı yani bir bütün olarak şiirde kullanılan malzemeyi çıplak hâliyle vermez. Bu birikimin ve malzemenin kendi dünyasında ulaştığı özgün sentezi bir duygu ve heyecan şeklinde, çınlayan, uğuldayan bir ses hâlinde sunar. Malzeme salt bir çağrışım vesilesidir. Şiirin içerik incelemesinde şu sorular sorulmalıdır: İçeriğin niteliği nedir? İçerik özgün müdür? Şiirde içeriğe verilen önem ve değer ne orandadır? İçerik biçime, üsluba, ahenge feda ediliyor mu yoksa bunların hepsi belli oranlarda uyum içinde mi sunuluyor? Şiirin içeriği kendi içinde bir iç tutarlılığa sahip midir? (Çetin, 2008).

Şiir biçim, dil, üslup ve içerik gibi özellikleri bakımından düz yazıdan ayrılır. Şiir daha çok dizelerden meydana gelirken düz yazı satırlardan oluşur. Örneğin, şiirde kullanılan dil oldukça işlenmiş/edebi bir dil iken düz yazılarda bu durum çok önemsenmeyebilir. Şiire hâkim olan duygu, hayal ve çağrışım iken düz yazıya daha çok düşünceler hâkimdir. Bir başka ifadeyle şair, şiirini yazarken duygu ve hayal dünyasına ne kadar yakın ise mantığına da o kadar uzaktır.

Bir şiirin içeriğini oluşturan temel unsurlar; konu, tema ve edebî sanatlardır. Şiir Demeti’nde olduğu gibi şiirlerin muhatabı çocuklar olduğu zaman ise bu unsurların daha özenli bir şekilde ele alınması gerektiği söylenilebilir.

Çalışmanın bu aşamasında, Şiir Demeti’nde yer alan şiirlerin içerik açısından incelemesi yapılarak, şiirlerde çocuklara verilmek istenen mesajlar/ileteler tespit edilmeye çalışılacaktır. Kitabın ilk şiirinin “Yavrulara” adlı şiir olması bile bu kitabın çocuklara yönelik olduğunu göstermektedir. Eserin çocuklar için yazılmış olması dolayısıyla çocuk edebiyatı sahasında yer alması yapılacak incelemeyi daha önemli kılmaktadır. Çünkü çocuk edebiyatı, seslendiği yaş aralığı itibarıyla oldukça zengin bir edebiyattır ve bu edebiyat içinde yer alan eserlerin çocuğa göre bir dille ve çocuksu bir duyarlılıkla kaleme alınmış olmaları gerekmektedir.

4.3.1. Konu

Çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir unsurdur. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarıyla ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır. Yazarın metni oluştururken “Ben ne hakkında söz söyleyeceğim? Yazımda neyin üzerinde duracağım? Sorularına vereceği yanıtlar, metnin yaratılması süreci için bir çıkış noktası olmalı; çocuğa özgü bir yaşam durumunun kurgulanmasına yön vermelidir (Sever, 2003).

Çocuklara yönelik eserlerde işlenecek konuların taşınması gereken özellikler hususunda A.Ferhan Oğuzkan (1994: 210) ise şunları dile getirmiştir: “*Çocukların gerçek ve günlük yaşantılarına uygun düşmeyen, onların kavrayış ve hayal güçlerini aşan konularda yazılan eserler, çocukların pek az ilgisini çeker; hatta bazen hiç çekmeyebilir. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. Bu arada değişik yaşlarda bulunan çocukların ilgi duydukları konuların birbirinden farklı olduğu hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.*”

Çocuk edebiyatına ait eserler, çocuğa birtakım istenilen davranışların kazandırılmasında araç olarak kullanılabilirler. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa sevgi, şefkat, iyilik, doğruluk gibi kavramların öneminin hissettirilmesinde de yardımcıdır. Ali Ekrem Bolayır, Şiir Demeti adlı eserinde dile getirdiği şiirleri ile bazen çocukları eğlendirmeyi ve buna bağlı olarak hoşça vakit geçirmelerini sağlamayı bazen ise eğlendirirken bazı değerlerin önemini fark ettirmeyi amaçlamıştır.

Ali Ekrem Bolayır’ın şiirlerinde, batılı normlarla yetiştirilmeye çalışılan bir çocuk örneği karşımıza çıkmaz. Milli, dinî, didaktik tarzda yazdığı şiirleri aracılığı ile çocuklara hitap eder ve kendi bakış açısını ortaya koyar. Şiir Demeti’nin ilk şiiri olan “Yavrulara” kitabın giriş kısmı gibidir, ardından ise Allah’a ve Hz. Muhammed’e övgülerin yer aldığı şiirler gelir. Şiir Demeti’nin başında her ne kadar Münacat ve Na’t gibi dinî içerikli şiirler bulunsa da kitabın genelinde çocuklara yönelik konuların işlendiği görülür. Eserde yer alan bilmece, ninniler, oyunlar çocukların ilgilerini çekecek ve onların hoşça vakit geçirmelerine yardımcı olacak başlıca türlerdendir.

Şiir Demeti adlı eserde ele alınan konuların genel başlıklarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Bir işe besmele ile başlamanın önemi
- Kelime-i Tevhid'in önemi
- İslam'ın şartları
- Allah'ın yaratma gücünün büyüklüğü
- Peygamber sevgisi
- Dört halife hakkında bilgi
- Allah'ın emirlerine uymanın önemi
- Allah'ın kullarına verdiği nimetler
- Vatan sevgisi ve millet olma bilinci
- Sakarya ve İnönü savaşları
- Mustafa Kemal'in liderlik özelliği
- Vatanı düşmanlardan temizlemenin haklı gururu
- Temiz olmanın önemi
- İslam dininde temizliğe gösterilen özen
- Okulun bilim yuvası oluşu ve okula duyulan saygı
- Oyunun da öğrenmenin de bir vakti olduğu
- Vatan toprağının değeri ve kazanılma mücadelesi
- Milletler için tarihin önemi
- Çocuklar için eğlenmenin adabı
- Kibirli olmanın zararları
- Tabiatın doğal dengesine müdahale edilmemesi gerektiği
- Çocukların dünyalarında anne sembolü
- Hayvanların insan hayatındaki yeri
- Atasözlerinin yol gösterici özelliği
- Türk milletinin askerî disiplini ve savaşçılık özelliği
- Çocukların büyük annelerine ve dadılarına olan düşkünlükleri
- Çalışmanın ehemmiyeti ve karıncanın azmi
- Ölüm, kibir, inat gibi huyların kişiye verdiği zararlar
- Şakanın taşınması gereken incelikler
- Birlik ve beraberliğin zorlukların alt edilmesindeki gücü
- Tembelliğin doğuracağı sonuçlar

- Asil olan insanların çevrelerindeki insanlar tarafından gördükleri takdir
- İnsanın bazen en tehlikeli hayvandan bile zararlı olabileceği
- Tevazunun kişiye kattığı değer
- Çocukların fikirlerine önem verilmesi gerektiği

Şiir Demeti'nde yer alan ve yukarıda sıralanan konular, kullanım sıklıklarına göre sıralanacak olursa:

Tablo 4. Şiirlerin Konularına Göre İşlenme Sıklıkları

Konularına Göre Şiirler	İşlenme Sıklıkları
Hayvanlar üzerine kurulu şiirler	11
Millî şiirler	9
Nesne işlevlerini içeren şiirler	9
Dini şiirler	7
Sevgiyi konu alan şiirler	6
Hikmet/düşünce içeren şiirler	4
Çalışmanın önemini vurgulayan şiirler	4
Alçak gönüllü ve düşünceli olmanın önemini belirten şiirler	5
Oyun/eğlence içeren şiirler	3
Ölüm konulu şiirler	2
Mizah içerikli şiirler	2
Temizliğin önemini belirten şiirler	1
Toplam	63

Dört numaralı tabloda, konularına göre işlenme sıklıkları verilen şiirler aşağıdaki gibidir:

1.Hayvanlar üzerine kurulu şiirler: Nasreddin Hoca ile Leylek, Tarla Kuşu, Kelebek, Öküz, Kurt Ne demiş? , Karınca, En Muzır Hayvan, Ayının Kitap Okuması, Tozdan Dumandan Ferman Okunmuyor, Başkasının Yardımı, Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar.

2.Vatan sevgisini içeren şiirler: Sancak, Cumhuriyet Reisi, Anadolu, Mektep Taburu, İnönü, Şark Ordusu, Havuç Sait Efendi, İdmanlılar Türküsü, Sakarya.

3.Nesnelerin işlevlerinden bahseden şiirler: Saksı, İğne, Kuş Kafesi, Dikiş Makinesi, Kurşun Kalem, Yalpaze, Salıncak, Dadı ile Saat, İlaç.

4.Dinî içerikli şiirler: Bismillâhırrahmânırrahîm, Lâ İlahe İllallah Muhammedun Resulallah, İslam'ın Şartları, Nedime'ciğin Tevhidi, Ya Muhammed, Çehâr-Yâr-ı Güzin, Allah'ın Nimeti.

5.Sevgi/ özlem gibi duyguları içeren şiirler: Yavrulara, Fikri'nin Masalı, Ninni, Kuzu, Dadıcığım, Büyük Anne.

6.Hikmet ve düşünce içeren şiirler: Nasreddin Hoca'nın Akli Başına Gelir, Beyden Gelen Beydir, Bebek Oyunu, Ak Akçe Kara Gün İçindir.

7.Çalışmanın önemini vurgulayan şiirler: Küçük Necdet, İmtihan, Tembel Nafiz, Oyuncaklar.

8.Alçak gönüllü ve düşünceli olmanın önemini belirten şiirler: İnci Gerdanlık, Çiftçi ile Çocukları, Nasıl Eğlenmeli?, Şaka, Kibirli Guguk.

9.Oyun/eğlence içerikli şiirler: Yalnız Kalmış, Bilmeceler, Türküler.

10.Ölüm konulu şiirler: Küçük Halayık Türküsü, Küçük Mezarı Ziyaret.

11.Mizah içerikli şiirler: Doğuran Ölür, Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış.

12.Temizliğin önemini belirten şiirler: Temizlik.

Yukarıda yer alan şiirlerin büyük bir kısmında eğitici, öğretici, bilgi verici özellikler öne çıkar. Çocukları eğlendirirken onlara bir şeyler öğretmeye çalışan şair, yer yer öğreticiliğe daha fazla yer vererek estetik kaygıdan uzaklaşmıştır diyebiliriz.

Şiir Demeti'nde Nasreddin Hoca fıkraları, kısa bir piyes ve ninniler bulunur. Ayrıca eserde çocuklar için önemli bir tür olan bilmecelere de yer verilmiştir. Bilmecelerin hoş vakit geçirtmek, eğlendirirken bilgi vermek, insanların hayal dünyalarının kapısını aralamak gibi işlevleri vardır. Ali Ekrem, *Bilmeceler* adlı şiir başlığının altında çocuklara altı ayrı bilmece sormuş, onların düş gücü ve çağrışımlardan yararlanarak doğru cevaba ulaşmalarını amaçlamıştır. Örnek verilecek olursa:

Beyaz hanım, yağlı hanım

Ortasından bağlı hanım,

Gündüzleri oturursun,

Geceleri şen durursun,

Dümdüz ince bir fidansın,
Kendi gözünle ayansın,
Başında yıldızın vardır,
Çok çalışkan kızın vardır,
Evin ayağında durur,
Herkes altında oturur,
Sokaklara çıkarsan sen,
Yerler parıldar yüzünden,
Sandık sandık satılırsın,
Bakkallarda az kalırsın,
Beyaz hanım diktim seni,
Sen de hemen gördün beni,
Yağlı hanım pek temizsin,
Bazen bir bazen ikizsin,
Üç dört olduğun da vardır,
Esvabın bembeyaz kardır,
Seni bilmek kolay ama,
İki mim'in bir muamma. (Bilmeceler-6)

4.3.2. İleti ve Şiir Demeti'nde Yer Alan İletiler

İleti sözcüğü, Türkçe Sözlüğün “mesaj” kısmında yazı veya sözle anlatılması amaçlanan duygu ve düşünce olarak tanımlanmıştır (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1583). Masal, roman, hikâye benzer edebî türlerde iletiler, çocuğa verilmek istenen asıl mesajı oluştururlar. Bu nedenle iletileri aktarırken çocukların gelişim düzeyleri, yaşamışlıkları, kültür seviyeleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

İletiyi yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce olarak tanımlayan Sever (2003), “iletinin öğretici metinlerle yazınsal metinlerde farklı anlamlar taşıdığını belirtirken iletiyi ana düşüncenin birebir karşılığı olarak görür ve edebiyat yapıtlarında sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir” der.

Yazarın, çocuğa yol gösterirken ne tür ifadeler kullanması gerektiği önemli bir konudur. Çocuğu düşünmeye yönelten bir kitapta yazar, çocuğun gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak onlara neden- sonuca dayalı yargılar kullanmalıdır; kural ve yaptırım içeren yargılara yer verilmemelidir. “Doğayı sev, çevreyi koru, büyüklerine saygılı ol, derslerine çok çalış, arkadaşlarıyla iyi geçin, sağlığını koru, giysilerini kirletme, tutumlu ol” gibi, emir ve kurallar ile çocuğa seslenilmemelidir (Sever, 2000). Çocuk, eğer bunları yapmazsam ne olur? sorusunun cevabını kendisi bulmalı ve düşünmeye sevk edilmelidir.

Çocuk edebiyatı yazarlarının, iletilerini aktarırken dikkat etmesi gereken konular bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla; çocuk yanlış yargılara, boş inançlara, kaderciliğe, çıkarıcılığa ya da saldırganlığa yöneltilmemelidir. Kitaplarda; hatasız ve uslu çocuk olma, büyüklerin sözünde çıkmama gibi konuların üzerinde durma yanlış bir tutumdur (Tür ve Turla, 1981).

İletinin ne olduğu veya ne olması gerektiği kadar nasıl aktarılması gerektiği de önemli bir konudur. Bu çerçevede iletiler, okuyucuya farklı şekillerde aktarılabilir. Örneğin, örtük, doğrudan, dolaylı, soru-cevap ve soruya dönüştürülerek sunulan iletiler gibi. ¹ İletiler açısından incelemeye tabi tutulan Şiir Demeti adlı eserde daha çok doğrudan iletiler söz konusudur.

4.3.2.1. Doğrudan Aktarılan İletiler

Bu iletilerde yazar ya da şair, söylemek istediklerini herhangi bir imaya ya da sezdirme gücüne başvurmada doğrudan aktarmayı tercih eder. Ali Ekrem, şiirlerinde çocuklara vermek istediği mesajı doğrudan bir yol izleyerek vermiştir. *Kibirli Guguk* adlı şiirde şair, çocuklara kibirli olmanın doğuracağı sonuçlardan ve kibrin toplum tarafından sevilmeyen bir huy olduğundan bahsetmektedir:

Bizim kibirli guguşun
Huyları hiçbir çocuğun

¹ Çocuk Edebiyatında ileti konusu Özlem Arpacı, Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, 2006 adlı çalışmadan yararlanılmıştır.

Huyuna benzemez dedi
Anne. Fitnat Hanım şimdi

Arkadaşlarının yanında
Pek küçüldü, vicdanında
Bir acı duydu, pişman
Oldu Fitnat Hanım sultan.

Çocuklar dünyada sakın,
Kibirli guguk olmayın! (Kibirli Guguk)

Temiz olmanın güzellikleri, temizliğin önemi ve dinimizin temizliğe verdiği önem doğrudan aktarılan iletiler arasındadır. Şair, çocuklara temiz olmayı öğütlerken didaktik bir tavır takınmıştır:

.....

Temiz olmak bir vazife bir haktır.

Yaşamak mı istiyorsun? Temizlen,
Güzel çocuk sakın kirli olma sen!

Geri kalma ottan, kuştan, hayvandan
Sonra kimse sevmez seni afacan.

Dinimizce imandandır nezafet.
Çocukları temiz olan bir millet

Her milletin hürmetini kazanır,
Temiz olmak bir vazife bir haktır!

Temiz olun kuşlar, güller gibi siz
Melek olan temizliği çok sever,

Kalbinize benzemeli çehreniz,
Yoksa öpmez sizi cici anneler. (Temizlik)

4.3.2.2. Örtük İletiler

İletiler yazınsal nitelikli kitaplarda kesin bir yargıya dönüştürülerek aktarılmaz, metnin dokusuna sindirilir. Kesin bir yargıya dönüştürülmeden, metne yayılarak verilen bu iletiye örtük ileti denir. Örtük ileti konuya gizli bir mana, öz yükler (Özdemir, 1983).

Saksı adlı şiirde, saksının fakir insanların evlerini güzelleştirdiğine, evlerine bir nebze de olsa neşe kattığına yer verilmiş ve bu ileti okuyucuya örtük biçimde sunulmuştur:

.....
Bir de saksı pek iyi
Yüreklidir: Fukara
Ondan bahçe yaparlar.
Pencereye bir sıra

Dizerler de saksıyı.
Hiç darılmaz o buna:
En karanlık sokakta,
Az dolsa da koynuna

Güneş nuru, evine
Açar güzel bir çiçek,
Fakirlerin ruhuna
Sefa verir gülerek. (Saksı)

Yalnız Kalmış adlı şiirde ise, evde tek başına kalmış bir çocuğun başından geçen olaylar anlatılmaktadır:

.....
Geldi, gitti, koştu, atladı, yattı...
Kalktı pencereyi tuttu salladı,
Kapıya yapıştı, masaya çattı,

Bağırıp durdu: Anne, baba, dadı!
Daha ne gelen var ne de ses veren,
Elifba kitabı tek yoldaşdır,
Lakin bahçelerde topaç çeviren
Cansız elifbadan ne lezzet alır?

Aman ağlayacak... O ne yastıktan
Bir ses geldi şimdi: Saatin sesi,

Hemen koştu, yakaladı afacan
Ne kadar da güzelmiş işlemesi! (Yalnız Kalmış)

Ali Ekrem yukarıdaki dizelerle; çocukların yalnız başına kaldıkları zaman, hayal güçlerini kullanarak cansız varlıkları kendilerine arkadaş seçebilecekleri ve onlarla oyun oynayabilecekleri iletisini örtük bir yolla vermiştir.

4.3.2.3. Dolaylı İletiler

Öykü, roman ve benzer nitelikte olan öyküleme tekniği ile yazılmış şiirlerde şair tarafından kahramanlar adına söylenmiş iletilerdir. Dolaylı ileti cümleleri, çoğunlukla yazarın veya şairin gözlemlerini içerdiğinden, örtük ve doğrudan iletilere göre daha karmaşık ve uzun yapıdadırlar.

Bebek Oyunu 'nda, Ali Ekrem piyesin başlangıcında okuyucuya açıklama yapmış ve III. kişi anlatımına başvurmuştur. Yazar, burada durumu aktaran kişi durumundadır:

“On yaşında Nezahat misafirleri sekiz yaşında Mediha ile
Yedi yaşında Nevin'i ellerinden tutarak odasına getirir. Orta yerdeki
Büyücek masanın etrafına gelirler. Masada bebekler, bir dikiş

Takımı, mini mini dikiş makinesi, birçok kumaş parçaları,
Etrafında üç sandalye, çocuklar otururlar.” (Bebek Oyunu)

4.3.2.4. Soru-Cevap Biçiminde Aktarılan İletiler

Çocuğun, kendini, çevresini, dünyayı tanıması ve pek çok açıdan kendisini geliştirmesi için çevresindekilerden yardım alması doğaldır, hatta gereklidir. Çocuklar, bilmedikleri konularda yetişkinlere sorular sorarak onlardan yardım isterler. Çocuğun soru sorması öğrenmeye açık ve çevresine duyarlı olduğunun bir yandan da başkalarıyla iletişim kurduğunun yani sosyalleştiğinin göstergesidir.

Ali Ekrem, *Kuş Kafesi* adlı şiirinde, kuş kafesini betimlemiş ve kuşun insanın ruhunu dinlendiren narin bir hayvan olduğu iletisini soru-cevap yoluyla aktarmıştır:

.....

Ona layık görülmüş
Göz bebeği yemlikler,
Sulukları ne benzer
Hilal kaşlı yıldıza,
Kafes küçük bir kıza
Benzetilse yakışır,
Öyle güzel yuvadır.
Bu yuvadan güzel bir
Şey var mıdır? Kim bilir?
İşte bildi hepiniz:
-Kuş değil mi? Dediniz,
Gözleriniz gülerek.
Evet kuştur, o melek
Yavrudur ki kafesten
Sıçrar, konar, öterken
Nazik bir ruh açılır
Gönlünüze saçılır.

(Kuş Kafesi)

4.3.2.5. Soruya Dönüştürülerek Aktarılan İletiler

Soruya dönüştürülerek sorulan iletilerde, cümleler soru yapıları haline getirilerek çocuklara sorulur ve çocukların etraflıca düşünmeleri sağlanır. Soru cümleleri; genellemeye dayalı yanıt beklenmeyen cümleler veya çocukların merak ettikleri

konularda bilgi edinmeleri için anne-babasına veya çevresindekilere sorular sormasıyla oluşturulur.

Ali Ekrem, *Öküz* adlı şiirinde öküz ile maymunu karşılaştırmış ve maymunun zeki olmasının insana bir yararı olmadığını şu dizelerde dile getirmiştir:

.....

Evet, öküz görünüşte öyle zeki değildir,
Fakat akıllı çift sürmeye, can vermeye el verir!
Maymundaki zekâvetin ne hayrı var insana?
Olsa olsa insanları güldürür kırk yılda bir.

.....

(Öküz)

Küçük Halayık Türküsü'nde ise, annesini kaybeden bir çocuk çevresinde gelişen ve anlam veremediği olayı bu yolla dile getirmiştir:

.....

Anneciğim hangi yerde yatıyor?
Onsuz gönlüm koynuna can atıyor...
Bilmem, insan nasıl insan satıyor?
El evine düştüm küçük yaşımda.

.....

(Küçük Halayık Türküsü)

4.3.3. Şiir Demeti'nde Yer Alan İletiler

İletilerden ve aktarılma biçimlerinden bahsettikten sonra, Şiir Demeti'nde yer alan 63 şiirde tespit edilen iletileri altı ana başlık altında toplamak mümkündür:

- 1.Dinî nitelikli iletiler
- 2.Millî duygu ve düşüncelere yer veren iletiler
- 3.Sevgi ile ilgili iletiler
- 4.Ölüm ile ilgili iletiler
5. Çalışma ve ilim ile ilgili iletiler
- 6.Diğer iletiler

4.3.3.1.Dinî Nitelikli İletiler

Din; Tanrıya doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurumdur (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 531). Yaratıcıya inanmak, ona teslim olmak, itaat etmek dinin gereklerindendir. Dinin, sosyal hayata yön vermek ve insanları doğruya, güzele yöneltmek gibi amaçları vardır.

Din eğitimi, insana Allah inancını öğreterek hayatın değerini ve üstünlüğünü anlatır. Ona, bedensel zevklerini ve ihtiyaçlarını gidermesi yanında ruhun isteklerini de dikkate almasını öğretir. Din, sosyal gruba iyi ve doğru hedefler gösterir. Din, çocukların kendilerine ait dünyaları için farklı bir kavramdır. Çocuk dört yaş dolaylarında Allah hakkında fikir yürütmeye başlar. Bu yaş çocuklarının Allah tasavvuru, gelişim özelliklerine ve zihinsel kapasitelerine uygun olarak Allah'ı insana benzetme, insani vasıflarla düşünme şeklindedir (Yavuzer, 2003: 70-71).

Çocuk, bilişsel gelişiminin ilk evrelerinde soyut kavramları anlamlandıramadığı için onları kendi dünyasında somutlaştırarak anlamaya çalışır. Çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak, Allah hakkında düşündükleri ve sorguladıkları da gelişir. Çocuğun soyut işlemler dönemine girmesiyle birlikte, soyut kavramları anlamaya ve yorumlamaya olan yatkınlığı da artar. Çocuğun dini inanç sistemlerini anlamasında ailenin çocuğa olan tutumu oldukça önemlidir. Anne ve baba, bu konuda çocuk için iyi bir model olmalıdırlar.

Ali Ekrem, şiirlerinde dinine bağlı ve onun gereklerini önemseyen bir kişi olarak görülür. Ayrıca Ali Ekrem, eserinde dinî iletileri sıkça kullanmış ve bu iletiler aracılığıyla çocuklara doğrudan mesajlar vermiştir.

4.3.3.1.1.Allah ile İlgili İletiler

Allah ile ilgili iletiler, Şiir Demeti'nde yer alan iletilerin başında gelir. Allah, yaratılmış bütün varlıkların sahibi, aksamayan sistemin düzenleyicisidir. Çevremizde gördüğümüz her şey, en başta da yaratılanların en güzeli olan insan mutlak bir gücün var olduğunun işaretidir. Her yerde karşımıza çıkan bu düzen, bir tesadüfün eseri olamaz.

Ayhan’a göre (1997: 117) Allah; *Bütün varlıkları yaratan ve insanları onlardan üstün kılan ve seven, özellikle çocukları daha çok seven ve koruyan, besleyip büyüten, sayılamayacak güzelliklerde yiyecekler ve içecekler veren, çiçeklerle, hayvanlarla tabiatı dolduran, suçları ve yanlış davranışları hemen cezalandırmayıp farkına varıp vazgeçmemiz için zaman tanıyan, davranışlarımızın iyi ve güzel olanlarına büyük ölçüde mükâfatlar veren, yaptığımız bir iyiliğe karşı daha başka pek çok iyiliklere ulaşmamızı sağlayan yüce Rabbimizdir.*

Ali Ekrem, *Nedime’ciğin Tevhidi* adlı şiirinde Allah’ın yaratılan bütün güzelliklerin mutlak kaynağı olduğuna ve O’nun rahmetinin bolluğuna dikkat çekmektedir:

Ne büyüksün Allah’ım sen,
Ben öğrendim derslerimden:

Çocukları, insanları,
Yavruları, hayvanları,

Karaları, deryaları,
Semaları, dünyaları!

Dağı, taşı, kuşu, kurdu,
Köyü, şehri, evi, yurdu,

Ovaları, ormanları,
Sahraları, ummanları,

Hepsini sen yaratmışsın!

Mai göklere atmışsın. (Nedime’ciğin Tevhidi)

.....

Allah, kullarına sayısız nimet bahşetmiş ve onları bu nimetlerle mükâfatlandırmıştır. Kullara sunulan yiyecekler, içecekler, hayvanlar, tabiat hepsi birer lütuftur ve şükür bu nimetlere verilecek en güzel cevaptır:

Bulut, rüzgâr, güneş, toprak
Gece, gündüz çalışarak

Sana ekmek yetiştirir,
Senin için ne zillettir

O ekmeği çalışmadan
Yiyivermek! Bunu insan

Olan kabul etmez asla.
Kabul etse bile Mevlâ

Ona nimet ihsan etmez:
Kulsuz yerden buğday bitmez.

Uy Allah'ın kanununa,
Allah nimet versin sana.

Besmele, Allah'ın adını anmak anlamına gelir. Besmele Allah'ın; Allah, Rahman ve Rahîm isimlerini içerir. Bir işe başlarken besmele çekmek, “Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla” sözcüklerini zikretmektir ve bu sözcükler zor işlerin kapısını açan bir anahtar gibidir:

Bismillâhirrahmânirrahîm ile
Başlayalım okumaya, besmele

Her hayırlı işte bize vaciptir,
Allah adı her şeyden evvel gelir.

4.3.3.1.2.Hz. Muhammed ile İlgili İletiler

Ali Ekrem'in şiirlerinde yer verdiği diğer önemli bir değer ise Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed, Allah'ın elçisi ve en sevdiği kuludur. İşte en sevilen kulun, bütün insanlara olan sevgisi, şefkati, merhameti ve çocuklara olan düşkünlüğü

Ali Ekrem'in şiirlerinde değindiği konulardandır. “*Ya Muhammed*” adlı şiirde çocukların gözünden Hz. Peygamber’e yer verilmiş ve Hz. Peygamber’in çocukların masum kalplerindeki yeri belirtilmiştir:

Ya Muhammed büyük peygamberimiz,
Biz seni ta can evimizden severiz.

Her çocuğun küçük kalbi senindir,
Masum olan Resullallah’ı bilir,

Biz masum kalbimiz ile anlarız.
Senin dünya cennetinde biz varız.

Hasan’ını Hüseyin’i ne kadar
Sen severdin, işte bütün çocuklar

Nazarında evladının eşidir,
Çünkü hepsi ulu din kardeşidir.

Demek sen de bizi pek çok seversin
Bunu bize yine bildirdin kendin.

..... (Ya Muhammed)

4.3.3.1.3. Dört Halife ile İlgili İletiler

Çehâr-Yâr-ı Güzîn adlı şiirde, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’den söz edilmiş ve dört halifenin belirgin özelliklerine yer verilmiştir. Örneğin; Hz. Ebubekir halifelerin en yücesidir ve Müslümanlığa hizmetleri çoktur. Onun zamanında Müslümanlar pek çok yeri fethetmiş ve sınırlarını genişletmişlerdir. Hz. Ömer, adaletin sultanıdır ve o bu erdemle insanlara örnek teşkil etmiştir. Hz. Osman, “zinnûreyn” lakabıyla tanınır, erdem ve edep örneğidir. Hz. Ali ise son halifedir ve askerlerin en yücesi olarak bilinir.

Peygamber Efendimizin
Dört yarı vardır, öğrenin:

Birincisi “Ebubekir”
O en büyük halifedir.

Fazilet ve şerafeti,
Müslümanlığa hizmeti

Asumanlar kadar ali,
Tarihte yoktur emsali

.....
İkinci halife “Ömer”
Müslümanlar takdis eder

Adalet ve irfanını,
İslamiyetin şanını

.....
Üçüncü halife “Osman”
Fıtraten pek büyük insan,

“Zi’n-Nureyn” onun şanı
Cem eden odur Kuran’ı,

.....
Dördüncü halife “Ali”,
İnsanların o ekmeli,

Unvanı Celil i Haydar
Büyük insan büyük asker,

4.3.3.2. Millî Duygu ve Düşüncelere Yer Veren İletiler

Ali Ekrem, eserinde bayrak, vatan, millet kavramlarının üzerinde durmuş ve bu düşünceler doğrultusunda dokuz tane şiir yazmıştır. Şair; *Sancak*, *Cumhur Reisi*, *Anadolu* gibi şiirlerin her birinde millî hislerini dile getirmiştir:

Şehitlerin kanıyla
Aldır vatan toprağı,
Onun için al olmuş
Türk kavminin sancağı.

..... (Sancak)

Dizelerinde vatan toprağının ona feda olan askerlerin kanıyla sulandığı ve sancağın renginin nereden geldiğine dikkat çekilmiştir. Yine bu dizelerle “Vatan toprağı kutsaldır ve çok değerlidir” iletisi verilmektedir.

Cumhur Reisi’nde ise Mustafa Kemal’in ne kadar iyi bir asker olduğuna ve komutasındaki askeri derleyip vatani düşmandan temizleyişine dikkat çekilmiştir.

Bizim büyük reisimiz
Mustafa Kemal Paşa’dır,
Türk’ün cumhuriyetini
O yarattı, o yaşatır

.....
Mustafa Kemal o zaman
“Boğacağım ben düşmanı
Vatanın ana koynunda”

Dedi ve boğdu Yunan’ı. (Cumhur Reisi)

Ali Ekrem, şiirleri aracılığıyla tarihteki çeşitli savaşlar hakkında bilgi vermiş, vatan toprağının nasıl zorluklarla kazanıldığını gözler önüne sermiştir. En son beyitte ise “Milletler, şanlı tarihlerine sahip çıkmalı ve ona saygı duymalıdır” iletisi verilmiştir. *İnönü* adlı şiirden, bu ileti ile ilgili birkaç beyit örnek verecek olursak:

İnönü! Hak ocağı,
Şanlı vatan bucağı

.....

İnönü nasıl yerdir?
İnönü'den belirir

Canlı, şanlı bir millet
İnönü'ne hürmet et! (İnönü)

Havuç Sait Efendi adlı şiirdeki Sait Efendi, oburluğu ile tanınan bir kişidir. Sait Efendi aynı zamanda vatanını çok seven ve onun için her zaman savaşmaya hazır cesur bir vatandaştır. Ordu, Rusya savaşında yenilince Sait Efendi yemeden içmeden kesilir ve sonunda da üzüntüsünden ölür. Burada verilen mesaj “Kişi vatan sevgisinden dolayı fizyolojik ihtiyaçlarından hatta canından bile vazgeçebilir”dir.

.....
Rusya muharebesinde
Plevne sükut edince,
Sait Efendi geldi de
Bize misafir bir gece

Bir yemeğe el sürmedi!
Sabaha kadar ağlayan
Kanlı gözleri görmedi
Dolma, pilav, tatlı filan...

Onun oburluğu bitti,
Kederinden öldü gitti. (Havuç Sait Efendi)

4.3.3.3. Sevgi ile İlgili İletiler

Şiir Demeti'nde yer alan bazı şiirlerde çocukların annelerine, kardeşlerine ve dadılarına olan sevgileri işlenmiş ve onların çocuklar için önemine vurgu yapılmıştır.

Anne, sevginin tanımının anlam bulduğu en değerli varlıktır. Anneler, çocukları için kendisinden fedakârlık yapmaya her zaman hazır olan ve ömrünün sonuna kadar çocuğu için endişe duyabilen tek canlıdır. Aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi çocuklar

annelerine oldukça bağılılardır. Özellikle korktukları zaman yanında olmak istedikleri tek kişi ise annelerdir.

.....

Şimdi Fikri yatağından
Kollarını annesinin

Boynuna sarmış, güvercin
Diyordu, çok yaramazmış

Annesiz hiç uyumazmış! (Fikri'nin Masalı)

Anneler, çocuklarını sakinleştirmek ve onların rahat bir şekilde uykuya geçmelerini sağlamak için onlara ninni söylerler. Ali Ekrem Şiir Demeti'nde, *Ninni* adlı şiiri bebeğin annesi ağzından söylemiş ve bir annenin bebeğini nasıl sabırla uyutmaya çalıştığını resmetmiştir:

İşte ninni söylüyorum,
Uyu benim güzel yavrum,
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu...

Açıp durma gözlerini,
Seni yaramazcık seni!
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu! (Ninni)

Ayrıca, *Büyük Anne* adlı şiirde, büyük anne ve torunları arasında geçen diyaloglara yer verilmiş ve çocukların büyük anne sevgisi ön plana çıkmıştır:

.....

Büyük anne Allah'ın merhameti,
Yüzünden en büyük manalar çıkar!
Büyük anne beyaz saçlı bir melek,
Büyük anne, anneden çok sevilir,
İstenilse can da verir gülerek,
Büyük anne iki kere annedir! (Büyük Anne)

Bu dizeler aracılığıyla okuyucuya verilen ileti; “Anne, karşılıksız ve sonsuz sevginin ete kemiğe bürünmüş halidir” diyebiliriz.

Dadıcığım’da ise bir çocuğun dadısına olan sevgisi, birlikte vakit geçirerek yaşadığı mutluluk ve sonunda dadısının ölümünden duyduğu derin üzüntü görülmektedir:

.....

Dadınızı seversiniz değil mi?
Hakkınız var çok sevilir dadılar,
Dadı evde gölgesidir annenin,
Sizin çocuk ruhunuzu o anlar.

Bir taş bile dikmediler başına,
Dadıcığım öldü gitti mezarın!
Aç ruhunu ruhumun gözyaşına
Cennetinde oğlun olsun baharın! (Dadıcığım)

4.3.3.4. Ölüm ile İlgili İletiler

Çocuğun ölümle olan tanışması; çocuğun annesi, babası veya sevdiği bir arkadaşının ölmesiyledir. Kendisini fark etme dönemi içindeki bir çocuğun, yani “ben” diye isimlendirdiği şeyin birgün var olmayacağını anlaması varlığının şuuruna erişmesiyle eş anlamlıdır. Çocukların ben ve ben-dışı ayrımını yapmaya başladığı zaman ölüm problemiyle kendi bilinci ölçüsünde ilgilendiği yaşlara karşılık gelmesi de bundan kaynaklanır. “Benlik” in fark edilmesi ölüm fikrinin fark edilmesi için bir ön koşuldur (Geçtan, 1990).

Küçük Mezarı Ziyaret adlı şiirde verilen ileti; “Çocuklar erken yaşlarda ölüme zihinlerinde bir yer bulamazlar ve sevdikleri insanların ölümlerini kabul etmekte zorluk yaşarlar”dır.

.....

Küçük mezar, tombul tombul
Duruyorsun, sen bana bul
Tombul elli kardeşimi...

Beni gelsin de okşasın
İpek ablam,
Nasıl aldın sen eşimi?
Bırak benimle yaşasın
Melek ablam.

Kara toprak ne hainsin,
Açıl, ablam bana gelsin!

.....

(Küçük Mezarı Ziyaret)

4.3.3.5. Çalışma ve İlim ile İlgili İletiler

Çalışma kelime olarak; çabalamak, emek sarf etmek anlamlarına gelir. Çalışkanlık, bir çocuğun sahip olması istenen temel özelliklerdendir. Bilgi, çalışkanlıkla birleştiği zaman ortaya iyi ürünler çıkabilir. Çalışkan insan, sürekli bir şeyler üretmeye isteklidir ve zamanını ziyan etmek ona göre değildir. Karınca, çalışkanlığıyla meşhur hayvanların başında gelmektedir. O, küçücük bedeniyle arpasını sırtlar, onu kendisine ve arkadaşlarına azık eder. Ali Ekrem, eserinde “*Karınca*” adlı bir şiir yazmış ve çocuklara “Çalışmak, sabır ve azim gerektirir” iletisini vermiştir:

Karıncacık, bel incecik
Tıpış tıpış, minik minik
Yürür gider, nasıl büyük
Bir arpa arkasında yük!

.....

Karıncacık karıncacık,
Senin kadar bizim yazık

Kavi değildir azmimiz:

Dayanmayız şu hale biz! (Karınca)

İmtihan adlı şiirde, öğrencilere derslerinde başarılı olmaları için düzenli çalışma alışkanlığı edinmeleri gerektiği iletisi verilmiştir. Düzenli bir çalışma programı,

öğrencinin yükünü hafifletir ve onu başarıya ulaştırır. Ali Ekrem, şiirinde iletisini açık bir şekilde kullandığı “lafla peynir gemisi yürümez” atasözüyle de desteklemiştir:

.....

Bir kere

Tembelliğe vurdun mu

İşini

Bir günceğiz durdun mu,

Peşini

Tutamazsın kimsenin

Bu böyle.

Çok çalış hem pek metin

Söz söyle!

“Lafla peynir gemisi

Yürümez”

.....

(İmtihan)

Oyuncaklar adlı şiirde, Fikret ablasıyla bir oyuncak dükkânının önünde ablasından çok sayıda oyuncak ister fakat paraları olmadığı için oyuncacı alamazlar. Daha sonra ablası Fikret ile bir anlaşma yapar. Fikret eğer derslerine çalışır, aferin getireceğine söz verirse oyuncaklarına kavuşacaktır. Sonunda Fikret derslerine çalışır ve günlerce hayalini kurduğu şimendifer, kamçı ve bisikletine kavuşur. Bu şiir aracılığıyla “Kişi hayallerini çalışarak gerçeğe dönüştürebilir” mesajı verilmiştir:

.....

Ben bir şimendifer, bir de

Bisiklet isterim abla!

.....

Abla düşündü ve dedi:

-Beni dinle Fikret iyice:

Bağırarakla, ağlamakla

Bir şey alamazsın!

.....

“Hafta sonunda mektepten

On aferin getirirsen,

Babamıza söylerim de
İki oyuncak sana ben

Aldırırım, başka türlü
Bir şey alamazsın!

.....

Şunu iyi biliniz ki
Akıllı olan çocuklar
İstemekle değil, ancak
Çalışmakla kazanırlar.

Değil anne, baba, hatta
Bize canı veren Yezdan
İstemekle değil ancak
Çalışmakla eder ihsan.

(Oyuncaklar)

Çiftçi ile Çocukları adlı şiirde ise; baba çocuklarına atalarından miras kalan tarlayı satmamalarını, onu ekip biçmelerini öğütler. Çocuklar da babalarının sözünü dinler, tarlayı satmazlar. Tarla, her geçen yıl bir öncekinden daha fazla kâr getirmeye başlar. Çiftçinin çocukları, tarlayı satmayıp onu işlemekle ne kadar doğru bir iş yaptıklarını anlarlar:

Çiftçinin biri ölümüne yakın
Çocuklarına demişti ki:“ Bakın,
Kalan tarlayı babalarımızdan
Hiçbir zaman siz satmayınız sakın,
Çünkü içinde bir define pinhan.

.....

Çocuklarına ölümünden evvel,
Öğrenmişti ki bir sözle pek güzel,
Çalışmakta bir koca define var!

(Çiftçi ile Çocukları)

Bu dizeler aracılığıyla aktarılan iletiler şöyledir; “Büyüklerin öğütlerine her zaman kulak verilmelidir” ve “Çalışmak bir hazinedir”.

Tembel Nafiz’de ise çalışkan olmanın önemi Nafiz isimli bir öğrenci üzerinden, durum tasviri yapılarak anlatılmıştır. Şiirdeki ileti, son dizelerde doğrudan şekilde aktarılmıştır:

.....

En mukaddes vazifedir çalışmak,
Farzdır bize vazifeye alışmak.

Bunu bilin yavrucaklar siz aman,
Tembel Nafiz olmayınız bir zaman! (Tembel Nafiz)

Kurşun Kalemi adlı şiirde, kalem bir imge olarak kullanılmış ve bilimi temsil etmiştir. Şiirde kalemin tasviri yapıldıktan sonra, çalışkanlıkla olan ilgisine değinilmiş ve çocuklar için kalemin ne anlama geldiğine yer verilmiştir. Kalem, çocukların arkadaşıdır. Ayrıca kalem, onların hayal dünyasının kapılarını aralamada çocuklara yardımcıdır. Aşağıdaki dizelerden ulaşılabilecek en genel ileti ise; “Kalem bilime açılan bir kapıdır”.

Kurşun kalemi çocuk gözüne
Bir cihan açar cennetten güzel:
Bilmelidir ki onu tutan el
Fen kuşlarını tutmuş demektir
Kurşun kalemi nasıl sevinir. (Kurşun Kalemi)

Okul, bir yandan eğitim- öğretim faaliyetlerinin aktif olarak gerçekleştirildiği bir kurum, bir diğer yandan da bilgi ve çalışmanın sembolüdür. Çocuklar, okulda hem eğlenir hem öğrenir. Şair, çocuklara “*Küçük Necdet*” adlı şiiri aracılığıyla “Okulda öğrenmenin de eğlenmenin de belirli bir vakti vardır” iletisini vermiştir:

.....

Mekteplerde yaramazlar uyuklar,
Oyunun da uykunun da vakti var! (Küçük Necdet)

4.3.3.5. Diğer İletiler

Şiir Demeti'ndeki şiirlerin bazılarındaki iletiler, yukarıdaki başlıklardan hiçbirine uymamaktadır. Bu yüzden bu iletiler, "diğer iletiler" başlığı altında verilmiştir.

4.3.3.5.1. Temizlik İmandandır

Temizlik, aklın, kalbin, bedenın, yiyeceklerin, içeceklerin, giyeceklerin ve çevrenin maddi pisliklerden arındırılması, manevî kirlerden uzak tutulmasıdır. İnsan ruhen arınmak, kendisine sıkıntı veren manevi kirlerden temizlenmek ihtiyacı duyar. Aynı zamanda maddi kirlerden temizlenmeye, vücudunu, elbiselerini ve çevresini temiz tutmaya da gerek duyar. İslam dini temizliğe çok önem vermiştir. Bu konuyla ilgili olarak Hz. Peygamber'in "Temizlik imandandır" hadisi temizliğin dinimizdeki yerini göstermesi açısından güzel bir örnektir.

Temizlik, sağlık için önemli bir koşuldur. Beden ve ruh temizliği beraberinde sağlığı da getirir. Mutluluğun en önemli şartlarından biri, kişinin iç ve dış kirlerinden arınmasıdır. Yani temizlik kişinin hem maddi hem de manevi dünyasını etkilemektedir.

Ali Ekrem, eserinde temizlik için ayrı bir şiir kaleme almıştır. Kuşların, kedilerin, köpeklerin, kaplan ve mandaların nasıl temiz kaldıklarına dikkat çekmiş ve çocukları temiz olmaya çağırmıştır.

.....

Yaşamak mı istiyorsun? Temizlen,
Güzel çocuk sakın kirli olma sen!

Geri kalma ottan, kuştan, hayvandan
Sonra kimse sevmez seni afacan.

Dinimizce imandandır nezafet.
Çocukları temiz olan bir millet

Her milletin hürmetini kazanır,
Temiz olmak bir vazife bir haktır! (Temizlik)

4.3.3.5.2. Kibir, Kalpleri Karartan Bir Hastalıktır

Kibir, kişinin kendisini başkalarından üstün görme, diğer insanları ise aşağılama hastalığıdır. Peygamber Efendimiz, “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan bir kimse cennete giremeyecektir” buyurmuştur. Kibir, şeytana layık bir özelliktir. Şeytan, kibri yüzünden Allah’ın emir ve isteklerine karşı gelmiş ve O’na secde etmeyi reddetmiştir.

Ayrıca, kibir sahibi kişilerin en büyük sorunu gerçeği kabul edememeleridir. Çünkü kişi gerçeğini inkâr edip, aksi gibi davranmaya başladığı yerde kibir belirir. Toplum alçak gönüllü ve mütevazı insanları sever, böbürleneni değil.

Ali Ekrem; *Kibirli Guguk*, *İnci Gerdanlık*, *İmtihan* adlı şiirlerinde kibir konusunu işlemiştir. Örneğin *Kibirli Guguk*’ta, Fitnat sınıfında kendini arkadaşlarından üstün gören bir öğrencidir. Kibri, onun sınıf tarafından benimsenmesine ve sevilmesine engel olur. En sonunda öğretmeni tarafından ikaz edilen Fitnat, yaptığından pişman olur:

.....

Arkadaşlarının yanında
Pek küçüldü, vicdanında

Bir acı duydu, pişman
Oldu Fitnat Hanım sultan.

Çocuklar dünyada sakın,
Kibirli guguk olmayın! (Kibirli Guguk)

İnci Gerdanlık’ta ise, Nezahat adlı öğrencinin inci gerdanlık takıp okula gelmesi ve diğer öğrencilere üstünlük sağlamaya çalışması konu edilmiştir. Fakat yine bu şiirin de sonunda Nezahat arkadaşlarına söylediklerinden pişman olur ve onların gönlünü alır:

.....

Zavallılar, sizin için yalnız
Bir yalancı inci yahut bir boncuk
Gerdanlıktır alınacak, biliniz.

Hiç nafile üzülmeyin, cihanda
Fakirseniz katlanınız buna siz.

.....

Azametle, öğünmekle sevdirmez
Mektebinde kendisini bir insan. (İnci Gerdanlık)

Kişinin kendisini kibir ile sevdiremeyeceği ve tevazunun kişiye değer katacağı
iletileri yukarıdaki dizeler aracılığıyla verilmiştir.

İmtihan'da ise kibir ve inat gibi huyların kişiye faydası olmadığı aksine zararı
dokunacağı belirtilmiştir. Başarılı olmak için kibirli olmak değil, azimli ve çalışkan
olmak gerekir.

.....

İşe kibir katıldı.
İnsana
Kibir, inat en fena
Şeylerdir,
Kuru laflar adeta
Kemirir

.....

(İmtihan)

4.3.3.5.3. Atasözleri Kıymetlidir, Yol Gösterir

Yeryüzündeki bütün milletlerin atalarından kalmış yol, yöntem gösteren, öğüt
veren sözleri vardır. Bu sözler Türkiye Türkçesi'nde "atasözleri" olarak adlandırılırlar.
Her atasözü, toplumsal yaşantı içindeki bireyin uyması beklenen ya bir genel kural
veya düstur niteliğindedir. Bu nedenle de, atasözleri; milletlerin karakterlerini, hayat
karşısında tavır ve zihniyetlerini ifade eden özlü sözlerdir (Çobanoğlu, 2013: V).

Atasözleri, belli bir birikim ve yaşanmışlık sonucu anonim olarak ortaya çıkmış
sözlerdir. Bu sözler tecrübeye dayanırlar ve içlerinde dil, tarih, kültür, sosyal yaşama ait
olan pek çok unsuru barındırırlar.

Ali Ekrem, şiirinde "Zor ve sıkıntılı günlerin parası, rahat zamanlarda kazanılır"
mesajı vermekte ve atasözlerinin toplum için önemine değinmektedir:

Bu milletin lisanından
Çıkan darbimeselleri
Rehber eden hekim insan,
Kalır afetlerden beri.

Darbimesel var ki bütün
İnsaniyet için rehber,
Mesela gel şunu düşün:
Ak akçeye millet ne der?

.....

Mutlak eyle sen riayet,
Cebinde ak akçen dursun.
Emir ediyor işte millet,
Onunla sen kurtulursun!

(Ak Akçe Kara Gün İçindir)

4.3.3.5.4. Birlikten Kuvvet Doğar

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Birlik ise bir toplumu ayakta tutan unsurların başında gelir. Birlikte hareket etmeyi başarmış olan toplumlar zorluklara karşı daha dirençli olmuş, güç durumlardan az hasarla çıkmayı başarmışlardır. Çünkü tek vücut olduğunda, biri diğerinin eksikliğini kapatır ve bir bütünlük sağlanır.

“Yalnız taştan duvar olmaz”, “Bir elin nesi var iki elin sesi var” atasözleri de verilen bu iletiyle paralel düşünceler içermektedir.

.....

Türk oğlu askeriz.
El ele, kol kola,
Evladı vatanın,
Her zaman el ele
Kol kola yaşasın.
Hep beraber
Her zaman el ele,
Kol kola yaşarız,

Ordular devirir,
Kaleler aşarız!

(Türküler-3)

4.3.3.5.5. Şaka Kaba ve Kırıcı Olmamalıdır

Şaka; güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket veya söylenen söz, latife olarak tanımlanabilir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1843). Şaka yaparken sınırları aşmamak, karşıdaki kişiyi incitmemek ve ölçülü olmak esastır. Aksi durumda şaka amacından sapar, işkence ve eziyete dönüşür.

Çocuklar, kendi aralarında şakalaşarak vakit geçirmeyi severler. Ali Ekrem, çocuklar için eserinde *Şaka* adlı ayrı bir şiir kaleme almış ve bir örnekle kötü şakanın yol açtığı sonuca yer vermiştir:

.....

Lakin... Evet bir lakin var: Şakacı
Kaba saba olmamalı, bir sözle
Bir küçücük işaretle en nazik
Kalbi kırmak pek kolaydır. Siz hele

Ya hiç şaka yapmayınız yahut ki
Yaparsanız düşünerek yapınız.
Ben bir şaka anlatayım size de
Hikâyemden büyük hisse kapınız:

.....

(Şaka)

4.3.3.5.6. Şiddet, İstenilen Davranışların Kazandırılmasında Etkili Değildir

Şiddet, karşı taraf üzerinde baskı kurmak, çıkar sağlamak, istenilen davranışın elde edilmesini sağlamak üzere yapılmış her türlü fiziksel veya psikolojik baskıdır. İnsan, tahammülünün azaldığı, sabrının tükendiği noktada şiddete meyilli bir varlıktır. Önemli olan öfkeyi azaltıp kontrolü sağlamaktır.

Ali Ekrem, *Büyük Anne* adlı şiirinde büyük anne aracılığıyla okuyucuya; “Bir çocuğa tokat atarak onun akıllı, uslu bir çocuk olması sağlanamaz” mesajı vermiştir. Çünkü şiddet, o davranışın istenmediğini gösterir doğrusunun ne olduğunu öğretmez.

.....

Hiç durmuyor bu bebek pek yaramaz,

Gözlerinden şeytanlıklar akıyor!

Büyük anne bir tokat at yüzüne,

Uslu dursun!

-Hiç olur mu a kızım?

.....

Hayır lakin siz kimden

Öğrendiniz tokatla göstermeyi

Usluluğu?

.....

Gülle dövmez yavruları anneler,

Onlar büyük anne değil, maskara!

.....

(Büyük Anne)

4.3.3.5.7. Küçüklerin Büyük Fikirleri Vardır

Çocukların kendilerine ait duygu ve düşünce dünyaları vardır. Onlar bir olaya kendi pencerelerinden bakar ve o çerçevede yorumlarlar. Bu nedenle, çocuklar bir soruna yetişkinlerden daha özgün çözümler bulabilirler. Bu bağlamda, çocukların fikirlerine en az yetişkinlerinki kadar önem verilmeli, onların ne anlatmaya çalıştıkları önemsenmelidir. Bu şekilde muamele gören çocukların öz güvenleri gelişir ve ne kadar değerli olduklarının farkına varırlar.

Ali Ekrem de *Bebek Oyunu* adlı piyes tarzında kaleme aldığı şiirinde, doğrudan bir yolla yetişkinlerin de çocuklardan öğreneceği çok şey olduğuna dikkat çekmiştir:

.....

Nezahat- O nasıl söz Medihacık sen e mi

Hiçbir daha böyle yapma, küçüğün

Doğru sözü dünyada en büyüğün

Sözü gibi dinlenmeli.

.....

Mediha- ben asla

Nevincikten beklemezdim...

Nezahat- Böyledir:

Bazen küçük en büyüğe ders verir. (Bebek Oyunu)

4.3.3.5.8. İnsan, Bazen Dünyadaki En Tehlikeli Canlı Olabilir

Ali Ekrem, *En Muzır Hayvan* adlı şiirinde çocuklara dünyadaki en tehlikeli canlının hangisi olduğunu buldurmaya çalışmıştır. Çocuklardan gelen cevaplar arasında; yılan, aslan, timsah, boğa, gergedan, kaplan gibi hayvanlar olsa da şiirin sonunda, dünyadaki en tehlikeli varlığın merhametini yitirmiş zalim insanlar olduğu mesajı verilmiştir:

Dünyada en muzır hayvan

Hangisidir? Dedi Necdet.

Cevap verdi hemen İzzet:

-Yılan

-Hayır hayır!

-Kapan!

-Değil, dedi Sabri, aslan

Aslan mı o pek necip bir

Mahluktur.

-Ben dedi Nadir,

Kurda en çok muzır derim.

.....

Bakın çocuklarım, bence

Aslan, timsah, sırtlan filan

Gayet muzır birer hayvan

Ama onlar insan kadar

İnsanlara vermez zarar,

.....

Hele durup dururken bir

Hayvancığı ezmek nedir?

Bir kedicik uyuyorken

Yavaşcacık ellerinden
Yakalayıp yere vuran,
Bağırınca gülüp duran,
Yahut güzel bir köpeğe
İnsan doymazken sevmeye
Sert bir tekme yerleştiren
İnsan mıdır?
.....
İşte size söyledim ben,
İbret alın şu sözümden:
Dünyada en muzır hayvan,
Merhametsiz olan insan (En Muzır Hayvan)

4.3.3.5.9. Tasarruf Başka, Cimrilik Başkadır

Tasarruf; parayı, zamanı veya gerekli herhangi bir şeyi idareli olarak kullanmaktır. Cimrilik ise Türkçe Sözlükte; cimri olma durumu, eli sıkılık, hisset, imsak, mihşıçılık, nekeslik, pintilik, sıkılık olarak tanımlanmıştır (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 371).

Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar adlı şiirde, cimriliğin insanın adını kötüye çıkaracağı ve kötü bir huy olduğu belirtilmiştir. Şair, şiiri aracılığıyla cimrilik ve tasarruflu olma arasındaki farka dikkat çekmiştir:

Tasarruf başkadır, hasislik başka,
Bunu iyi bilin, hisset insanı
Bednam eder durur... (Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ALİ EKREM BOLAYIR'IN “ŞİİR DEMETİ” ADLI ESERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA TEMALAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde, Şiir Demeti'nde yer alan temalar Türkçe Dersi Öğretim Programı da göz önünde bulundurularak incelenecek ve konularına göre sınıflandırılacaktır. Ancak inceleme ve sınıflandırmaya geçmeden önce Türkçe Dersi Öğretim Programındaki temalardan bahsetmek gerekir.

Sekiz yıllık ilk ve ortaokul sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Bir sonraki aşamayı oluşturan ortaöğretim ise Türkçenin imkânları çevresinde, tarihî süreçte oluşan edebî dilin gelişimini, özelliklerini ve ürünlerini öğretmeyi hedefler. Bu açıdan bakıldığında ilköğretimin 5, 6, 7 ve 8. sınıfları bir geçiş dönemi özelliği gösterir. Öğrenci bu dönemde, 1-4. sınıflarda öğrendiklerini, seviyesine uygun Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle geliştirir ve kendi anlam dünyasını yapılandırmaya başlar.

T.D.Ö.P'de öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/ izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak öğrenme sürecinde daha verimli olacak, kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi edineceklerdir. T.D.Ö.P'yle dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2005: 2-3).

T.D.Ö.P'yle de yaklaşım olarak, öğrenme sürecinde öğrencinin birikim ve deneyimlerinden hareketle sorunlara çözümler üretmesini, öğrenme- öğretme etkinliklerinde öğrencinin gelişim düzeyinin dikkate alınmasını, dolayısıyla değerlendirmede öğretim sürecindeki gelişimin de önemli olduğu benimsenmiştir. Bu yaklaşımın temel hedefi, öğrencinin öğretmen rehberliğinde; etkili iletişim kurması,

grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesidir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılmasının sağlanması, motivasyonunun sürekli olarak desteklenmesi gerekir (MEB, 2005: 2-3).

Materyaller, dersi daha verimli işlemek ve öğrenci dikkatini canlı tutmak amacıyla kullanılır. Türkçe derslerinde kullanılacak materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler şunlardır:

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltmaya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metine cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunları türleri farklı olmalıdır.
12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2005: 57).

Tema; edebî eserlerde işlenen tema ve ders kitaplarında yer alan temalar olarak farklı kavramlarmış gibi görünebilir. Esasında ders kitaplarında yer verilen temalar ve edebî eserlerde kullanılan tema kavramı birbiriyle ilişkilidir. İkisi de asıl verilmek istenen düşüncüyü ifade eder. Tema ve konu kavramları sık sık karıştırılsa da, tema daha

genel konu daha özel bir kavramdır. Yine tema konuya göre daha soyuttur ve eserin özüne sindirilerek verilir.

Tema, Türkçe Sözlükte, öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş olarak tanımlanmıştır (2005: 1945). Oğuzkan'a (1983: 366) göre ise tema; “*Yazarın eserinde veya yazısında sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ya da görüşler, gösterdiği ana yönelimlerdir.*” Çocuk edebiyatı açısından da edebî eserlere sindirilen temalar önem taşır. Tema aracılığıyla yazar, çocuklar üzerinde bir etkiye sahiptir. Çocuklara kazandırılmak istenen davranışlar veya olumsuz olarak görülen bir davranış o tema çerçevesinde örneklendirilerek çocuğa sunulur.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, tema konusunda dikkat edilmesi gereken ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1. Tema açık ve anlaşılır olmalı, çocuğu kararsızlığa düşürmemeli.
2. Tema gerçekçi olmalı. Çocuklar somut işlemler döneminde olduklarından dolayı gerçeğe yönelişin yaşandığı yaşın sınırındadırlar.
3. Çocuğun yaşantılarından yola çıkan temalar çocuklarda daha büyük ilgi uyandırabilir. Kutlamalar, törenler ve özendirmelerden çok hoşlanırlar. Bu yüzden eserlerde yasaklamalardan çok özendirmeler hâkim tema olmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2013) .

T.D.Ö.P’de ortak bazı soyut konular örneklendirilerek, çocuklara istendik davranışlar kazandırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, T.D.Ö.P kapsamında da 5,6, 7 ve 8. sınıflarda birtakım temaların işlenmesi gerekmektedir. T.D.Ö.P’deki temaların belirlenmesinde Türkçe dersinde kazandırılacak davranışlar ve elde edilecek kazanımlar göz önünde bulundurulmuştur. Zorunlu ve seçmeli olarak ayrılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim müfredatında yer alan temalar ve bunlarla ilgili açıklamalar şöyledir:

Tablo 5. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar

Ana Tema	Alt Tema
Sevgi	İnsan Sevgisi
	Aile Sevgisi
	Vatan Sevgisi
	Millet Sevgisi
	Bayrak Sevgisi
	Dil Sevgisi
Millî Kültür	Geleneksel Sanatlarımız
	Türk Büyükleri
	Türk Müziği
	Zanaatlar
	Seyirlik Oyunlar
	Spor
	Oyunlar
	Bayramlar
Toplum Hayatı	Medeniyet
	Birey ve Toplum
	Yardımlaşma
	Komşuluk İlişkileri
	Küreselleşme
	Dayanışma
	Dostluk
	Konukseverlik
Okuma Kültürü	Okuma Sevgisi
	Okuma Alışkanlığı
	Kitaplar
	Sürelî Yayınlar
	Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim
	Uluslararası iletişim
	Kültürel iletişim
	Bilgi iletişimi
	Aile iletişimi
	Öğrenci-Öğretmen iletişimi
	Diğer Canlılarla iletişim
	Kitle İletişim Araçları
	İletişim Becerileri

Bilim ve teknoloji	İletişim araçları
	Bilgisayar
	Buluşlar
	Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve İnsan
	İyi Alışkanlıklar
	Kötü Alışkanlıklar
	Sağlıklı Yaşama
	Spor
Zaman ve Mekân	Odamız
	Evimiz
	Sınıfımız
	Okulumuz
	Şehirler
	Ülkeler
	Zaman Planlaması
	Geçmiş, Şimdi, Gelecek
	Çevremiz
Duygular	Umut
	Mutluluk
	Heyecan
	Korku
	Kaygı
	Üzüntü
	Yalnızlık
	Özlem
	Sitem
	Veda
	Kıskançlık
	Bağışlama
	Takdir etme
	Beğenme
	Mizah
Güzel Sanatlar	Sinema
	Tiyatro
	Resim
	Müzik
	Fotoğraf
	Mimarî
	Heykel
	Dans

Hak ve Özgürlükler	Bireysel
	İnsan
	Eğitim
	Çocuk
	Hasta
	Hakkını Savunma
	Özgürlükler
Kişisel Gelişim	Kendini Tanıma
	Kendine Saygı
	Kişilik Tipleri
	Empati
	Sorumluluk
	Sosyal Gelişim
	Olumlu Düşünme
	Meslek Seçimi
	Karar Verme
	Başarı
	Girişimcilik
	Öz Eleştiri
Doğa ve Evren	Mevsimler
	İklim
	Doğa Olayları
	Canlılar
	Doğadaki Fiziksel Değişiklikler
	Doğal Afetlerden Korunma
	Çevrenin Korunması
	Manzaralar
	Kar
	Yağmur
	Yıldızlar
	Renkler
	Gezegenerler
	Dünya
	Yeryüzü
	Uzay
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, Düş, Hayal
	Oyun ve Eğlence
	Harfler ve Sayılar
	Estetik Zevk
	Güzellik
	Zıtlıklar
	Önce, Şimdi, Sonra

Atatürk	Hayatı
	Siyasi Hayatı
	Eserleri
	Ölümü
Sağlık ve Çevre	Ağız, vücut sağlığı
	Temizlik
	Beslenme
	Çevre Bilinci
Değerlerimiz	Türkçemiz
	Türk Kültürü
	Türk Büyükleri

1. Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir. Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır.

2. Seçilen konu veya temanın farklı yönlerinin ele alındığı metinler işlenir.

3. Dinleme/izleme metni, okuma metinlerinde ele alınan alt temalardan biriyle bağlantılı olabilir.

4. 6. sınıfta “Sevgi”, 7. sınıfta “Millî Kültür”, 8. sınıfta “Toplum Hayatı” zorunlu ana temalardır. Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir.

5. Ana temalar altında belirtilen alt temalar zenginleştirilebilir.

6. Temalara, içeriği yansıtmak kaydıyla programda belirtilen adlar dışında özgün adlar verilebilir.

Temaları, yer verildikleri sınıflara göre sınıflandırmak gerekirse, aşağıdaki tablo ile karşılaştırılır.

Tablo 6. Temaların Sınıflara Göre Dağılımı

5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Birey ve Toplum	Atatürkçülük	Atatürkçülük	Atatürkçülük
Atatürk	Sevgi	Milli Kültür	Milli Kültür
Sağlık ve Çevre	Okuma Kültürü	Toplum Hayatı	Toplum Hayatı
Değerlerimiz	Zaman ve Mekân	İletişim	Kişisel Gelişim
	Duygular	Doğa ve Evren	Bilim ve Teknoloji
	Doğa ve Evren	Kavram ve Çağrışımlar	Zaman ve Mekân

Tablo incelendiğinde, Atatürkçülük temasına bütün sınıflarda yer verildiği görülmektedir. Bazı temaların ise farklı sınıflarda tekrar edildikleri görülür. Örneğin; 6. sınıfta yer alan Doğa ve Evren teması 7. sınıfta, 7. sınıfta yer alan Milli Kültür teması ise 8. sınıfta tekrar ele alınmıştır.

Ali Ekrem, Şiir Demeti adlı eserinde Atatürk, Sevgi, Sağlık ve Çevre, Oyun ve Spor, Milli Kültür, Doğa ve Evren, Zaman ve Mekân, Birey ve Toplum, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Alışkanlıklar temaları çerçevesinde şiirlerini kaleme almıştır. Ali Ekrem'in şiirlerinde sevgi temasına diğer temalardan daha sık yer verdiğini söylemek mümkündür.

Şiir Demeti'nde yer alan şiirlerin, yoğun olarak hangi temalar çevresinde yoğunlaştığına göz atmak gerekirse;

Tablo 7. Şiir Demeti'nde Yer Alan Temaların Kullanım Sıklıkları

Temalar	Kullanım Sıklıkları
Sevgi	27
Doğa ve Evren	9
Birey ve Toplum	6
Milli Kültür	4
Oyun ve Spor	4
Alışkanlıklar	2
Atatürk	1
Kişisel Gelişim	1
Kavram ve Çağrışımlar	1
Sağlık ve Çevre	1

Buraya kadar yapılan tespit ve değerlendirmelerden sonra Şiir Demeti adlı eserdeki temalar T.D.Ö.P. çerçevesinde Şu Şekilde sınıflandırılabilir:

5.1. Sevgi Teması

Sevgi, bir kimseye ya da bir Őeye karşı insanda oluşan, onu gerektiğinde büyük özverilere götürebilen, yakınlık, ilgi, beğeni gibi bağlarla anlam bulan duygusal bir hâldir (Bilhan, 1991).

Türkçe ders kitaplarında sevgi temasına yer verilmektedir. Bu ders kitaplarındaki okuma metinleri ve etkinlikler aracılığıyla çocuklara soyut bir kavram olan sevginin önemi hissettirilmelidir. Farkındalık sağlamaya yönelik bu malzemeler, çocukların ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olmaları noktasında önemlidir.

Şiir Demeti adlı eserde sevgi teması, en çok işlenen temaların başında gelmektedir. Allah sevgisi, peygamber sevgisi, vatan-millet sevgisi, bayrak sevgisi, aile sevgisi, anne sevgisi, abla sevgisi, çocuğun dadısına olan sevgisi bu temanın alt başlıklarını oluőurmaktadır.

5.1.1. Allah Sevgisi

Bismillâhirrahmânirrahîm adlı Şiirde, Yüce Allah’a olan saygı ve sevgi dile getirilmiş ve Allah adının her Şeyden önce geldiği belirtilmiştir. *Nedime’ciğin Tevhidi’*nde ise Allah’ın kullarına bahőettięi nimetlere yer verilmiştir:

Bismillâhirrahmânirrahîm ile
Başlayalım okumaya, besmele

Her hayırlı işte bize vaciptir,
Allah adı her Şeyden evvel gelir. (Bismillâhirrahmânirrahîm)

5.1.2. Peygamber Sevgisi

Çocukların Hz. Muhammed’e olan sevgisine yer veren Ali Ekrem, Peygamber’e duyulan sevginin, anne ve babaya olan sevgiden daha üstün olduğunu belirtmiştir:

Ya Muhammed, büyük peygamberimiz,
Biz seni ta can evimizden severiz.

Her çocuğun küçük kalbi senindir,

.....

Seni elbet daha fazla severiz

Annemizden babamızdan bile biz. (Ya Muhammed)

5.1.3. Çocuk Sevgisi

Ali Ekrem, *Yavrulara* adlı şiiriyle çocuklara sevgisini sunmuş, bu eseri onlara armağan etmiştir. Şair, son iki mısırda çocukların sevgisine ihtiyaç duyduğunu dile getirmektedir:

.....

Göz bebeği nuru kadar

Sevimli bir çiçek olan

Demet sizin kendinizdir.

Sizi aldım ben ruhumdan

Yine size verdim,

.....

Lakin güzel yavrucaklar,

Sizden gönlüm şunu umar:

Şairi de biraz sevin

“Demet” sizin ben de sizin. (Yavrulara)

Hız. Muhammed’in torunları Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin’e olan sevgisi de oldukça derindir. Hız. Muhammed onlardan “ Hasan ve Hüseyin ki onlar benim dünyada kokladığım iki reyhanımdır ” şeklinde bahsetmiştir:

.....

Hasan’ını Hüseyin’i ne kadar

Sen severdin, işte bütün çocuklar

Nazarında evladının eşidir,
Çünkü hepsi ulu din kardeşidir.

..... (Ya Muhammed)

5.1.4. Aile Sevgisi

Fikri'nin Masalı'nda bir aile tablosu tasvir edilmektedir. Şiirde, anne, baba, ağabey ve ablanın Fikri'yi uyutabilme çabaları ön plandadır. Son dizelerde ise, Fikri'nin annesine olan düşkünlüğü ve gece onsuz uyuyamadığı görülür:

Gece masanın başında,
Anne, baba, abi, abla

Bir de henüz beş yaşında
Küçük Fikri toplanmışlar:

-Fikri hele sen uyukla
Diyor anne

.....
Şimdi Fikri yatağından
Kollarını annesinin

Boynuna sarmış, güvercin
Diyordu, çok yaramazmış
Annesiz hiç uyumazmış! (Fikri'nin Masalı)

5.1.5. Anne Sevgisi

Annenin evladına, evladın annesine olan sevgisi en güçlü sevgilerin başında gelir. Büyük annelerin torunlarına olan sevgisi de bu tema kapsamında değerlendirilebilir. *Büyük Anne* adlı şiirde büyük annenin torunlarına olan sevgisi, beraber hoş vakit geçirdikleri, onların bebeklerine elbiseler diktığı görülmektedir:

Büyük anne minderine oturmuş,

Almış küçük torunları beraber,
Torunları o gün pek uslu durmuş,

Büyük anne onlara bebek diker
Büyük anne, torunları uyuyana kadar onların baş ucundan ayrılmaz. Çocuklar, büyük annelerinin söylediği ninniler ve okuduğu masallar eşliğinde uykuya dalarlar:

Büyük anne beyaz saçlı bir melek,
Büyük anne, anneden çok sevilir,
İstenilse can da verir gülerek,
Büyük anne iki kere annedir! (Büyük Anne)

Ninni söylemek, geçmişten bugüne bebekleri uyutmak için kullanılan en yaygın yöntemdir. *Ninni* adlı şiirde, bir annenin uyuması için yavrusuna gösterdiği özen ve ona duyduğu derin sevgi yer almaktadır:

Cici bebek, güzel bebek,
Baktın bana sen gülerek,
Benim minik bebekçğim,
Bebekçğim yavrum benim,
Gel yat, biraz uyu niçin
Açık durur gözcüklerin?
Yatrayım ben de gör sen
Uyku akar gözlerinden!
Kapadın ya gözlerini,
Ninni yavrum, ninni ninni (Ninni)

5.1.6. Dadı Sevgisi

Dadıcığım, dadı sevgisi üzerine kaleme alınmış bir şiirdir. Şiirde, dadıların çocukların ince ruhundan anladıkları ve çocukları ne kadar sevip korudukları görülmektedir:

Dadınızı seversiniz değil mi?
Hakkınız var, çok sevilir dadılar:

Dadı evde gölgesidir annenin,
Sizin çocuk ruhunuzu o anlar.

..... (Dadıcığım)

5.1.7. Vatan Sevgisi

Ali Ekrem eserinde vatan-millet sevgisine de yer vermiş ve bu tema çerçevesinde azımsanmayacak sayıda şiir yazmıştır:

Anadolu, Anadolu
İçin dışın arslan dolu,
Her ovanın her dağının
Her bucağı, toprağının
Her karışı bir kahraman
Mezarıdır, bütün cihan
Seni tanır şehit ili.
Cennetlerin en güzeli

..... (Anadolu)

Yukarıdaki dizelerde Anadolu'nun kahramanlar mezarı olduğu, topraklarının kolay kazanılmadığı ve cennet kadar güzel olduğuna vurgu yapılmıştır.

Türk milleti için ordu, millet demektir. Tarihte, ordu ne kadar güçlüyse milletin de o denli güçlü olduğu görülmektedir. *İdmancılar Türküsü*'nde yer alan:

.....
Cenkte neyse Türk oğlu
İdmanda da öyledir,
Büyüklüğü ırkının
Çehresinden belirir.

..... (İdmancılar Türküsü)

Şeklindeki dizelerde, Türk ordusunun savaşta da idmanda da aynı disiplin ve nizamla çalıştığı görülür.

5.1.8. Bayrak Sevgisi

Bayrak, bir milletin varlığına ve bağımsızlığına kanıttır. Türk bayrağının rengini şehitlerin kanından sembollerini ise gökteki ay ve yıldızdan aldığı bilinir. Aşağıdaki dizlerde de ay tarihin kılıcına yıldız ise Hakk'ın gözüne benzetilmiştir:

Kızıl bir dağ koynundan
Ay yıldızı alarak,
Yere düşmüş bir bulut,
Olmuş bize al bayrak.

Al bayrakta gördüğün
Türk'ün halis özüdür,
Ay tarihin kılıcı,
Yıldız Hakk'ın gözüdür!

..... (Sancak)

Aşağıdaki dizelerde vatan için can vermenin önemine yer verilmiş, şehit kanının cana geçtiği belirtilmiştir:

.....
Bu küçücük tabur gider,
Vatana can feda eder.
Zaten her biri tanınır:
Ya bir şehit evladıdır,

Ya bir gazi torunudur,
Asker oğlu asker olur.

..... (Mektep Taburu)

5.2. Millî Kültür

Millî kültür teması, geleneksel sanatlarımız, Türk büyükleri, Türk müziği, ata sporları gibi alt başlıklardan oluşur. Bu tema çerçevesinde kaleme alınmış eserler sayesinde çocuklar; ülkemizin tarihî-kültürel değerlerini yakından tanır ve tarihte kendine yer edinmiş kişiler hakkında fikir sahibi olurlar.

Şiir Demeti adlı eserde Milli Kültür teması bağlamında değerlendirilebilecek *Nasreddin Hoca ile Leylek*, *Nasreddin Hoca'nın Aklı Başına Gelir*, *Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış* gibi şiirler bulunmaktadır. Gerçekte bu şiirler halk kültürümüzün önemli bir figürü olan Nasreddin Hoca ilgili olsa da Nasreddin Hoca aynı zamanda millî kültürümüze mal olmuş önemli bir isim olmasından dolayı bu başlık altında değerlendirilmesi daha uygun görülmüştür:

Nasreddin Hoca bir gün kahveye
Girince demiş komşusu “ Akşam
Evinden gelen gürültü neydi?”
Hoca demiş ki:“ Duydun mu? Tamam,

Cübbem düşmüştü merdivenlerden!”
-Cübbe gürültü yapar mı böyle?
-Evet yapmaz... Ben lakin cübbemin
Kalıvermiştim içinde şöyle!

Yukarıdaki dizelerde Nasreddin Hoca'nın, akıllı ve pratik zek lı bir kişilik olduğu görülmektedir. Ayrıca Nasreddin Hoca yaratıcılığıyla da tanınır. O, bir durumu olduğu gibi kabul etmez, olayı zihninde yorumlar ve duruma farklı bir bakış açısı getirir:

Nasreddin Hoca bir gün bir leylek
Tutmuş, demiş ki “ Bu kıyafet ne?

Uymamış senin büyük enine:
Ne kalın gövde, ne ince leylek!

Bir arşın gaga,    arşın bacak,
Hilkatinde bir yanlış olacak!”

Bir bıçak almış, bacaklarıyla
Gagayı kesmiş, o zaman hele

Memnun olarak demiş:“ Aferin,

İşte şimdi bir kuşa benzedin!”

(Nasreddin Hoca ile Leylek)

Güreş, koşu, binicilik, cirit, topuz atma, kılıç kuşanma gibi sporlar Türklerin ata sporlarındanır. Ata sporları da, millî kültür temasının bir parçasıdır ve çocukların kültürel değeri tanımları açısından oldukça önemlidir.

Atalardan kalmıştır

Canlarımız pehlivan,

İman kadar sağlamız,

Vicdan kadar kahraman!

.....

Koşu, güreş, kargı, ok

Cirit, kılıç, at, sapan

Hançer, kalkan, tüfek, top

Hep bizimdi her zaman!

(İdmancılar Türküsü)

Bayramlar, millî birlik ve beraberliğin sağlandığı özel günlerin başında gelir. Toplum bu millî kültür öğelerinden beslenir, onlar sayesinde canlı ve diri kalır. Ali Ekrem, *Bilmeceler* adlı bölümde Ramazan Bayramı’nı çağrıştıran ipuçları verirken bayramın toplum için anlamını da gözler önüne sermiştir:

Bir gün vardır... Bilirsiniz,

Onu pek sever hepiniz,

O gün gümbür gümbür gelir,

Arefesinden bellidir,

Sabah gayet erken olur,

Sokaktan sesler duyulur,

Kırmızı bir hotoz kadar

Güzel güneş erken doğar,

Derken gümbür gümbür toplan

Atılır çocuklar kalkar,

Herkes temiz, yeni, güzel

Esvap giyer, sonra el el

Çocuklar çıkar gezmeye

Yemiş, şeker, oyun diye

İpek keseyi açarlar,
Birçok çil para saçarlar.
Demet dolu salıncaklar
Türkülerle göğre hoplar.
İşte böyle bir gün vardır,
Akşamı pek geç kararır,
Bir gün gelir, üç gün sürer
Dört gün bile olur. Eğer
Bugünü siz bilmezseniz
Ramazan kalır, biliniz. (Bilmeceler-2)

5.3. Toplum Hayatı

İnsan sosyal bir varlık olarak geçmişten bugüne topluluk hâlinde yaşama çabası içinde olmuştur. 5.7.ve 8. sınıf Türkçe Öğretim Programının bu teması medeniyet, birey ve toplum, yardımlaşma, komşuluk ilişkileri, konukseverlik gibi alt temaları içerir.

Bazı namlar vardır ki,
Her çocuk kalbindeki
En mukaddes namların
Yanında, bugün, yarın,

Her dakika her zaman,
Daima canlı tutan
Bir itikat kalmalı!
Çocuk ruhu almalı

..... (İnönü)

Yukarıda yer alan dizelerde bazı kişilerin, ayırt edici özellikleriyle toplumdaki diğer bireylerden farklı oldukları görülür. Liderlik vasfına sahip bu kişiler, kitleleri harekete geçirir ve topluma öncülük ederler.

İki kardeş beraber
Bir tarlada oynarmış,
O tarlanın sahibi

Bir çiftçi ihtiyarmış.

.....

Küçük kardeş o zaman

Demiş ki, pabuçları

Saklayalım biz aman

Ne hoş olur saklarsak:

İhtiyar arar durur,

.....

Abla demiş: “Afacan

Eğlence böyle olmaz

O zayıf biz kuvvetli,

Eğlenmek istiyorsak,

Onu memnun etmeli! (Nasıl Eğlenmeli)

Nasıl Eğlenmeli adlı şiirin başkahramanları abla ve kardeşidir. Abla, yaş itibariyle birey olarak sorumluluklarını bilen ve kardeşini doğruya yönlendiren, kardeş ise sonradan düşündüğünün yanlış olduğunu anlayan ve hatasını düzelten taraftır.

Yalnız kalmış beş yaşında yumurcak,

Yalnız kalmış şimdi nasıl eğlensin?

Ne bir bebek vardır ne bir oyuncak (Yalnız Kalmış)

Yukarıdaki dizelerde çocukların yalnızlıktan hoşlanmayan, oyun oynamayı seven, aktif bireyler oldukları görülmektedir.

Kibirli Guduk’ta ise; topluma uyum sağlamayan bireye, toplum tarafından gösterilen tepki belirtilmiştir. Fitnat adlı öğrencinin enaniyet kokan davranışları, arkadaşlarının ondan uzaklaşmasına neden olur. Durumu fark eden öğretmen, Fitnat’ı uyararak onun yaptığı yanlış anlamasına yardımcı olur:

.....

“Gelin yıkayalım

Bugün mektebi hepimiz,

.....

Fitnat karışmadı. Bu kız
Ne tuhaf huyludur: Yine
Somurttu kendi kendine!
Fakat dedi hoca hanım
Bu böyle olmaz, gel kızım

.....

(Kibirli Guguk)

Ali Ekrem'in *Beyden Gelen Beydir* şiirinde, Sadık Bey'in toplum tarafından sevilen ve sayılan bir kişi olduğu görülmektedir. Sadık Bey'in zekâsı, nezaketi, hoşgörülü tavrı, sevgi dolu yüreği ile çevresindeki insanların gönlünde taht kurar. Sadık Bey'in toplum tarafından bu kadar saygı görmesinde asil bir soydan gelmesinin de etkisi vardır:

Bir mektepte bir Sadık Bey
Vardı, büyük küçük bütün
Çocukların hürmetini
Kazanmıştı,

.....

Sadık Bey'in her halinden
Görünürdü büyüklüğü,
Ona meftun idi kalben
Mektebinin en küçüğü

.....

(Beyden Gelen Beydir)

Konukseverlik, toplum hayatının bir alt teması ve kültürümüzde yer edinmiş bir değerdir. Kültürümüzde misafir ağırlamak, ona ikramlarda bulunmak oldukça önemlidir. Konuk, Allah'ın emaneti olarak görüldüğü için Türk toplumlarında konuğa ihtimam gösterilmiş ve konuk her şartta rahat ettirilmeye çalışılmıştır. Ali Ekrem, *Havuç Sait Efendi* adlı şiirinde, bu temayı işlemiş ve Sait Efendi üzerinden örneklemelerde bulunmuştur:

.....

Bizim eve geldiler mi,
Herkesi bir telaş alır:
Unutmam büyük annemi
Aman ev halkı aç kalır,

Bol bol yemek yaptırınız,
Diye emirler verirken!
Efendi için yalnız,
Yapılırdı ilaveten.

..... (Havuç Sait Efendi)

Birlik ve beraberlik bir toplumu sağlamlaştıran temel unsurlardandır. Tarih boyunca güçlü toplumlara baktığımızda onların birbirlerine büyük bir sevgi ve güven ile bağlandıkları, sıkı bir dayanışma ve yardımlaşma içinde oldukları görülmüştür. Hatta bu dayanışma değeri onlara yeni bir ruh ve kuvvet vererek ileriye dönük hamlelerine de temel oluşturmuştur (Şener, 1997).

Şair *Türküler* adlı şiirde, Türk milletinin her zaman birlik olduğuna ve karşılaşılan zorlukların tek yürek olarak aşılabacağına dikkat çekmiştir:

.....
El ele, kol kola
İleri gideriz,
Yorulmak bilmeyiz,
Türk oğlu askeriz.

.....
Her zaman el ele,
Kol kola yaşarız,
Ordular devirir,
Kaleler aşarız!

(Türküler-3)

Birey ve toplum teması, toplum hayatının alt temasını oluşturur. Çocuk ise, bir toplumda yer alan ve o toplumun geleceğini şekillendirecek olan bireydir. Ali Ekrem, *Bebek Oyunu*'nda çocukların birey olarak değerli olduklarını ve düşüncelerinin dikkate alınması gerektiğini şu dizelerde dile getirmiştir:

Nevin- Size bir şey söyleyim mi?

Mediha- Söyle

Nevin- Ben

Diyorum ki esvapları önceden

Biçmeyelim, astarları biçelim.

Nezahat- Bak Mediha, nasıl hakkım var benim,
Nevin nasıl doğru bir söz söyledi.

.....

Nezahat- Böyledir:

Bazen küçük en büyüğe ders verir. (Bebek Oyunu)

Atasözleri, bireylere rehberlik etme noktasında önem taşırlar. Ali Ekrem, *Ak Akçe Kara Gün İçindir* şiirinde insanları maddi yönden rahat zamanlarında paralarını biriktirmeleri ve bu paranın dar günlerde imdatlarına yetiştirebileceği noktasında uyarmaktadır:

.....

Darbimesel var ki bütün

İnsaniyet için rehber,

Mesela gel şunu düşün:

Ak akçeye millet ne der?

.....

(Ak Akçe Kara Gün İçindir)

5.4. Sağlık ve Çevre

Sağlık ve Çevre, 5. sınıf Türkçe Öğretim Programında yer alan zorunlu temalardandır. Temizlik, vücut sağlığı, beslenme, yaşadığımız yer, bitkiler, hayvanlar ise bu temanın içinde yer alan önemli başlıklardandır.

Temizlik adlı şiirde, şair doğadaki canlıların nasıl temiz kaldıklarına, yaşamın devamı için temizliğin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Ayrıca temizlik ve çocukların masum kalpleri arasında da bir benzerlik kurulmuştur:

Hayvanları seyrederiz: Hepsinin

Temizliktir en büyük işi bilin.

Kedi, köpek yalanarak temizler

Vücudunu, hele bütün anneler

Yavruları dilleriyle yalarlar,

Kaplan bile yavru kaplanı yıkar. (Temizlik)

.....

Hayvanlar, bu temanın alt başlığını oluşturur. Türkçe ders kitaplarında kullanılan malzemeler; çocuklarla hayvanlar arasında yakınlık kurabilmek, çocuklara hayvan sevgisini benimsetmek noktasında önemlidir.

Tarla kuşu ne güzeldir:
Bulutlardan süzölmüş bir

Nur topudur, sanki seher
Kurşunu göğsünde güler,

Siyah, ince başcağızı,
Kanadı elmas yağızı,

Kırlangıca biraz benzer,
Seke seke çıkar gezer, (Tarla Kuşu)

Çiftçilik, geçmişten bugüne Türk milletinin önemli geçim kaynaklarından biridir. Çiftçiler, hayvanları yardımıyla tarlalarını sürer, elde ettikleri ürünleri satarak geçimlerini sağlarlar. Öküz adlı şiiirde, öküzün insan yaşamını kolaylaştırdığı, onun etinden ve gücünden faydalanıldığı görülür:

.....

Sabanları onlar sürer, harmanları öküzler
Savururlar, arabayı yine öküz sürükler.
Öküzleri sağ oldukça rahat yaşar her çiftçi,
Onun için bu cihanda ne elem var ne keder

Öküz bize kuvvet değil, can da verir her zaman:
Keser yeriz etlerini biftek, file, but filan
Hep öküzün etindendir, ne kaygısız canavar
Ne doymaz dev ne yırtıcı bir kaplandır şu insan.

.....

(Öküz)

5.5. Zaman ve Mekân

Zaman ve mekân, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında işlenen temalardan biridir. Bu tema; geçmiş, şimdi, gelecek, geçmişe duyulan özlem, tarihte yaşanmış olaylar gibi konuları içermektedir.

Ali Ekrem, şiirlerinde zaman kavramına yer vermiş ve geçen zamanın etkilerini şiirine yansıtmıştır.

Bizim evde pek ihtiyar
Bir dadı var bir de saat:
Onun huyu buna uyar:
Çenesi hiç durmaz rahat.
Saat dadıyı çağırır,
Tık tık öter duvarından,
Dadı saate bağırır,
Sesini kes der afacan!
Saat inadına söyler,
Urur tık tık, öter çın çın,
Dadı ona hücum eyler:
Seni sustururum hırçın!
Lakin bir gün saat dursa,
Dadının gönlü boş kalır,
Kim kalkıp saati kursa,
Ondan bir aferin alır.
İkisinin yaşı yüzdür,
Evimizde bir asır var,
İkisi de pek gürbüzdür,
Daha bir asır yaşarlar! (Dadı ve Saat)

Yukarıdaki dizelerde dadı ile saatin yaşı karşılaştırılmakta, ikisinin de neredeyse bir asra tanıklık ettikleri belirtilmektedir. Ayrıca dadının saate dolayısıyla zamana verdiği önem de şiirde görülmektedir.

Zaman, insanlara eşit olarak verilmiş bir kavramdır. Zaman akıp giderken insanlar da değişir, gelişir ve farklılaşır. *Dadıcığım* adlı şiirde, çocuğun dadısına olan

sevgisinden bahsedilmekte ve geçen zamanın dadıyı yıprattığı görülmektedir. Şiirde çocuk, dadısının yaşlandığını ve ölüme bir adım daha yakın olduğunu kabul edemez. Fakat yıllar sonra dadı, hastalığına yenik düşer ve vefat eder.

.....

Ben dadımın aşkıttım
O ay gibi yumuşak
Çehresine, ne bıktım,
Ne usandım o parlak
Zühre gözlü dadımdan.

.....

On yaşına gelince,
Bir gün annem dedi ki
Gel gidelim bu gece
Dadına, bu akşamki
Hali biraz ağırdır!
Hastalık çok şiddetli...

.....

Bir taş bile dikmediler başına,
Dadıcığım öldü gitti mezarın!
Aç ruhunu ruhumun gözyaşına
Cennetinde oğlun olsun baharın! (Dadıcığım)

Anadolu adlı şiirde, zaman- tarih ilişkisine yer verilmiş ve Anadolu'nun şanlı tarihinden bahsedilmiştir. Anadolu topraklarının, zorlu mücadeleler sonucu elde edildiği ve zafere duyulan derin inanç yine bu şiirde görülmektedir:

.....

Kim okusa tarihini,
Görüyor ki ne büyük dini
Sen tutmuşsun imanınla:
Milyonlarca kurbanınla

.....

Tarihini yine bugün
Yazdın, hem de Allah için

Öyle yazdın ki ruhundan

Kopan aşka bütün cihan

Hayran oldu ...

(Anadolu)

Doğuran Ölür'de, Nasreddin Hoca'nın başından geçen bir olay anlatılmaktadır.

Olay anlatılırken bugün, yarın, ertesi gün gibi zaman ifadelerine sıkça yer verilmiştir:

Nasreddin Hoca bir gün komşudan,

Bir kazan almış, demiş ki “ yarın

Getiririm ben, bu günlük lazım,

Kazana bir şey olur sanmayın.”

Ertesi gün bir tencere ile

Kazanı hoca vermiş beraber,

Komşusu demiş: Bu tencere ne?

Söyle bakalım...-Canım birader,

Anlamadın mı? Kazan doğurdu!

Komşu sevinmiş... Kazanı tekrar,

Beş günden sonra istemiş hoca.

Komşu sanmış ki yine var bir kâr,

Kazanı vermiş memnun olarak,

Lakin bu defa kazan çok kalmış.

Bizim hocada, komşu hocaların

Evine gitmiş, kapıyı çalmış:

-Verin kazanı lazımdır bize...

Nasreddin Hoca demiş o zaman:

“Kazanın öldü!” komşu şaşırılmış.

-Bu nasıl sözdür? Ölür mü kazan?

“Ya doğurur mu” diyerek koca

Kapıyı örtmüş Nasreddin Hoca!

(Doğuran Ölür)

5.6. Bilim ve Teknoloji

Milletler, bilim ve teknoloji sayesinde gelişir ve çağdaş medeniyetler seviyesine yükselir. Teknoloji, günümüzde bilgiye ulaşmanın ve hayatı kolaylaştırmanın yollarından biridir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında bilim ve teknoloji temasına yer

verilmiş ve öğrencilerin bu tema çerçevesinde yazılmış kaynaklara ulaşmaları sağlanmıştır.

Ali Ekrem, *Dikiş Makinesi* adlı şiirinde; dikiş makinesinin bir ilim ve teknoloji ürünü olduğuna ve insanların işlerini kolaylaştırdığına dikkat çekmiştir:

.....

Fen yavrusudur kocaman makine!

Bakınız dikişe, ne kadar da güzel:

Güya ermiş inci dizer el.

Atlas süzülüp süzülüp açılır,

Yıldız yıldız güller saçılır.

Garigari... Gar...Gar. Artık durdu

Küçücük şeytan ninesine sordu:

-Kimi dikti senin dikişini? Söyle!

-Sen diktin.

-Evet diktim elimle.

Sen tuttun elimden ama iğne

Öğrenmedi ya, aferin anne! (Dikiş Makinesi)

Hız. Ali, ilim şehrinin kapısı olarak bilinir. O, döneminde okuma-yazma bilen sayılı kişilerdendir. Çehâr-Yâr-ı Güzîn’de, Hız. Ali’nin özelliklerine yer verilmekte ve onun ilim ile olan ilgisine değinilmektedir:

.....

Ali’yi peygamberimiz

Pek çok severdi, ne devlet!

İlim ü edep, şiir-i hikmet

Her sözünde müncelidir,

Bâb-ı ilim olan Ali’dir.

Onu methediyor Mevlâ,

Radıyallahu Teâlâ. (Çehâr-Yâr-ı Güzîn)

Yalnız Kalmış adlı şiirde, evde tek başına kalan bir çocuğun başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Çocuk, evde kendi kendine bazen oyun oynar bazen ise elifba kitabını okur:

.....

Geldi, gitti, koştu, atladı, yattı...

Kalktı pencereyi tuttu salladı,

Kapıya yapıştı, masaya çattı,

Bağırıp durdu: Anne, baba, dadı!

Daha ne gelen var ne de ses veren,

Elifba kitabı tek yoldaşdır.

.....

(Yalnız Kalmış)

Kurşun kalemi, bilime açılan bir kapıdır. Kalemi sağlam bir yazar büyük kitlelere hitap eder, kalemi aracılığıyla onlarla düşüncelerini paylaşır. Bu bağlamda, kalemin gücü yadsınamaz bir gerçektir. *Kurşun Kalemi* adlı şiirde, eli kalem tutan kişinin ufkunun genişlediği, bilgiye bir adım yaklaştığı ve bilimin kapılarını araladığı belirtilmektedir:

.....

Kurşun kalemi çocuk gözüne

Bir cihan açar cennetten güzel:

Bilmelidir ki onu tutan el

Fen kuşlarını tutmuş demektir.

Kurşun kalemi nasıl sevinir,

.....

(Kurşun Kalemi)

5.7. Atatürk

“Atatürk” teması, 5.6.7 ve 8.sınıf Türkçe Öğretim Programının zorunlu temaları arasında yer alır. Atatürk’ün hayatı, ailesi, siyasi hayatı ile ilgili bilgiler bu tema çerçevesinde verilir.

Şiir Demeti’nde Mustafa Kemal için de bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirde; Mustafa Kemal’ in Cumhuriyet’in kurucusu olduğuna, onun liderlik özelliğine dikkat çekilmiştir.

Bizim büyük reisimiz
Mustafa Kemal Paşa’dır,
Türk’ün cumhuriyetini
O yarattı, o yaşatır.

.....

Kara küfrün orduları
Vatanın ta can evine
Sokulmuştu, memesinden
Kan dökerdi vatan annen!

Mustafa Kemal o zaman
“Boğacağım ben düşmanı
Vatanın ana koynunda”
Dedi ve boğdu Yunan’ı.

.....

(Cumhur Reisi)

5.8. Oyun ve Spor

Oyun ve Spor 5. sınıflar Türkçe Öğretim Programında yer alan seçmeli temalardandır. Geçmişte ve günümüzde oynanan oyunlar ve yapılan sporlar bu tema kapsamındadır. Takım sporları, bireysel sporlar, oyunlar ve oyuncaklar ile ilgili okuma parçaları yine “oyun ve spor” teması içinde yer alır.

Şiir Demeti adlı eserdeki *Oyuncaklar* adlı şiirde, küçük Fikret’in oyuncaklara olan düşkünlüğü ve onları satın alma arzusu görülmektedir. Fakat ablası önce Fikret ile bir anlaşma yapar, sonrasında Fikret oyuncaklarına kavuşur:

.....

İçeride oyuncaklar,
Türlü türlü oyuncaklar,
Fikretçiğin gözlerine

Sanki gelir, girer, parlar

.....

-İsterim ben... Hem hepsini!

-Fikret çıldırdın mı? Haydi

Gidelim.

-Gitmem, isterim...

Abla düşündü ve dedi:

-Beni dinle Fikret iyice:

Bağırarakla, ağlamakla

Bir şey alamazsın!

-Peki,

Ne yapalım cici abla?

“Hafta sonunda mektepten

On aferin getirirsen,

Babamıza söylerim de

İki oyuncak sana ben

Aldırırım...

.....

(Oyuncaklar)

Bebek Oyunu adlı eser ise manzum piyes tarzında yazılmış olup çocukların kendi aralarında oynadıkları bebek dikme oyununu konu alır.

Nezahat- Gelin bebek oynayalım çocuklar.

Nevin- Aman burada ne kadar çok bebek var!

Nezahat- Çok mu? Nerde? Bebek topu üç tane

Mediha- El vermez mi? Her bebeğe bir anne.

Nezahat- Her anneye bir bebektir, olsaydı

Her anneye üç bebek...

.....

(Bebek Oyunu)

Nasıl Eğlenmeli'de canı sıkılan iki kardeş ve bir ihtiyarın başından geçen olay anlatılmaktadır. İlk başta, küçük kardeş ihtiyarın pabucunu saklayarak onunla eğlenmeyi düşünür. Ablası ise böyle bir davranışın uygun olmayacağını, insanları üzme yerine mutlu ederek eğlenmenin daha yerinde bir davranış olduğunu söyler. Bunun üzerine kardeşler, ihtiyarın pabucunun içine altın koyarak onu mutlu ederler.

.....

Ne hoş olur saklarsak:

İhtiyar arar durur,

Pabuçları bulamaz,

Tarlasında oturur

Belki akşama kadar.

İkimiz de uzaktan,

Onunla eğleniriz!

Abla demiş: “Afacan

Eğlence böyle olmaz

O zayıf biz kuvvetli,

Eğlenmek istiyorsak,

Onu memnun etmeli.

.....

(Nasıl Eğlenmeli?)

Türküler başlıklı şiir kendi içinde altı ayrı türküden oluşmaktadır. Bu şiirlerde çocukların oyun oynamayı ne kadar sevdikleri görülür. Örneğin *Türküler-2*'de çocukların hep birlikte top oynadıkları anlatılmıştır. Şair, top ve güvercin arasında bir benzerlik kurmuş ve topun havaya atılmasını güvercinin göklere uçmasına benzetmiştir. *Türküler-3*'te ise, sınıfta bir halka şeklinde toplanan çocukların türküler söyleyerek keyifli vakit geçirdikleri görülmektedir:

Büyük ellerde

Büyükcek toplar,

Güvercinlerdir

Göklere uçar.

Çocuklar hop hop,

Oynayalım top.

Topu atarken

Kollar akmalı,

Top uçuyorken
Şimşek çakmalı! (Türküler-2)

Hep beraber
El ele, kol kola
Oynar şimdi biz,
Bir halka oluruz,
Türküler söyleriz.
Sınıf başı
El ele, kol kola
Sıçrayın yukarı,
Açılın hepiniz,
Uzatın kolları.

Hep beraber
El ele, kol kola (Türküler-3)

Küçük Necdet'te ise, Necdet'in çok hareketli bir çocuk olduğu görülür. Necdet de her çocuk gibi bahçelerde oyun oynamayı, hoplayıp zıplamayı çok sevmektedir. Necdet, bütün enerjisini oyun oynayarak harcar ve mektebinde uyuklar:

Küçük Necdet pek yaramaz çocuktur:
O her sabah gün doğmadan uyanır,
Çok vakit var mektebe der aldanır,
Koşar, oynar bahçelerde yorulur,
Mektebe güç hal ile gider idi,
Mektepte de dersi ihmal ederdi. (Küçük Necdet)

5.9. Duygular

Duygular, insanı diğer canlılardan ayırmakta ve insan yaşamına her zaman eşlik etmektedir. Türkçe Ders Programında da duygulara yer verilmiş, okuma parçaları aracılığıyla bir durum veya olay karşısında hissedilen duygular örneklendirilmiştir. Umut, mutluluk, heyecan, korku, özlem, üzüntü, yalnızlık, takdir etme, bağışlama, mizah gibi duygular “duygular” temasının alt başlıklarını oluşturmaktadır. Duygular temasını başlıklar hâlinde ele almak bu temayı incelemeyi kolaylaştıracaktır.

5.9.1. Şefkat

Ali Ekrem, kitabının ilk şiirini çocuklara armağan etmiştir. O, bu şiiri çocuklara armağan ederken onlara duyduğu sevgi ve şefkati şu dizelerde dile getirmiştir:

Yüreğime nazlı nazlı

Bakışların manaları

İşleyince o pek tatlı,

Pek yumuşak edaları,

O ipekli handeleri,

Toplar kalbim, sonra sarar,

.....

(Yavrulara)

5.9.2. Üzüntü

Küçük Halayık Türküsü adlı şiirde, çocuğun annesinin ölümünden duyduğu derin üzüntü ve bu ölümle değişen düzeni görülmektedir:

Anneciğim hangi yerde yatıyor?

Onsuz gönlüm koynuna can atıyor...

Bilmem insan nasıl insan satıyor?

El evine düştüm küçük yaşımda.

.....

(Küçük Halayık Türküsü)

Aşağıdaki dörtlükte ise çocuğun meleklerden yardım isteyişine ve yaşadığı çaresizliğe yer verilmiştir.

.....

Söyleyin ey güzel yüzlü çiçekler,

Beni ninem hangi toprakta bekler?

Bana bir yol gösterin ey melekler

Siz annemi gördünüz gözyaşımda

.....

(Küçük Halayık Türküsü)

Küçük Mezarı Ziyaret adlı şiirde de duyulan üzüntü, ölümden kaynaklanmaktadır. Bu şiirde kardeşin ablasıyla yaşadığı güzel günler, sonrasında ise ölümün soğuk yüzü görülmektedir. Küçük kardeşin yer yer kadere sitem ettiğine de rastlanır:

.....

Küçük mezar, tombul tombul

Duruyorsun, sen bana bul

Tombul elli kardeşimi...

Beni gelsin de okşasın

İpek ablam,

Nasıl aldın sen eşimi?

Bırak benimle yaşasın

Melek ablam.

Kara toprak ne hainsin ,

Açıl, ablam bana gelsin!

.....

(Küçük Mezarı Ziyaret)

5.9.3. Mizah

Eserde Nasreddin Hoca'nın fıkralarına yer verildiği şiirler, mizah temasının en yoğun işlendiği bölümleri oluşturur. Nasreddin Hoca'nın hazırcevaplı oluşu ve kıvrak zekâsı bu şiirlerin başlıca konularındandır.

Söz konusu şiirlerden biri olan *Nasreddin Hoca ile Leylek* şiirinde, Nasreddin Hoca leyleğin bacakları ve gagasını normalden uzun bulur ve bir bıçak ile onları keser. Buradan Nasreddin Hoca'nın yaratıcı ve cesur bir kişi olduğu anlaşılır:

.....

Bir arşın gaga, üç arşın bacak,

Hilkatinde bir yanlış olacak!"

Bir bıçak almış, bacaklarıyla

Gagayı kesmiş, o zaman hele

Memnun olarak demiş:“ Aferin,
İşte şimdi bir kuşa benzedin!”

(Nasreddin Hoca ile Leylek)

Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış'ta ise Nasreddin Hoca'nın esprili ve uyanık bir insan olduğu görülür. Merdivenden düşmeyi gururuna yediremeyen Hoca, komşusunun sorusu üzerine merdivenden düştüğü gerçeğini açıklamak zorunda kalır:

Nasreddin Hoca bir gün kahveye
Girince demiş komşusu “ Akşam

Evinden gelen gürültü neydi?”
Hoca demiş ki:“ Duydun mu? Tamam

Cübbem düşmüştü merdivenlerden!”
-Cübbe gürültü yapar mı böyle?

-Evet yapmaz... Ben lakin cübbemin

Kalıvermişim içinde şöyle. (Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış)

Nasreddin Hoca'nın Akli Başına Gelir'de, Hoca tabiatın düzenine karışmaya kalkışır ve doğal düzeni eleştirir. Bunun üzerine, tabiat ananın cevabı gecikmez ve sert bir kozalak Hoca'nın kafasına düşer:

.....

“Bu nasıl iştir? mader-i fitrat
Meğer ne bunak bir ana imiş!

Küçüğe küçük, büyüğe büyük:
Dala kozalak, ağaca kabak
Layık değil mi?” derken serviden
Bir koza kurşun gibi koparak
Tırak hocanın burnuna düşmüş,
Ta can evine işlemiş acı,

.....
Şiirin sonunda, Hoca söylediklerinden pişman olur ve doğadaki her şeyin bir düzeni olduğunu anlar:

.....
Demiş “Yarabbi çok hata ettim:
Koza yerine servi ağacı

Kabak vereydi... Tuz buz olurdu
Kafamın tası! (Nasreddin Hoca’nın Aklı Başına Gelir)

5.9.4. Yalnızlık

Yalnız Kalmış adlı şiirde, evde yalnız başına kalmış bir çocuğun yaşadıkları konu edilmektedir. Çocuğun penceresinden yalnızlığı gidermenin yolu ise kendi başına oyun oynamaktır. Ali Ekrem, çocuğun yalnız kalmasını kırılangıçların kafeste tutulmasına benzetmiştir:

Yalnız kalmış, gözler dönüyor fır fır
Ateş böcekleri uçar havada!
Nasıl kırılangıçlar kafeste kalır?
Nasıl yıldızlar oturur yuvada? (Yalnız Kalmış)

Kibirli Guguk’ta, kibirli insanların kendilerini topluma ait hissetmedikleri ve bireysel yaşadıkları görülür. Şiirde toplumdan kopuk yaşamamanın kişiyi mutsuz edeceği ve yalnızlığa iteceği de belirtilmiştir:

Fitnat” gayet kibirli bir
Kızcağızdı, her gün gelir

Mektebine ağır durur,
Kendi kendine oturur,

Kimseye söz söylemezdi.
Onda büyük olma derdi

..... (Kibirli Guguk)

Çocuklar, geceleri yalnız başlarına uyumaktan korkabilirler. Çocuk böyle bir durumda annesini, babasını veya ona güven veren birisini yanında ister. *Fikri'nin Masalı* adlı şiirde de, Fikri yalnız başına uyumak yerine annesiyle uyumak ister. *Büyük Anne'de* de aynı durum görülür. Çocuklar büyük annelerinden ayrılmak istemez, ona geceleri yalnız başlarına yatmaktan korktuklarını söylerler:

.....

Şimdi Fikri yatağından
Kollarını annesinin

Boynuna sarmış, güvercin
Diyordu, çok yaramazmış
Annesiz hiç uyumazmış!

(Fikri'nin Masalı)

.....

Büyük anne, sen gidersen ikimiz
Uyumayız...

.....

Büyük anne, gitmeyiniz biz yalnız
Pek korkarız!

(Büyük Anne)

5.9.5. Merak

Başkasının Yardımı adlı şiirde iki kırlangıcın yuva kurup çoğalması anlatılır. Anne ve baba kırlangıç sabahları yem bulmak için yuvadan ayrılır, yavrular ise onların dönmelerini bekler. Ebeveyn kırlangıçlar yuvaya döndüklerinde yavruları için endişe ederler ve yokluklarında onlara kötü bir şey olup olmadığını merak ederler:

.....

Anne, baba sorarmış:
Ne var ne yok? Bu gece

Uyumadan bize siz
Bir şey varsa söyleyin.
-Hayır anne, bir şey yok.
-Bir şey yoksa ne için

Demin biraz ürkütünüz

.....

(Başkasının Yardımı)

5.9.6. Mutluluk

Mutluluk, çocuk edebiyatı ürünlerinde yer verilmesi gereken önemli temalardandır. Çünkü, çocukları olumlu duygulara yöneltten şiirler çocuğa göredir ve onları olumlu duygulara yöneltir.

Nasıl Eğlenmeli adlı şiirde, iki kardeş bir yaşlı için sürpriz hazırlarlar. Yaşlı, ummadığı bir anda gelişen bu olay karşısında oldukça duygulanır ve mutluluktan ağlar:

Saklandıkları yerden
Bunu görmüş çocuklar.
Abla demiş: Kardeşim
Bak gördün mü ihtiyar

Sevincinden ağlıyor!
Bu ne güzel bir şeydir,
İnsan olan dünyada
İşte böyle eğlenir.

(Nasıl Eğlenmeli?)

5.10. Doğa ve Evren

6. ve 7. Sınıf Türkçe Öğretim Programında yer alan bu tema; mevsimler, doğa olayları, doğadaki canlılar, doğadaki fiziksel değişiklikler, çevrenin korunması gibi alt temaları içerir.

Ali Ekrem, bu üç sınıfta da işlenen bu tema kapsamında şiirler yazmıştır. *Tarla Kuşu*, *Nasreddin Hoca'nın Akli Başına Gelir*, *Kelebek*, *Öküz*, *Karınca*, *Başkasının Yardımı*, *Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar* bu tema çerçevesinde kaleme alınan şiirlerdendir. Bu şiirlerden birkaçına yer verilecek olursa:

Şair *Tarla Kuşu*'nda, bir kuş türünün fiziksel tasvirini benzetmelerden yararlanarak yapmış ve kuşun bakışının güzelliğinden etkilendiğini dile getirmiştir:

.....

Siyah, ince başcağızı,

Kanadı elmas yağızı,

.....

Gözlerini süzerek sen

Bana öyle bir baktın ki

Mini mini ruhundaki

Mana düştü can evime,

Sakin bütün bütün gitme.

(Tarla Kuşu)

Kelebek adlı şiirde ise, doğadaki kelebeklerin ne kadar güzel, özenle yaratılmış, çiçekten çiçeğe konan hareketli hayvanlar olduğuna yer verilmiştir. Kelebeklerin kanatları yıldızlar kadar güzeldir. Ayrıca kelebekler narin oluşlarıyla da bilinirler. Şair, son dizelerinde kelebeğin yanından uçup gitmesiyle duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir

.....

Kelebek kanadın yıldız,

Bakmış yüzüne bir kız:

Pek nazıksın... Yalnız

Çok yaramazsın a melek,

Yavrum kelebek, kelebek.

.....

Kelebek, a cicim dur ya!

Bak dinler mi hoppa...

Mini mini gönlü asla

Bilmez durmak, düşmek,

Yavrum kelebek, kelebek

(Kelebek)

Ali Ekrem Bolayır'ın *Şiir Demeti* adlı eserinde, diğer disiplinlere de malzeme sağlayacak şiirler görülmektedir. Eserde yer alan bu şiirler; Türkçe, Sosyal Bilgiler, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde kullanılabilirler. Bu şiirler, sınırlı sayıda da olsa disiplinler arası bağ kurma noktasında önemlidir.

ALTINCI BÖLÜM

6. ALİ EKREM BOLAYIR'IN ŞİİR DEMETİ ADLI ESERİNDEKİ ŞİİRLER

Bu bölümde; Şiir Demeti'nde yer alan 63 şiirin, Osmanlı Türkçesi'nden yeni yazıya çevirisi yapılmış ve bu şiirlere yer verilmiştir.

Yavrulara

Mini mini yavrucaklar,
Şu “Demet”i size verdim,
Alın bakın sizin kadar
Sevimlidir, çünkü benim

Yüreğime nazlı nazlı
Bakışların manaları
İşleyince o pek tatlı,
Pek yumuşak edaları,

O ipekli handeleri,
Toplar kalbim, sonra sarar
Demet yapar bu her biri
Göz bebeği nuru kadar

Sevimli bir çiçek olan
Demet sizin kendinizdir.
Sizi aldım ben ruhumdan
Yine size verdim, gelir

Size tatlı şiirlerim
Bunu pek iyi bilirim.
Lakin güzel yavrucaklar,
Sizden gönlüm şunu umar:

Şairi de biraz sevin

“Demet” sizin ben de sizin.

Ali Ekrem

22 Ağustos 1340 (1921-22)

Bismillâhirrahmânirrahîm

Bismillâhirrahmânirrahîm ile
Başlayalım okumaya, besmele

Her hayırlı işte bize vaciptir,
Allah adı her şeyden evvel gelir.

Lâ İlâhe İllallah Muhameden Resullallah

Her gün derim: Lâ İlâhe İllallah
Muhameden Resullallah, bu benim

En mukaddes vazifemdir bilirim,
İslam dini, dinim elhamdülillah.

İslam'ın Şartları

İslam'ın şartları beştir:
Kelime-i Şehadet bir,

Savm u Salat, hacc u zekât
İşte beş oldu. Öğrenir

Bu beş şartı her Müslüman,
Öğren yavrum anla, inan.

Nedime’ciğin Tevhidi

Ne büyüksün Allah’ım sen,
Ben öğrendim derslerimden:

Çocukları, insanları,
Yavruları, hayvanları,

Karaları, deryaları,
Semaları, dünyaları!

Dağı, taşı, kuşu, kurdu,
Köyü, şehri, evi, yurdu,

Ovaları, ormanları,
Sahraları, ummanları,

Hepsini sen yaratmışsın!
Mai göklere atmışsın.

Bitmez tükenmez âlemler,
Huzurunda secde eder.

Senin milyonlarla cihan,
Diyerek ey ulu Yezdan!

Gece gündüz, sabah akşam,
Üç yüz milyon ehl-i İslam

“Allahu Ekber” der durur,
Bu sesler arşına vurur.

Beni de dinle ya Rabbi,
Bir küçücük melek gibi

Küçük yüreğimle ben de
Ediyorum sana secde!

Allahu Ekber diyorum,
Sana tahmid ediyorum.

Pek büyüksün sen Allah'ım,
Bunu kalbimle anlarım,

Sonu yoktur rahmetinin:
Annemi yaratan sensin!

Ya Muhammed

Ya Muhammed büyük peygamberimiz,
Biz seni ta can evimizden severiz.

Her çocuğun küçük kalbi senindir,
Masum olan Resullallah'ı bilir,

Biz masum kalbimiz ile anlarız.
Senin dünya cennetinde biz varız.

Hasan'ını Hüseyin'i ne kadar
Sen severdin, işte bütün çocuklar

Nazarında evladının eşidir,
Çünkü hepsi ulu din kardeşidir.

Demek sen de bizi pek çok seversin
Bunu bize yine bildirdin kendin

“Her çocuk Müslüman doğar” diyerek.
Ya Muhammed bu sözünü öğrenmek

Bize büyük yüreğini bildirir,
Her çocuğun temiz ruhu senindir.

Ulu Kâbe'n kalbimizde açılır,
Yüzümüzden senin nurun saçılır.

Ya Resulallah büyüksün sen büyük,
Biz çocuklar bu âlemde pek küçük

Ümmetiniz fakat gökte yıldızlar
Nasıl çoksa dünyada da o kadar

Çok sahibi var, her birinin kalbinden
Hak dininin bir yıldızı doğarken

Senin ruhun arş ı a'lâda güler,
Etrafinda uçar yavru melekler.

Seni elbet daha fazla severiz
Annemizden babamızdan bile biz.

Kur'an'ından senin sesin duyulur,
Kalbimize muhabbetin oyulur.

Küçük ümmetinin büyük ruhusun,
Sana bütün çocuklar feda olsun!

Essalat u vesselam ya Resulallah!
Essalat u vesselam aleyke ya Habiballah.

Çehâr-Yâr-ı Güzîn

Peygamber Efendimizin
Dört yarı vardır, öğrenin:

Birincisi “Ebubekir”
O en büyük halifedir.

Fazilet ve şerafeti,
Müslümanlığa hizmeti

Asumanlar kadar ali,
Tarihte yoktur emsali.

O gelmeseydi dinimiz
Kalmayacaktı, onu biz

Ne kadar seversek şayandır,
“Yâr-ı gâr” ona ünvandır.

Zamanında Müslümanlar
Birçok memleket aldılar,

İki yıllık hilafeti
Yetiştirdi bu ümmeti.

Namı “Sıddık” şanı alâ,
Radıyallahu Teâlâ.

İkinci halife “Ömer”
Müslümanlar takdis eder

Adalet ve irfanını,
İslamiyetin şanını

Odur dünyaya öğreten
Ruh aldı adaletinden,

Milyonlarca ehil iman
Dünya dolusu Müslüman!

“Faruk” unvan şanıdır,
Adaletin sultanıdır.

İran’ı, Mısır’ı o aldı,
Zamanında saye saldı

Şark u garba İslamiyet,
Hazreti Ömer’e ümmet

İlelebet eder hürmet.
Onu eder ta kıyamet

Tarihin asumana a’lâ
Radıyallahu Teâlâ.

Üçüncü halife “Osman”
Fıtraten pek büyük insan,

“Zi’n-Nureyn” onun şanı
Cem eden odur Kur’an’ı,

Hilm u şefkatle yektadır,
Mücessem nur u hayâdır.
Zamanında Afrika'da,
Horasan'da, Kafkasya'da

Fetih olundu birçok yerler,
Hint'e kadar çekti leşker.

Kadür ü şanı gayet bâlâ,
Radıyallahu Teâlâ

Dördüncü halife "Ali",
İnsanların o ekmeli,

Ünvanı celil-i haydar
Büyük insan büyük asker,

Elinde kanlı "zülfikâr"
Ehl-i küfrü vurur, kırar

Gazalarda şan alırdı,
Onun yanında kalırdı

En kahraman düşman aciz.
Ali'yi peygamberimiz

Pek çok severdi, ne devlet!
İlm ü edep, şî'r-i hikmet

Her sözünde müncelidir,
Bab-ı ilim olan Ali'dir.

Onu methediyor Mevlâ,
Radıyallahu Teâlâ.

Allah'ın Nimeti

Bulut, rüzgâr, güneş, toprak
Gece, gündüz çalışarak

Sana ekmek yetiştirir,
Senin için ne zillettir

O ekmeği çalışmadan
Yiyivermek! Bunu insan

Olan kabul etmez asla.
Kabul etse bile Mevlâ

Ona nimet ihsan etmez:
Kulsuz yerden buğday bitmez.

Uy Allah'ın kanununa,
Allah nimet versin sana.

Sancak

Şehitlerin kanıyla
Aldır vatan toprağı,
Onun için al olmuş
Türk kavminin sancağı.

Kızıl bir dağ koynundan
Ay yıldızı alarak,
Yere düşmüş bir bulut,
Olmuş bize al bayrak.

Al bayrakta gördüğün
Türk'ün halis özüdür,
Ay tarihin kılıcı,
Yıldız Hakk'ın gözüdür!

Doğmuş Söğüt dağından
Hint'e kadar yürümüş.
Hak yolunda döktüğü
Kanlar arzı bürümüş.

Senin idi bu âlem
Ulu sancak, hak sancak!
Üç yüz milyon Müslüman
Yine senin olacak!

Cumhur Reisi

Bizim büyük reisimiz
Mustafa Kemal Paşa'dır,
Türk'ün cumhuriyetini
O yarattı, o yaşatır.

Mustafa Kemal adını
Defter başına yazın,
Onun büyük simasını
Küçük kalbinize kazın!

Çocuklar kalbiniz sizin
Allah'ın göz bebeğidir,
Cumhur reisine saray
Çocukların yüreğidir.

Diyorlardı: Türk milleti
Bitti gitti, Türk vatani
Parçalandı bugün, yarın
Çıkacaktır Türk'ün canı.

Bu yaman bozuk itikat
Yalnız düşmanların değil,
Birçok gafil Türk'ün bile
İtikadı idi bunu bil!

Lakin bir ses, gökten inen
Bir gür seda dedi "hayır",
Hayır Türklük mahvolamaz
Allah vardır, millet vardır!

Bu hak seda duyulunca
Dünya yerinden oynadı,
Topladı Türk milletini
Mustafa Kemal'in adı.

Bu toplanış bir tarihinde
Görülmemiş büyük iştir!
Bu toplanış kara küfrün
Hâlâ canını kemirir!

Kara küfrün orduları
Vatanın ta can evine
Sokulmuştu, memesinden
Kan dökerdi vatan annen!

Mustafa Kemal o zaman
“Boğacağım ben düşmanı
Vatanın ana koynunda”
Dedi ve boğdu Yunan'ı

Sonra dağ kadar leşini
Fırlattı denize attı!
O koca leşle beraber
Avrupa'nın gayzı battı!

İşte bugün reisimiz
Bu işi gören insandır.
Şanlı Türk milletine de
Böyle bir reis şayandır.

Bugün vatan afakında
Mustafa Kemal'in yüzü
Parlıyor, bakın çocuklar
Görün onun şimşek gözü

Bütün atiye işliyor!
Allah'ın ulvi meramı
Odur bugün, ebedidir
Vatan tarihinde namı!

Temizlik

Ağaçlara bakın nasıl temizdir,
Ya çiçekler? Temizlikten titreşir,

Güneş tüylü kuşlar nasıl parıldar
Temizlikle, çocuk gibi yıldızlar

Nasıl temiz temiz mai göklerden
Bakışlılar bulut dağdan geçerken

Dalga yerden yükselirken nasıl bir
Temiz yüzlü elmas çiçek gibidir,

Hayvanları seyrederiz: Hepsinin
Temizliktir en büyük işi bilin.

Kedi, köpek yalanarak temizler
Vücudunu, hele bütün anneler

Yavruları dilleriyle yalarlar,
Kaplan bile yavru kaplanı yıkar.

Koca manda su gördü mü atılır,
Dalgaların sürüsüne katılır,

Saatlerce yüze yüze yıkanır
Temiz olmak bir vazife bir haktır.

Yaşamak mı istiyorsun? Temizlen,
Güzel çocuk sakın kirli olma sen!

Geri kalma ottan, kuştan, hayvandan
Sonra kimse sevmez seni afacan.

Dinimizce imandandır nezafet².
Çocukları temiz olan bir millet

Her milletin hürmetini kazanır,
Temiz olmak bir vazife bir haktır!

Temiz olun kuşlar, güller gibi siz
Melek olan temizliği çok sever,
Kalbinize benzemeli çehreniz,
Yoksa öpmez sizi cici anneler.

² El-nezafetü mine'l iman: Temizlik imandandır mealinde hadis-i şerif.

Küçük Necdet

Küçük Necdet pek yaramaz çocuktur:

O her sabah gün doğmadan uyanır,
“Çok vakit var mektebe” der aldanır,
Koşar, oynar bahçelerde yorulur,
Mektebe güç hâl ile gider idi,
Mektepte de dersi ihmal ederdi.

Hele hoca kendisini görmezse,
Kor başını sırasının üstüne,
Yumuşacık yastık bulmuş da yine
Yatıyormuş gibi dalar... Sen derse

Bakmıyorsun Necdet yine, gözünü
Aç bakalım, göster bize yüzünü!

Diye hoca bağırırdı mı, Necdet bey
Titreyerek uyanırdı. Böyle şey

Bir mektepte hiç olur mu? Çocuklar
Mekteplerde çalışırlar, oynarlar,

Lakin uyku uyumazlar, mektebi
Görmelidir her çocuk cami gibi,

Ona hürmet etmelidir. Necdet de
Bunu takdir ediyordu... Oyunda

Sabahları lakin yorulur biraz,
Uyuklardı mektebinde yaramaz.
Hoca onu sekiz on gün çağırdı,

Tembih etti, takdir etti, bağırdı,
Hiç tesiri görülmedi... Bir sabah
Yine Necdet daldı uykuya...-Vah vah

Dedi hoca, pek yorulmuş bırakın
Uyusun o, dersinize siz bakın.

Hep çocuklar ayrıldılar yanından,
Necdet daldı uykusuna, canından

Usanmış bir ihtiyarcık hâliyle!
Öyle oldu duymadı ruhu bile...

Yemek yendi, hâlâ Necdet uyuyor...
Karnı lakin açlığını duyuyor,

Hele açtı gözlerini...-Saat kaç?
Yemek vakti olmadı mı? Karnım aç.

Yemek vakti çoktan oldu da geçti!
Yediniz ha! Ne yaparım ben şimdi?
Çık dışarı bir simit al...

Öteden karışarak hoca söze dedi: “Sen
Bu sabah çok uyku uyudun evladım
Miden şimdi dinlenmeli! Kapadım

Ben mektebin kapısını, yerine
Otur da, ye canın isterse yine
Bol bol uyku!”

Necdet o gün aç kaldı,
Karnı akşam beşe kadar zil çaldı!

Fakat o gün anladı ki ocuklar,
İşlerini hep muntazam yaparlar,

Mekteplerde yaramazlar uyuklar,
Oyunun da uykunun da vakti var!

Anadolu

Anadolu, Anadolu
İçin dışın arslan dolu,
Her ovanın her dağının
Her bucağı, toprağının
Her karışı bir kahraman
Mezarıdır, bütün cihan
Seni tanır şehit ili.
Cennetlerin en güzeli
Bağrındadır ulu toprak.
Kanlı gökten şafak şafak
Parıldıyor Hak nurundan,
Hey gök kadar şanlı vatan!
Kim okusa tarihini,
Görüyor ki ne büyük dini
Sen tutmuşsun imanınla:
Milyonlarca kurbanınla
Onun Tuba ağacına
Su vermişsin, kana kana
İçmiş senin saf kanından,
Can alarak vicdanından,
O ağaç dal, budak salmış
Müslümanlık böyle kalmış!
Tarihini yine bugün
Yazdın, hem de Allah için
Öyle yazdın ki ruhundan
Kopan aşka bütün cihan
Hayran oldu, o cihan ki
Senin polat cismindeki
Cevher özü görmeyerek
Diyordu: Bu porsuk yürek

Duracaktır bugün yarın,
Mezarını kazın kazın!
Değil porsuk hatta yorgun
Olamazdı kalbin: Kuzgun
Bir yıldırım gibi doğdun,
Yanar dağlar saçıp boğdun
Sürü sürü sırtlanları,
Yere geçti kalıp canları!
Bu tarihi yazıyorken
Belirirdi gözlerinden
Kur'an kadar ulu mana
Hak canlısın sen amenna!

Nasreddin Hoca ile Leylek

Nasreddin Hoca bir gün bir leylek
Tutmuŗ, demiŗ ki “ Bu kıyafet ne?

Uymamıŗ senin büyük enine:
Ne kalın gövde, ne ince leylek!

Bir arŗın gaga,    arŗın bacak,
Hilkatinde bir yanlıŗ olacak!”

Bir bıçak almıŗ, bacaklarıyla
Gagayı kesmiŗ, o zaman hele

Memnun olarak demiŗ:“ Aferin,
İŗte Şimdi bir kuŗa benzedin!”

Tarla Kuşu

Tarla kuşu ne güzeldir:
Bulutlardan süzölmüş bir

Nur topudur, sanki seher
Kurşunu göğsünde güler,

Siyah, ince başcağızı,
Kanadı elmas yağızı,

Kırlangıca biraz benzer,
Seke seke çıkar gezer,

Atlar, atlar... Yine durur,
Uzun kuyruk yere urur.

Tarla kuşu, tarla kuşu,
Benden evvel sen yokuşu

Çıkıyordun, tepecikten
Gözlerini süzerek sen

Bana öyle bir baktın ki,
Mini mini ruhundaki

Mana düştü can evime,
Sakın bütün bütün gitme!

Mektep Taburu

Mini mini mektepliler
Sırasıyla dizilmişler,

Önlerinde büyükleri,
Lakin onlardan ileri

Daha büyük dört arkadaş,
Ellerinde biraz telaş,

Küçücecik fülütlerle
Bir marş çalıyorlar. Ele

Sığmaz kadar koca bayrak,
Sağ tarafta sallanarak

Parıl parıl parlar, uçar
Gözlere şafaklar açar!

Tırap tırap tabur gider.
Tırap tırap ses akseder

Geçenlerin kulağına.
Tabur soluna, sağına

Bakmadan doğru gidiyor,
İnsanı hayran ediyor.

Tırap tırap... Ne intizam!
Ne büyükmüş küçük nizam!

İki yandan muallimler
Tabura nezaret eder.

Şimdi fülütler durdu,
Muallim elini vurdu

Türküler başladı. Yarabbi!
Melek türküleri gibi

Duyulan ses can evine
Giriyor insanın yine!

İşte şimdi bir efendi
Durdu, kollarıyla kendi

Oğlunu yerden kaldırdı,
Tabura selam aldırdı!

Küçük elden küçük selam,
Fakat veren büyük İslam!

Bunlar mektepli mi? Yoksa
Asker mi? Her ne de olsa

Vatanın küçük evladı,
İstikbalin büyük adı!

Şimdi mektepli taburu,
Ne tüfek var ne de boru,

Lakin on yıl geçsin hele,
Belki ondan evvel bile,
Bu k tabur gider,
Vatana can feda eder.

Zaten her biri tanınır:
Ya bir Şehit evladıdır,

Ya bir gazi torunudur,
Asker oğlu asker olur.

Şehit kanı cana geçer,
O can düşman kanı içer!

K tabur sana candan,
Sana en ali vicdandan

Her lahza bin hürmet gelir,
Büyüklüğün ne bellidir!

A yolunu yr git sen,
Allah tutar ellerinden!

İnönü

Bazı namlar vardır ki
Her çocuk kalbindeki
En mukaddes namların
Yanında, bugün, yarın,

Her dakika her zaman,
Daima canlı tutan

Bir itikat kalmalı!
Çocuk ruhu almalı

Ondan şanlı bir ibret,
Her fazilet her gayret

Bilinmeli o namdan,
Bütün mübarek vatan

Tanınmalı onunla.
Kalbine al ve sakla:

İşte şimdi sana ben
Veririm can evimden

Böyle bir nam. Dinle, bak
İnönü en büyük hak,

En yüksek kahramanlık
En mübarek insanlık!

İnönü! Hak ocağı,
Şanlı vatan bucağı,
İnönü Allah yurdu!
Milletim orda kurdu

Cumhuriyet tahtını!
Türk silahı bahtını

İnönü’nde denedi,
Hem vicdanı hem kendi

İnönü’nden belirdi:
Vatan bir Allah yurdu

İnönü meydanında!
Türk’ün yakut kanında

Coşan yiğit istiklal,
İnönü’de bir hilal

Oldu: sonra “Sakarya”
“Dumlupınar” araya

Girdi, nihayet İzmir
Alındı düşmandan. Bir

İnönü Avrupa’yı
Yıktı, yüz bin kayayı

Yuvarladık Yunan’a,
İnönü’den kanına

Girdik sırtlan düşmanın,
Canı çıktı Yunan'ın!
Ey vatanın evladı,
Ezberle bin bir adı.

Coğrafya, tarih dersi
Size söyler neresi

İnönü nasıl yerdir?
İnönü'den belirir

Canlı, şanlı bir millet
İnönü'ne hürmet et!

Nasıl Eğlenmeli?

İki kardeş beraber
Bir tarlada oynarmış,
O tarlanın sahibi
Bir çiftçi ihtiyarmış

“Namaz vakti olmuştur”
Diyerek ihtiyarcık
Pabucunu çıkarmış,
Durmuş namaza artık

Etrafını görmezmiş.
Küçük kardeş o zaman
Demiş ki, pabuçları
Saklayalım biz, aman

Ne hoş olur saklarsak:
İhtiyar arar durur,
Pabuçları bulamaz,
Tarlasında oturur

Belki akşama kadar.
İkimiz de uzaktan,
Onunla eğleniriz!
Abla demiş: “Afacan

Eğlence böyle olmaz
O zayıf biz kuvvetli,
Eğlenmek istiyorsak,
Onu memnun etmeli.

Bir fenalık yaparak
Eğlenmek hainliktir.
Temiz yürekli olan
Bu oyundan çekinir.

Eğlenmek istiyorsan,
Pabuçların içine
Bir beşlik koyalım,
Sonra seninle yine

Şurada saklanalım.
Bakalım ihtiyarcık
Ne kadar sevinecek!
Yoksa böyle fenalık

Sana bana yakışmaz.”
Küçük kardeş ablanın
Bu sözüne hak vermiş
İkisi de tarlanın

Ucundan ortasına
Yavaş yavaş gelerek,
Her pabucun içine
Bırakmışlar bir çeyrek.

Sonra yine dönmüşler,
Uzakta saklanmışlar.
Namazını bitirip
Davranınca ihtiyar

Pabuçları giymeye,
Bir de ne görsün: Parlak,
Parlak yüzlü çeyrekler
Pabuçta oynayarak

Gülüyorlar yüzüne!
Aman yarabbi, demiş
Meğer senin rahmetin
Ne kadar büyük imiş:

Şimdi namazda senden
Yavrucaklarım için
Merhamet istemiştin,
Kazanmamıştım bugün.

Bana haddimden pek çok
Lütuf ettin sen Allah'ım.
Gökten indi nimetin,
Büyüklüğüne kandım!

Böyle diyip elini
Göklere doğru açmış,
Gözlerinin yaşını
Ak sakalına saçmış.

Saklandıkları yerden
Bunu görmüş çocuklar.
Abla demiş: Kardeşim
Bak gördün mü ihtiyar

Sevincinden ağlıyor!
Bu ne güzel bir şeydir,
İnsan olan dünyada
İşte böyle eğlenir.

Yalnız Kalmış

Yalnız kalmış beş yaşında yumurcak,
Yalnız kalmış şimdi nasıl eğlensin?
Ne bir bebek vardır ne bir oyuncak
Anne demiş: Çalış işte bu dersin!

Yalnız kalmış, gözler dönüyor fir fir
Ateş böcekleri uçar havada!
Nasıl kırlangıçlar kafeste kalır?
Nasıl yıldızlar oturur yuvada?

Geldi, gitti, koştu, atladı, yattı...
Kalktı pencereyi tuttu salladı,
Kapıya yapıştı, masaya çattı,
Bağırıp durdu: Anne, baba, dadı!

Daha ne gelen var ne de ses veren,
Elifba kitabı tek yoldaşdır,
Lakin bahçelerde topaç çeviren
Cansız elifbadan ne lezzet alır?

Aman ağlayacak... O ne yastıktan
Bir ses geldi şimdi: Saatin sesi,
Hemen koştu, yakaladı afacan
Ne kadar da güzelmiş işlemesi!

Şu yavru saate tatlı vermeli,
Kaşık daldırıldı, tatlı alındı,

Kapağı açarken küçücük eli
Başını gösterdi kapıdan dadı,

Fakat yetişmeden iş oldu, bitti

İplik gibi indi çarklara reçel!

-Aman beyfendinin saati gitti,

-Hayır dedi: Saat reçel yiyor, gel!

Kibirli Guguk

“Fitnat” gayet kibirli bir
Kızcağızdı, her gün gelir,

Mektebine ağır durur,
Kendi kendine oturur,

Kimseye söz söylemezdi.
Onda büyük olma derdi

Her hâlimden anlaşılır,
Bir kız değil, bir sultandır!

O kimseden hiçbir zaman
Beklemezdi bir şey, yaman

Kibri vardı, öbür kızlar
“Bizim Fitnat Hanım kibar

Çocuğudur!” diye her gün
Taş atardı ona bütün.

O sanki bunları duymaz,
Sanki arsızlara uymaz,

Hakikaten sultan imiş
Gibi durur... Lakin bir iş

Çıktı bir gün çocuklara,
Fitnat oldu bir maskara.

Bakın nasıl: Hoca Hanım
Dedi “Gelin yıkayalım

Bugün mektebi hepimiz,
Tahta silin benimle siz.”

Hep çocuklar atıldılar,
Birbirine katıldılar

Hizmet etmek sevinciyle,
Beş yaşındakiler bile

İşe hazırlandı, yalnız
Fitnat karışmadı. Bu kız

Ne tuhaf huyludur: Yine
Somurttu kendi kendine!

Fakat dedi hoca hanım
Bu böyle olmaz, gel kızım

Sen de çalış. – Efendim ben
Tahta silmeyi annemden

Öğrenmedim ben hanımım!
-Hanımlığı sen a kızım

Tembellik mi sandın? Haydi
İş başına yoksa şimdi

Sana ceza veririm ben!
-Ben de çıkarım mektepten!

Demeye kalmadı: Hoca
Elinden tutup sıkıca,

Fitnat'ı dikti köşeye!
Başladılar eğlenmeye

Onunla arkadaşları.
Gözünden kibir yaşları

Kıvılcımlar gibi fırlar,
İner çenesine kadar,

Kollar düşmüş, çehre solmuş,
Bal mumunda kalıp olmuş

Sanki Fitnat Hanım Sultan...
Mektebin bir kapısından

O dakika annesi de
Gelivermesin mi? Evde

Bir gün evvel yine ceza
Görmüştü Fitnat. Bu kıza

Böyle ceza verilmelidir:
Belki doğru yola gelir?

Bizim kibirli guguğun
Huyları hiçbir çocuğun

Huyuna benzemez dedi
Anne. Fitnat Hanım şimdi

Arkadaşlarının yanında
Pek küçüldü, vicdanında

Bir acı duydu, pişman
Oldu Fitnat Hanım sultan.

Çocuklar dünyada sakın,
Kibirli guguk olmayın!

Nasreddin Hoca'nın Akli Başına Gelir

Nasreddin Hoca bir gün bir servi
Altında yatıp rahat ederken
Bakmış: Ağacın üstünde birçok
Kk kozalak durur, öteden

İnce bir dalın ucunda koca
Bir bal kabağı yatıyor... Demiş
“Bu nasıl iştir? Mader-i fitrat
Meğer ne bunak bir ana imiş!

Kğe kk, büyüğe büyük:
Dala kozalak, ağaca kabak
Layık değil mi?” derken serviden
Bir koza kurşun gibi koparak

Tırak hocanın burnuna düşmüş,
Ta can evine işlemiş acı,
Demiş “Yarabbi çok hata ettim:
Koza yerine servi ağacı

Kabak vereydi... Tuz buz olurdu
Kafamın tası! Atlattık aman!
Allah'ım senin hikmetlerini
Bilemez insan denilen hayvan!”

Kelebek

Kelebek, kelebek, kelebek,
Ne cici ne kadar küçücek...
Uçuyor titirek titirek,
Ne minik ne güzel ne çiçek
Yavrum kelebek kelebek.

Kelebek gel gel yanıma
Tutayım, alayım canıma,
Bakınız şu küçük hanıma,
Salınır, didinir, düşecek
Yavrum kelebek kelebek.

Kelebek kanadın yıldız,
Bakmış yüzüne bir kız:
Pek nazıksın... Yalnız
Çok yaramazsın a melek,
Yavrum kelebek kelebek.

Kondun çiçeğin özüne
Baktın, durdun yüzüne,
Bir nur inmiş gözüne:
Ömrün geçiyor severek,
Yavrum kelebek kelebek.

Kelebek, a cicim dur ya!
Bak dinler mi hoppa...
Mini mini gönlü asla
Bilmez durmak, düşmek,
Yavrum kelebek kelebek.

Bu çiçek o çiçek, yer yer
Dolaşır, çiçeği ne sever!
O çiçeklerden dilber,
Ah benim olsa şu bebek...
Yavrum kelebek kelebek.

Kelebek... Uçtun gittin,
Beni pek me'yus ettin .
Sen gelecektin ya demin,
Gölge­men­den pek korktun pek!
Süzölüp gittin kelebek.

,

Saksı

Saksı nasıl güzel bir
Çekmecedir cilalı,
Yusyuvarlak çekmece,
Yüzü gözü ziyalı.

Bir tutulmuş ay gibi
Alca toprak cemali
Ne hoş bakar, saksının
Var bir küçük meali.

Boynundaki kurdele
Katmer katmer bükülmüş,
Ortasına bir siyah
İnci toprak dökülmüş.

Yuvarlacık kenarı
Bir hilale ne benzer,
O hilalin içinde
Yıldız gibi çiçekler

Güle güle açılır.
Her saksının çiçeği
Kendisinin yavrusu,
Bahçenin göz bebeği.

Bir de saksı pek iyi
Yüreklidir: Fukara
Ondan bahçe yaparlar.
Pencereye bir sıra

Dizerler de saksıyı.
Hiç darılmaz o buna:
En karanlık sokakta,
Az dolsa da koynuna

Güneş nuru, evine
Açar güzel bir çiçek,
Fakirlerin ruhuna
Sefa verir gülerek.

Şark Ordusu

Erzurum'un buzdan donmuş,
Yüce yüce dağlarından
Her gün sabah açılırken
Göğe gülen parlak vatan

Ne güzeldir, şehitlerin
Ruhu bakar aynasına,
Sürü sürü melek iner
Erzurum'un yaylasına.

Erzurum'dan büyük ruhu
Şarkın halka şunu söyler:
“Vatanını sana verdi
Beni sana veren asker!”

Benim alnım parlamazsa
Müslümanlık güneşiyle,
Bir ışıĒı dinin kalmaz
Buhara'da Hind'de bile

Erzurum'u, Van'ı, Kars'ı
Tutan, alay yaman ordu
Öz vatanı sağlamladı,
Din yurduna temel kurdu.

Yüzü aktır, alnı açık
Şark dağları sanki ulu
Bir ordudur göğē yakın,
Can evinde Allah dolu!

Şark dağları uğuldarken
Sanki diyor: Binler yaşa
Bizi bize bağı tutan
Kâzım Karabekir Paşa!

İğne

İğneyi bir düşünseniz,
Size mutlak hayret gelir:
O ne ince ne güzel bir
Aletciiktir, alınca siz

Elinize gayet nazık,
Terbiyeli olur ince,
Çok yorulur durmaz yine,
Yürür, koşar minik minik.

İğneciği nasıl bir el
Yapmış böyle? Ne de güzel
Bu küçücük iş meleği!

Gözceğizi görür sizi,
Pek çok sevin iğnenizi:
Odur diken her bebeği.

Havuç Sait Efendi

Tanırdım ben ocuk iken
Bir Havuç Sait Efendi,
Kıpkırmızı idi kendi,
Havuç onun bu renginden
Dolayı kalmıştı adı,
Gayet obur bir adamdı.

Günde iki okka ekmek,
Bir tas pilav sabah akşam,
İki üç okka et yemek
Mutadıdır onun, tamam

Sebzesiyle, breğiyle
Tatlısıyla bir düzine,
Bazen on beş sahan bile
Sindirir idi karnına!

Karnı da bir küp olmuştu:
Yuvarlana yuvarlana
Yrrd, sanki dolmuştu
Koca bir dalga karnına!

İki bin kuruş maaşa
Nail olmuştu o ama,
Bir fil gibi yaşayışa
Üç bin bile yetmez asla!

Belaya bak ki harami
Oburlukta kendisinden

Geri kalmazdı. Geçti mi
Bir satıcı sokaktan “Ben

Bu yemiştten almalıyım!”
Diye bar bar bağırırdı,
Efendi derdi:“ Alalım”
Satıcıyı çağırırdı.

İki okka uskumrudan
Dolma yaptılar da bütün
-Ben nakledeyim, sen inan
Öğle yemeğinde bir gün,

İki kişi eklettiler!
Yine mideleri sağlam,
Yine Sait Efendi yer
Bir tas pilavı o akşam!

Bizim eve geldiler mi,
Herkesi bir telaş alır:
Unutmam büyük annemi
Aman ev halkı aç kalır,

Bol bol yemek yaptırınız,
Diye emirler verirken!
Efendi için yalnız,
Yapılırdı ilaveten

Beş altı kuşhana yemek!
Havuç Sait Efendi’ye

Ne lazım fazla söylemek?
İşte bildiniz pek iyi.

Lakin bu obur Efendi,
Ne kadar mert bir insandı,
Yüreğinde vatan derdi,
Milletin uğruna yandı:

Rusya muharebesinde
Plevne sükut edince,
Sait Efendi geldi de
Bize misafir bir gece

Bir yemeğe el sürmedi!
Sabaha kadar ağlayan
Kanlı gözleri görmedi
Dolma, pilav, tatlı filan...

Onun oburluğu bitti,
Kederinden öldü gitti!

Fikri'nin Masalı

Gece masanın başında,
Anne, baba, abi, abla

Bir de henüz beş yaşında
Küçük Fikri toplanmışlar:

-Fikri hele sen uyukla
Diyor anne, oyuncaklar
Hemen kalkar.
-Hayır anne,
Uyuklamam: Öğleyin ben
Çok uyudum.
-Gözlerine
Bakalım bir...
-Gözlerinden
Uyku akıyor galiba,
Yatırmalı dedi baba.

-Hayır babacığım, hayır!
-Anlaması pek kolaydır:

Biz susalım, Fikri eğer
Uyumazsa masal söyler.

Hayır: Bir gün o güvercin
.....

Uyku olmuş da Fikri'nin
İniyormuş gözlerine!

-Şunu götürün yerine
Yine uyudu afacan.

Şimdi Fikri yatağından
Kollarını annesinin

Boynuna sarmış, güvercin
Diyordu, çok yaramazmış
Annesiz hiç uyumazmış!

Öküz

Hayvanların arasında ne mübarek bir candır,
Öküz, öküz değil sanki bizim gibi insandır.
Bizim gibi belki daha şanlı, metin bir mahluk,
Damarında akıp duran necabetli bir kandır.

Öküz bize bahşediyor pek mükemmel bir kuvvet,
Kalbinde var en şerefli en tükenmez fazilet,
Biz toprağı sayesinde ekip biçer yaşarız,
Çiftçiliğı öküzlerle temin eder bu millet.

Sabanları onlar sürer, harmanları öküzler
Savururlar, arabayı yine öküz sürükler.
Öküzleri sağ oldukça rahat yaşar her çiftçi,
Onun için bu cihanda ne elem var ne keder.

Öküz bize kuvvet değil, can da verir her zaman:
Keser yeriz etlerini biftek, file, but filan
Hep öküzün etindendir, ne kaygısız canavar
Ne doymaz dev ne yırtıcı bir kaplandır şu insan!

Öküzleri sanki yetmez vurmak, kesmek! Bir de biz
Onun ulu namı ile halkı tahkir ederiz:
Öküz deriz bir kızarsak en muhterem insana,
Öküz yani hiç akı yok, bir taş kadar beyinsiz!

Evet, öküz görünüşte öyle zeki değildir,
Fakat akı çift sürmeye, can vermeye el verir!
Maymundaki zekâvetin ne hayrı var insana?
Olsa olsa insanları güldürür kırk yılda bir.

Öküzlerin kalbinizden meftun olan şanına,
Layık olan hürmetlerle gelip gidin yanına,
Düşünürken dikkat edin bir öküzün gözüne:
Anlarsınız ne fazilet yerleşmiştir canına!

Bu milletin lisanından
Çıkan darbimeselleri
Rehber eden hekim insan,
Kalır afetlerden beri.

Darbimesel var ki bütün
İnsaniyet için rehber,
Mesela gel şunu düşün:
Ak akçeye millet ne der?

Kara güne lazım imiş,
İşte size bir hakikat.
Bunu diyen candan demiş,
Hem ne ulvi bir talakat!

Saadetli bir zamanda
Para size bir eğlence,
Lakin bilin bu cihanda,
Her gündüzden sonra gece

Gelir sizi bulur mutlak!
Başınıza bir felaket
Bir hastalık gelse ancak
Paradandır insaniyet,

Sakat, işsiz kaldınız mı?
Açarsınız kesenizi,
Tasarruftan bil yardımı,
Kurtaracak odur sizi.

Gündeliğın kaç kuruştı?
Farz edelim altmış para,
Deme sakın nasıl olur
Bundan para arttırmak ya?

Bir kuruşu sarf et, lakin
Yirmi paran kalsın her gün,
Aklın varsa eğer senin,
Artırdığın senin için,

Senin malın ki kalacak,
Bunu iyi düşün, anla:
Paran yoksa kim alacak
Nimetini hey budala?

Sen çocukken bütün yersen
Gündeliği alışırısın
Sefahate, sonradan sen
Her dakika çalışırısın,

Kazanırsın birçok para,
Lakin kalmaz sende, kaçır
Sefahat en derin yara,
Ona düşen kendi açar

Vücudunun mezarını!
Bugün mesut olmak için
Düşün mutlak sen yarını,
Yoksa ömrün geçer bütün

Kara günde ak akçesiz!
Ya dilenci yahut uşak

Filan kalmak var biliniz!
Yetişir bir hasta olmak,

İřsiz kalmak, zayıf dūřmek,
Hemen akçe kaçar senden,
Bulamazsın yemek, ekmek,
Tasarrufa paran varken

Mutlak eyle sen riayet,
Cebinde ak akçen dursun.
Emir ediyor işte millet,
Onunla sen kurtulursun!

İdmancılar Türküsü

-1-

Biz Türk oğlu Türkleriz,
Kanımız pek temizdir,
Hepimizin kalbinde
Hak şecaat ikizdir.
Nakarat
Mertçe savaş yaparız,
Yalnız Hakk'a taparız!

-2-

Cenkte neyse Türk oğlu
İdmanda da öyledir,
Büyüklüğü ırkının
Çehresinden belirir.
Nakarat
Mertçe³...

-3-

Şehit kanı Türk canı
Gövdemizi yoğurmuş,
Bizi vatan anamız
Asker diye doğurmuş.
Nakarat
Mertçe...

-4-

Türk gençliği gelince
Meydana gün akseder:
Gözlerinden belirir
Yıldız yıldız neşeler.

³ Şair, metinde nakaratı bu şekilde yazdığı için nakaratların yazımında orijinal metine sadık kalınmıştır.

Nakarat

Mertçe...

-5-

Atalardan kalmıştır

Canlarımız pehlivan,

İman kadar sağlamız,

Vicdan kadar kahraman!

Nakarat

Mertçe...

-6-

Koşu, güreş, kargı, ok

Cirit, kılıç, at, sapan

Hançer, kalkan, tüfek, top

Hep bizimdi her zaman!

Nakarat

Mertçe...

-7-

Bugün futbol, tenis, boks

Bir de varsa güzel maç,

Biz ona can atarız

Hiç sormayız düşman kaç!

Nakarat

Mertçe savaş yaparız,

Yalnız Hakk'a taparız!

Kurt Ne Demiş?

Kurda biri sormuş: Niçin
Bu kadar kalındır ensen?
Demiş ki: Kendi işimi
Kendim görürüm, anla sen!

Deve ne cevap vermiş?

Deveye demişler: Niçin
Boynun eğridir bu kadar?

Benim nerem doğru? Demiş
Boynum da gvdeme uyar.

Büyük Anne

Büyük anne minderine oturmuş,
Almış küçük torunları beraber,
Torunları o gün pek uslu durmuş,
Büyük anne onlara bebek diker.

Beyaz saçlı başı eğilmiş biraz,
Gözlüğün arkasından bakıyor,
Hiç durmuyor bu bebek pek yaramaz,
Gözlerinden şeytanlıklar akıyor!
Büyük anne bir tokat at yüzüne,
Uslu dursun!

-Hiç olur mu a kızım?

-Elbet olur.

-Yavrum uysam sözüne,

-Bebekçiğin yüzü şişer.

-Anladım:

Bizim gibi severseniz bebeği!

-Sizin gibi? Hayır lakin siz kimden

Öğrendiniz tokatla göstermeyi

Usluluğu?

-Öğrenmedim, duydum ben:

Pek kızarsa büyük anneler eğer

Çatlatırmış bir tokatçık kızlara!

Gülle dövmez yavruları anneler,

Onlar büyük anne değil, maskara!

Bakın şimdi şu güzelim bebeğe:

Fistosu da, esvabı da tastamam,

Daha biraz bakayım süslemene,

Süslü süslü gösterelim bu akşam.

Sonra?

-Sonra yatırırız yerine.
Gezdirildi, gösterildi bir saat.
Lakin uyku dolunca gözlerine,
Salıncağa yatırıldı nihayet.
Büyük anne titrek, ince sesiyle
Başlamıştı söylemeye bir ninni,
Yavrucaklar hemen aldılar ele
Salıncağın kaytandan iplerini,
Başladılar sallamaya, bebeğin
Mini mini gözcükleri süzüldü...
Sen ne kadar yaramazdın ya demin,
Şimdi sustun.
-Ne yapsın? Küçük üzüldü
Esvabını ben dikerken... Çocuklar
Artık biz de yatmalıyız değil mi?
Büyük anne bu gece kaç masal var?
İki masal, güzel dinleyin e mi?
Karyolalar açılarak tertemiz
Yataklara yatırıldı yavrular,
Büyük anne, sen gidersen ikimiz
Uyumayız...
-Gider miyim? Kim bakar
Sonra sizin yüzünüze uyurken?
Haydi yatın, bismillah, aferin
Büyük anne demedin mi pek erken
Daha şimdi?
-Evet erkendi demin,
Lakin artık pek geç oldu, yatınız.
Yavrucaklar uzandılar iyice.
Büyük anne, gitmeyiniz biz yalnız
Pek korkarız!
-İşte size bu gece

Üç masal var, susun artık yavrular.
Arasına girdi iki yatağın
Büyük anne şimdi bir masal başlar,
Kuru eller konar iki yatağın
Hilal gibi kenarına kandilin
Titrek ince ziyaları içinde
Büyük anne gümüş saçlı bir gelin,
Yavrucaklar elmas yüzlü bir hande.
Bir masalcık, bir daha... Şimdi küçük
Mışıl mışıl uyuyordu, aradan
Çok geçmeden uyudu sonra büyük.
İşte böyle büyük anne her zaman
Çocukları uyutmadan çekilmez,
Uyuduktan sonra bile çok zaman
Bekler durur, yorgunluğu hiç bitmez,
Sabah başlar, gece durur, ne yaman
Olur büyük annelerin şefkati!
Ne usanır ne yorulur ne bıkar.
Büyük anne Allah'ın merhameti,
Yüzünden en büyük manalar çıkar!
Büyük anne beyaz saçlı bir melek,
Büyük anne, anneden çok sevilir,
İstenilse can da verir gülerek,
Büyük anne iki kere annedir!

Karınca

Karıncacık, bel incecik
Tıpış tıpış, minik minik
Yürür gider, nasıl büyük
Bir arpa arkasında yük!
Nasıl taşır o arpayı?
Niçin olur onun payı
Cihanda böyle bir ağır,
Belalı yük? Hayır, hayır:
O arpasıyla müftehir,
Gelir gelir, gelir gelir!
Yuvarlanır düşer... Yine
Toparlanır, o kendine
Güvenmese taşır mı ya
Bir arpa bir ağır bela?
Karıncacık karıncacık,
Senin kadar bizim yazık
Kavi değildir azmimiz:
Dayanmayız şu hale biz!
Küçük büyük sebatına,
Şu durmayan hayatına
Bütün cihandan aferin
Gelir, demek cihan senin!

Bilmeceler

“1”

Pek yüksek bir ağacım var,
Damların üstünden bakar,
Dalı yoktur, kolu yoktur,
Sağı yoktur, solu yoktur.
Külahını giyer çıkar,
Yüzünü havada yıkar,
Kavuşu başında durur,
İçinde insan oturur,
Baca gibi yuvarlaktır,
Rengi yeşil değil aktır,
Her mahallede yetişir.
Herkesin dostu gibidir,
Yüzü sevimli, kalbi şen,
Bize kalmış Peygamber'den.
Kandil geceleri dolar,
Koynuna parlak yıldızlar.
Günde beş defa duyulur,
Sesi yüreğe oyulur!
Müslümanlık kolay değil,
Bu mübarek ağacı bil.

“2”

Bir gün vardır... Bilirsiniz,
Onu pek sever hepiniz,
O gün gümbür gümbür gelir,
Arefesinden bellidir,
Sabah gayet erken olur,
Sokaktan sesler duyulur,
Kırmızı bir hotoz kadar

Güzel güneş erken doğar,
Derken gümbür gümbür toplar
Atılır çocuklar kalkar,
Herkes temiz, yeni, güzel
Esvap giyer, sonra el el
Çocuklar çıkar gezmeye
Yemiş, şeker, oyun diye
İpek keseyi açarlar,
Birçok çil para saçarlar.
Demet dolu salıncaklar
Türkülerle göğhe hoplar.
İşte böyle bir gün vardır,
Akşamı pek geç kararır,
Bir gün gelir, üç gün sürer
Dört gün bile olur. Eğer
Bugünü siz bilmezseniz
Ramazan kalır, biliniz.

“3”

Bir güzel bastonum vardır,
Kâh açılır kâh kapanır,
Oturunca kabı olur,
Gezmekte esvabı olur,
Yağmurlar vurur yüzüne,
Güneşler dolar gözüne,
İpekliler giyer gezer,
Rüzgâr vücudunu ezer,
Her hanımın elinde var
Her türlü esvaba uyar.
Gölgeleri yer yer koşar,
Bulut gibi hafif yaşar.

Kocaman bir kelebeektir,
Nurlara açan çiçektir.

İsmi garipçedir diye,
Bilmem deme bul...

“4”

Tel tel yelpazem hoş geldin!
Kendini bilirsin kendin.
Yükselsen de minderlere,
Hemen düşersin yerlere!
Kapı yanında durursun,
Uslu uslu oturursun,
Fakat ele alınırsan,
Koşar koşarsın afacan,
Pis boğazlı bir Tatar’sın
Süprüntüleri yutarsın,
Tel tel kadayıfsın kuru,
Hizmetçinin her gün zoru.
Başka lazım mı anlatmak,
Bunu bilmeyen avanak.
Kocaman bir kuş kanadı,
Nedir bilin bunun adı.

“5”

Dışı beyaz, içi sarı,
Gümüş gibi parlak zarı,
Dünyaya türküyle gelir,
Geldiği anda yenilir,
Bütün tatlılarda vardır,
İşi keseye zarardır,
Aşçılar hiç onsuz olmaz,

Mutfaktan ayrılmaz kış, yaz
Kuvvet veren bir cansızdır,
Elden düşünce kırılır,
Onu doktorlara sorsan,
Nasıl beğenirler aman!
Cansız gelir, canı olur
Eti, tüyü, kanı olur
En yüksek dağlara çıkar,
Yüzünü güneşle yıkar.
Bildiniz mi bunu nedir?
Onu çok yiyen semirir.
Limonun beyazı dersem,
Meydana çıkar bilmecem.

“6”

Beyaz hanım, yağlı hanım
Ortasından bağlı hanım,
Gündüzleri oturursun,
Geceleri şen durursun,
Dümdüz ince bir fidansın,
Kendi gözünle ayansın,
Başında yıldızın vardır,
Çok çalışkan kızın vardır,
Evin ayağında durur,
Herkes altında oturur,
Sokaklara çıkarsan sen,
Yerler parıldar yüzünden,
Sandık sandık satılırsın,
Bakkallarda az kalırsın,
Beyaz hanım diktim seni,
Sen de hemen gördün beni,
Yağlı hanım pek temizsin,

Bazen bir bazen ikizsin,
Üç dört olduğun da vardır,
Esvabın bembeyaz kardır,
Seni bilmek kolay ama,
İki mim'in bir muamma.

Dadıcığım

Dadınızı seversiniz değil mi?
Hakkınız var, çok sevilir dadılar:
Dadı evde gölgesidir annenin,
Sizin çocuk ruhunuzu o anlar.

Bakın benim bir Çerkez
Dadım vardı: bi misal
Onu severdi herkes,
Meftun eder hüsn-ü hâl.

Bi misalin her hâli
Meleklikti: Şimdi ben
Anlıyorum Kemal'i
Bile hayran eyleyen

Çerkez kadın ne dar
Faziletli bir insan.
Babam derdi: “Kadınlar
Hep böyle olsa vatan
Cennet olur” Bir büyük
Vatanperver böyle bir
Söz söylerse en küçük
Kadın için el verir!
Benim güzel dadıcığım
Uyanır da her seher
Vakti gelir, ben yarım
Uyanırken ninniler
Söylerdi başında
Karyolamın, ben tekrar
Uyurdum, beş yaşında

Bir çocukken ne bizar
Olurdum ben o zaman
Odama gelse biri!
Çekiliniz oradan!
Kimdir giren içeri?
Diye bar bar bağırır,
Sarılırdım dadıma,
-Uyu yavrum...
-Yok hayır!
Yeni cicim, uyuma
Omzunda dadımın
Sofalarda koşarken,
Sanırdım her adımın
Sesi gelir cennetten:
Eğlenirdim o kadar.
Dadım koşar, koşardı
Saatlerce bakanlar
Şu sabrına şaşardı!
Annem gelir en sonra
Durdururdu dadımı.
-Hanımcığım oldu mu ya?
-Hala yorulmadın mı?
Öleceksin!- Anneciğim
Dadım ölmez! Siz durun...
Güzel yavrucum benim!
Peki ama oturun.
Her gün yeni bir oyun,
Her gece bir hoş masal,
Anlayınız ve duyun!
İşte dadım bi misal!
Ben dadımın aşkıttım
O ay gibi yumuşak

Çehresine, ne bıktım,
Ne usandım o parlak
Zühre gözlü dadımdan.
Beyaz gülden elleri
Yürekciğime her zaman,
En güzel emelleri
Yasemin goncaları
Gibi nazan dökerdi,
O kalbin her eseri
Ruhuma ruh ekerdi!
Kâh oldum pek hırçın,
Saçlarına o zaman
Asılır da dadımın,
En zalim, en bî-iman
Şiddetimle yolardım!
“Yapma yavrum” ancak der,
Bir of demezdi dadım,
Bunu yapmaz melekler!
On yaşına gelince,
Bir gün annem dedi ki
Gel gidelim bu gece
Dadına, bu akşamki
Hâli biraz ağırdır!
Hastalık çok şiddetli...
Belki biraz açılır,
Ümidi kesmemeli.
Beni görünce dadım
Bir “dur” dedi eliyle,
Atmadan birkaç adım,
Anladım ne var hele!
Doğruldu son gayretle,
Şöyle biraz dayandı,

Merhametten bir şule
Gözünde yandı, yandı...
Bana ceylan gözüyle
Öyle güzel baktı ki
O nazar bugün bile
Kalbimin içindeki
Mezarlardan birine
Nur indirir dadımın
Arş vurur gözlerine.
Ah biçare kadın...

Dadınızı seversiniz değil mi?
Hakkınız var çok sevilir dadılar,
Dadı evde gölgesidir annenin,
Sizin çocuk ruhunuzu o anlar.

Bir taş bile dikmediler başına,
Dadıcığım öldü gitti mezarın!
Aç ruhunu ruhumun gözyaşına
Cennetinde oğlun olsun baharın!

Sakarya

Türk ilinin koca yavuz arslanı,
Bizim ordu ulu dinin Hak canı,
Yirmi gün boğdu koca düşmanı,
Sakarya'da tepeledin Yunan'ı
Helal olsun Hak yolunda Türk kanı!

Gazi Paşa Peygamber'in adaşı,
Allah için emredince savaşı,
Koştı geldi cenge her din yoldaşı,
Sakarya'da tepeledin Yunan'ı,
Helal olsun din uğrunda Türk kanı!

Göz dikmişti Türk iline canavar,
Onda silah varsa bizde iman var,
Türk süngüsü Hak nuruyla parıldar,
Sakarya'da tepeledin Yunan'ı,
Helal olsun şanlı akan Türk kanı!

Öyle döktün düşman kanını suya,
Kızılırmak oldu gitti Sakarya!
Kendi geldi, kendi düştü pusuya,
Sakarya'da tepeledin Yunan'ı,
Helal olsun şanlı akan Türk kanı!

Sakarya'da yıldızların gözleri,
Aradıkça şehit düşen erleri,
Yükselecek göklere Türk askeri,
Sakarya'da tepeledin Yunan'ı,
Helal olsun arşa gülen Türk kanı!

Helal olsun, helal olsun millete,
Türk kanını vakfetmiştir ümmete!
Sıcak sıcak akıp gitti cennete.

Sakarya'da tepeledin Yunan'ı,
Helal olsun Hak yolunda Türk kanı!

Çiftçi ile Çocukları

Çiftçinin biri ölümüne yakın
Çocuklarına demişti ki:“ Bakın,
Kalan tarlayı babalarımızdan
Hiçbir zaman siz satmayınız sakın,
Çünkü içinde bir define pinhan.
Yerini bilmem, fakat biraz himmet
Onu buldurur, ağustosta hemen
Tarlayı sürün, güzelce belleyin,
Her noktasından tarlamızın elbet,
Birkaç defalar elleriniz geçsin.”
Baba ölünce çocukları başlar,
Tarlayı sürüp akşamlara kadar
Her tarafını belleyip açarlar,
Şöyle ki senin nihayetinde bir
Çok mahsul olur, tarlacık getirir
Her senekinden daha ziyade kâr.
Define var mı? Öyle şey ne arar:
Tarla altunun gölgesinden hâli,
Yalnız pederin hikmet-i mekali
Çocuklarına ölümünden evvel,
Öğrenmişti ki bir sözle pek güzel,
Çalışmakta bir koca define var!

La Fontaine'den...

Başkasının Yardımı

İki güzel kırlangıç
Bir çiftlik duvarına
Yuva kurup kalmışlar,
Olmuşlar baba ana.

Civcivleri çıkınca
Anne, baba pek erken
Her sabah giderlermiş
Yem bulmaya, civcivken

Kuşlar nasıl yaşasın
Babalarla anneler
Taşımazsa yemleri
Sizi evde kim besler?

Akşam olup yuvaya
Bütün bütün dönünce
Anne, baba sorarmış:
Ne var ne yok? Bu gece

Uyumadan bize siz
Bir şey varsa söyleyin.
-Hayır anne, bir şey yok.
-Bir şey yoksa ne için

Demin biraz ürktünüz
Gölgenizden korktuk biz.
-Ya öyle mi yavrular?
Haydi artık giriniz

Kanatların altına,
Uyuyalım, başka iş
Yoktur artık... Bir akşam
Civcivcikler ne demiş,

Dinleyiniz:- Bugün siz
Ayrılınca yuvadan,
Çiftçi ile karısı
Dediler ki:- Şu yaban

Sarmaşıklar duvarı
Çökertecek, yıkacak
Sökmeliyiz bunları
-Peki ya kim çıkacak

Tepesine duvarın?
-Ya kökleri yerinden
Hangimizin kolları
Sökecektir?
-Yarın ben
Dedi çiftçi, giderim
Komşulardan iki üç
Delikanlı bulurum,
Kuvvet ister, iş pek güç.

Ah anne, ah babacım,
Yuvacımız yok yarın!
Anne, baba güldüler,
Dediler ki: Korkmayın,

Ne sarmaşık sökülür,
Ne yuvamız yıkılır,
Başkasının kolundan
İş beklemek hatadır.

Üç dört akşam sordular:
Komşular geldiler mi?
Gelen giden olmadı.
Her gün dinleyin, e mi

Ne diyecek çiftçiler.
Civcivcikler bir akşam
Şunu haber verdiler:
Anne, baba yarın tam.

Güneş yüzü ufuktan
Görünürken çiftçiler
Kendileri yardımsız
Sarmaşığı beraber

Sökecekler...
-Öyleyse
-Anne, baba iş fena
-Dediler biz erkenden
Kaçmalıyız mutlaka.

Ertesi gün tan yeri
Ağarırken civcivler
Omuzlara alındı,
Kuşlar uçup gittiler,

Başka yerde bir güzel,
Yeni yuva yaptılar.
Hikâyemden lakin siz
Ne duydunuz çocuklar?
İşte şunu anlayın:
Başkasının yardımı
Ya hiç gelmez yahut ki
Gelse bile adamı

Adam etmez, dünyada
Herkes kendi gücüne
Güvenmeli, her işi
Görüp kendi kendine...

Kuş Kafesi

Aman nasıl güzeldir
Kuş kafesi! Kim bilir
Ne sanat ne maharet
İster buna? Ben hayret
Ederim bir kafese!
O yuvayı kim görse,
Sever mutlak, ne narin
Ne incedir! Kafesin
Kubbeciği, kapısı,
Tünekleri, yapısı
Tel tel saçtan örülmüş.
Ona layık görülmüş
Göz bebeği yemlikler,
Sulukları ne benzer
Hilal kaşlı yıldıza,
Kafes küçük bir kıza
Benzetilse yakışır,
Öyle güzel yuvadır.
Bu yuvadan güzel bir
Şey var mıdır? Kim bilir?
İşte bildi hepiniz:
Kuş değil mi dediniz,
Gözleriniz gülerek.
Evet kuştur, o melek
Yavrudur ki kafesten
Sıçrar, konar, öterken
Nazik bir ruh açılır
Gönlünüze saçılır.

Salıncak

Sallanıyor salıncacık
Sallanıyor, içinde bir
Yıldız yüzlü melek çocuk,
Sağa sola gider, gelir.

İki yandan iki çocuk
Uçuruyor salıncağı,
Bulutlara kadar sanki
Yetişecek o bayağı!

Lakin dadı bir tarafta
Duruyordu, dedi ki “Yok
Böyle hızlı sallamayın,
Sallanıyor ağaç pek çok”

Şimdi orta bir süratle
Sallamaya başladılar,
Dadıların sözlerini
Dinlemeli hep çocuklar.

Salıncakta duran yavru
Sıkı sıkı iplerinden
Tutmuş, derdi: “Dadıcığım,
Sen hiç korkma, düşmem ki ben”

Salıncağı gören insan,
Tatlı tatlı sallanırken
Beyaz bulut geçer sanır
Koşa koşa gökyüzünden.

Şimdi de bir rüzgâr çıktı,
Saçlarını çözdü tel tel
Kızcağızın parıl parıl
Uçan saç ne de güzel!

O saç değil, bir kucak nur
Anne gözlerinden düşen
Nurlar kadar sevimlidir
Salıncacık uçuyorken

Etrafindaki ağaçların
Dalcıkları hep eğilir,
Selam verir salıncağa,
Çiçeklerden ikide bir

Kokulardan sözler gelir,
“Sallan melek yavru” derler,
Güneş vurur yeşil yeşil
Yapraklara sonra geçer

Salıncağa, kızcağızın
Yüzü zümrüt rengi tutar,
Bir küçücük bulut bazen
Salıncağa gölge atar.

Bir kuş konar bir filize,
Cıvıl cıvıl öter durur.
Anne bakar pencereden,
Salıncağa gönlü vurur.

Hop hop, hop hop... Salıncağın
İçindeki melek şimdi
“Ben bir türkü söyleyeyim,
Kuşlar duysun beni ” dedi,

Başladı bir türkücüğe,
Ne incecik ne titrek ses!
Söylediği türkü nedir?
Onu bugün söyler herkes,
Çünkü vatan şarkısıdır.
Küçük, büyük bütün millet
Bu şarkıyı söyler bugün,
Bu şarkıdan her saadet

Dolar bütün vicdanlara.
Hop hop, hop hop salıncacık
Uçup gider hep göklere,
Çıkar durur yanık yanık,
Kızcağızın güzel sesi.
Onu şimdi dinler vatan,
Aferin der! Bütün bahçe
Titrer yanık sedasından!

Yelpaze

Sallanıyor güzel güzel,
Sallanıyor yelpazecik,
Onu tutan küçücük el
Yelpazeden bile nazik.

Sallandıkça serin serin
Bir rüzgârcık yüze vurur,
Kâğıtları derin derin,
Kıvrık kıvrık oynar durur.
Yelpaze bir büyük yaprak,
Yelpaze bir küçük bayrak
Gibi uçar hava alır,
Onu şöyle anlarım ben:
Yelpazecik gökten düşen
Yavru melek kanadıdır.

Küçük Halayık Türküsü

Anneciğim hangi yerde yatıyor?
Onsuz gönlüm koynuna can atıyor...
Bilmem insan nasıl insan satıyor?
El evine düştüm küçük yaşımda.

Söyleyin ey güzel yüzlü çiçekler,
Beni ninem hangi toprakta bekler?
Bana bir yol gösterin ey melekler
Siz annemi gördünüz gözyaşımda.

Saçlarım annemin yorganı olsun,
Toprağına kanlı yaşlarım dolsun,
Ömrümün çiçeği yanında solsun,
Güzel öldü densin mezar taşımda!

İmtihan

İmtihanlar yaklaştı,
İş fena,
Herkes buna çok şaştı:
Daima
Çabuk gelir imtihan
Nedendir?
Nefes almaz bir insan,
O gelir...
Baş belası imtihan,
Yine sen,
Diyor küçük Neriman,
Nereden
Çıktın geldin? Amanın
Günde üç,
İmtihan var, insanın
Böyle güç
İmtihanlar verirken
Ezilir
Yürekeği...
Çalış bir
Hafta kadar imtihan
Verirsin,
Bu sözümü anlayan
Yok lakin,
Dinlemez bir arkadaş.
-Aman sen,
Derslerinle var uğraş,
Dilinden

Kurtulalım “Necip” biz
Kibirli
Arkadaşı sevmeyiz.
Besbelli:
Geçen sene çıktı ya
Birinci
Bu sene de mutlaka,
Bu cici
Beyim öyle çıkarım
Zanneder!
-Kim söylemiş a canım?
Bu sözler
Nerden çıktı? Size ben
Ne dedim?
-Anladık her hâlinden...
-Pek nadim
Oldum artık, affedin
Beni siz,
Bir şey demem, siz gidin
Emeksiz,
Çalışmadan imtihan
Yerine,
Birinci sen ol İhsan,
Bu sene.
Onuncuyum ben... Artık
Bırakın!
Necip kızdı birazcık...
Siz sakın
Yaklaşmayın ona ha:
Bir tokat
İner hemen!
-Budala

Kendin at
Onu canın isterse,
Bana sen!
-Necip bize gösterse
O güzel
Cevapları, nereden
Buluyor?
İmtihanda Necip Şen
Oluyor
Biz terlerken!
-Bu yıl ben mutlaka
Yırtıcıyım, necip'ten
Daima
Geri kalmak ayıptır!
-Doğrudur
İnsan bundan utanır.
-Hak bulur
Yerini birgün elbet.
Necip'in
Hakkı mı var? Ne cinnet!
-Ben demin
Anlattım ya, benimdir
Bu yıl hak.
Evet İhsan...
-Yok Nadir olacak.
-Kim olsa biz kızmayız
Necip'ten
Maida, Necip yalnız...
-Canım ben
Ne iddia ederim
Ne de bir
Söz söylerim, beklerim

Yetişir
Bize hücüm bu kadar.
Ben artık gidiyorum çocuklar
Gidiyorum çocuklar.
-Azıcık
Utandı da sınıftan
Kaçıyor,
Gözü siyah bir duman
Saçıyor!
Necip çıktı. Çocuklar
Güldüler,
Arkasından ne anlar
Ne dinler
Bunlar şimdi, her biri
Kendince
Herkesten pek ileri
Pek ince
Fikirli bey kesildi!
Dersleri
Hayalince hep bildi
Her biri.
Kitap filan atıldı
Bir yana.
İşe kibir katıldı.
İnsana
Kibir, inat en fena
Şeylerdir,
Kuru laflar adeta
Kemirir
Azmi, sayı zihinden .
Bakınız:
Bunlar sohbet ederken

Yalnız
Bir sınıfa kapanan
Necip'in
Kalbinde var en yaman
En metin
Bir kanaat bir himmet.
O şimdi,
“Etmeliyim çok gayret
Ben” dedi.
Arslan gibi çalıştı
Günlerce,
Derslerine alıştı,
Eğlence
Geldi ona en güç şey
Pek emin
Bir kalp ile imtihan gününe
Muntazırdı.
-Sen İhsan
Bu sene
Birincisin diyorlar
Tembele.
Bütün öbür çocuklar
El ele
Vermişlerdi Necip'i
Düşürmek
Maksadıyla tüy gibi
Boş emek:
Geldi çattı imtihan,
Tembeller
Hep döndüler sınıftan.
Ne haber
Acep bizim İhsan'dan?

Bir “yedi”
Alabildi lisandan.
Sürmedi pek çok zaman imtihan,
On çocuk
Geçti evvel İhsan’dan.
Ne bozuk
Ne mahzun bir çehreyle
Göründü...
Gözündeki nur bile
Büründü
Matemlere! İhsan’ı
Çocuklar
Sevmez oldu, insanı
Ararlar
Saadeti var iken.
Felaket
Rağbet görmez kimseden,
Ne afet!
Necip ise pek parlak
İmtihan
Verdi, bu bir ali hak
Bir insan
Çalışırsa kazanır
Her zaman.
Çalışanı Allah’tır.
İmtihan
Zamanında gözeten,
Bunu bil !
İnat, kibir, lafla sen
“On” değil
“Beş” numara almazsın
Biçare,

Mektepte de kalmazsın,
Bir kere
Tembelliğe vurdun mu
İşini
Bir günceğiz durdun mu,
Peşini
Tutamazsın kimsenin
Bu böyle.
Çok çalış hem pek metin
Söz söyle!
“Lafla peynir gemisi
Yürümez”
Derler kibrin perisi yürümez.
Akıl çocuk gözünü
Bunu sen
Öğren de bil sözünü
Çocukken.
İşte Necip hem akıl
Hem insan
Hem nazikti, hiç gafil
Olmadan
Çalıştı her yıl öyle.
Her sene
Birinciydi, o böyle
Dersine
Çalıştıkça semadan
Nur-ı Hak
Geldi ona Huda’dan!
En parlak
En mükemmel en âli
Bir vicdan,
Bir irfanla Kemal’i

Bî- payan
Olup kaldı. Yürekten
Çalışmak
Büyüklüğe bil ki en
Büyük hak!

Doğuran Ölür

Nasreddin Hoca bir gün komşudan,
Bir kazan almış, demiş ki “ Yarın
Getiririm ben, bu günlük lazım,
Kazana bir şey olur sanmayın.”
Ertesi gün bir tencere ile
Kazanı hoca vermiş beraber,
Komşusu demiş: Bu tencere ne?
Söyle bakalım...-Canım birader,
Anlamadın mı? Kazan doğurdu!
Komşu sevinmiş... Kazanı tekrar,
Beş günden sonra istemiş hoca.
Komşu sanmış ki yine var bir kâr,
Kazanı vermiş memnun olarak,
Lakin bu defa kazan çok kalmış.
Bizim hoca da, komşu hocanın
Evine gitmiş, kapıyı çalmış:
-Verin kazanı lazımdır bize...
Nasreddin Hoca demiş o zaman:
“Kazanın öldü!” komşu şaşırılmış.
-Bu nasıl sözdür? Ölür mü kazan?
“Ya doğurur mu” diyerek koca
Kapıyı örtmüş Nasreddin Hoca!

Türküler

-1-

Biz küçüğüz siz büyük...
Büyüklerle ağır yük:

Okuyalım biz dersi,
Öğretiniz bize siz,
Dersimizin neresi
Güçse tekrar ediniz.
Biz küçüğüz siz büyük,
Büyüklerle ağır yük.

Siz getirin kasayı,
Biz açarız kapağı,
Siz kurunuz masayı
Biz koyalım tabağı.
Biz küçüğüz siz büyük,
Büyüklerle ağır yük.

Taşları siz toplayın,
Biz evleri yaparız,
Havaya siz hoplayın,
Biz toprakları kaparız.
Biz küçüğüz siz büyük,
Büyüklerle ağır yük.
Siz tarlayı belleyin,
Biz fidan dikeriz,
Toprağı siz eleyin,

Tohumu biz ekeriz.
Biz küçüğüz siz büyük,
Büyüklerle ağır yük.

Siz kaleler devirin ,
Biz yaralar bağlarız,
Siz vatana can verin,
Biz de size ağlarız!
Biz küçüğüz siz büyük,
Büyüğe en şanlı yük!

-2-

Hop hop altın top,
Ellerden kaçır ,
Yere düşünce,
Havaya uçar.

Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

Bir, iki, üç, dört
Beş, altı, yed,
Sekiz, dokuz, on
On birdir şimdi.
Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

Küçük ellerde
Küçücük toplar
Serçeler gibi
Havaya hoplar.

Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

On iki, on üç,
On dört... On beşte
Kaldık biz, eyvah...
Top şimdi sizde.

Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

Büyük ellerde
Büyükcek toplar,
Güvercinlerdir
Göklere uçar.

Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

Topu atarken
Kollar akmalı,
Top uçuyorken
Şimşek çakmalı!

Çocuklar hop hop,
Oynayalım top.

-3-

Sınıf başı
Çocuklar geliniz
El ele kol kola
Bir halka olunuz,

Bakınız sağa sola,
Halkamız düzelsin...
Pek güzel, aferin.
Hep beraber
El ele, kol kola
Oynar şimdi biz,
Bir halka oluruz,
Türküler söyleriz.
Sınıf başı
El ele, kol kola
Sıçrayın yukarı,
Açılın hepiniz,
Uzatın kolları.
Hep beraber
El ele, kol kola
Sıçrarsız hop hop hop
Halkayı açarsız
Kaparız biz top top.
Sınıf başı
El ele, kol kola
İleri gideriz,
Yorulmak bilmeyiz,
Türk oğlu askeriz.
El ele, kol kola,
Evladı vatanın,
Her zaman el ele
Kol kola yaşasın
Hep beraber
Her zaman el ele,
Kol kola yaşarsız,
Ordular devirir,
Kaleler aşarsız!

Dadı ile Saat

Bizim evde pek ihtiyar
Bir dadı var bir de saat:
Onun huyu buna uyar:
Çenesi hiç durmaz rahat.
Saat dadıyı çağırır,
Tık tık öter duvarından,
Dadı saate bağırır,
Sesini kes der afacan!
Saat inadına söyler,
Urur tık tık, öter çın çın,
Dadı ona hücum eyler:
Seni sustururum hırçın!
Lakin bir gün saat dursa,
Dadının gönlü boş kalır,
Kim kalkıp saati kursa,
Ondan bir aferin alır.
İkisinin yaşı yüzdür,
Evimizde bir asır var,
İkisi de pek gürbüzdür,
Daha bir asır yaşarlar!

Şaka

Şaka nedir? Şaka güzel eğlence
İnce fikir, hoş his, tatlı zekâvet

Arkadaşlık âleminde şakaya
Vermelidir pek sevimli bir kıymet.

Evet, şaka hoş olursa çekilir,
Onu yapan belki candan sevilir,
“Ne şakacı ne sevimli çocuktur”
Derler ona, şakacılık böyledir.

Lakin... Evet bir lakin var: Şakacı
Kaba saba olmamalı, bir sözle
Bir küçücük işaretle en nazik
Kalbi kırmak pek kolaydır. Siz hele

Ya hiç şaka yapmayınız, yahut ki
Yaparsanız düşünerek yapınız.
Ben bir şaka anlatayım size de
Hikâyemden büyük hisse kapınız:

Bir mektepte şakacı, pek şakacı
Biri vardı: Ahmet Bey o şakayı
Son haddine vardırdı her zaman,
Lakin bir gün ele verdi yakayı,

Bakın nasıl: Şişmanca bir arkadaş
İskemleye otururken Ahmet Bey

Çekiverdi iskemleyi, o çocuk
Pek şiddetle yere düştü, bu bir şey

Değil, lakin çocukcağız bayıldı,
Yüzü soldu, durdu sanki nefesi.
Hep çocuklar koşuştular ya Rabbi,
Ne yaman bir telaş aldı herkesi!

Yetiştiler mubassırlar, hocalar,
Doktor geldi, çocukcağız ayıldı,
Fakat o gün bu hayvanca şakadan
Hep çocuklar pek iğrendi pek yıld!ı

Müdür bey de geldi, aldı Ahmet'i
İki saat tevkif etti, izinsiz
Kaldım tamam bir ay şaka yüzünden.
Şakacılık gayet güçtür biliniz.

Şaka şeker olur eğer güzelse,
Kaba şaka lakin zehir gibidir,
Terbiyeli bir çocuğun şakadan
Vazgeçmesi daha takdir edilir.

Ninni

Cici bebek, güzel bebek,
Baktın bana sen gülerek,
Benim minik bebekçiğim,
Bebekçiğim yavrum benim,
Gel yat, biraz uyu niçin
Açık durur gözcüklerin?
Yatırayım ben de gör sen
Uyku akar gözlerinden!
Kapadın ya gözlerini,
Ninni yavrum, ninni ninni.

İşte ninni söylüyorum,
Uyu benim güzel yavrum,
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu...

Açıp durma gözlerini,
Seni yaramazcık seni!
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu!

Hu hu hu hu, ninni ninni,
Artık üzüyorsun beni!
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu!

Mışıl mışıl uyudun ya,
Bakamazsın artık bana,
Uyusun bebek yavrum hu hu,
Benim melek yavrum hu hu!

Tembel Nafiz

Tembel Nafiz ne biçare çocuktur,
Onun herkes başına bir taş urur:
Hiç sıfatsız söylemezler adını,
Hakaretin her gün duyar tadını:
Tembel Nafiz yine kafan dolmamış,
Tembel Nafiz yine dersin olmamış,
Tembel Nafiz haydi biraz kımıldan,
Tembel Nafiz olamaz ki bir insan!
Mektebinden Nafiz eve gelince,
Sorarlardı ona mutlak her gece:
-Nasıl Nafiz, tembellikten ne haber?
Çalıştın mı?
-Evet!
-Yalan... Beş beter
Oluyorsun tembellikte gittikçe.
Düşündüğün yemek, içmek, eğlence,
Bir de uyku! Seni koca mankafa!
Nedir senden çektiğimiz şu cefa?
Tembel Nafiz sokaklardan geçerken
Mektebine gitmek için erkenden,
Onu her ses sıfatıyla çağırır,
Kulağına “Tembel Nafiz” bağırır!
Tembel Nafiz, Tembel Nafiz diyerek,
Tramvaylar geçiyorlar, bir köpek
Havladı mı, tembel Nafiz duyulur,
Kulağına bu ses her gün oyulur!
Lakin Nafiz aldırılmazdı, bir insan
Alıştı mı tembelliğe en yaman
Hakaretler kulağına vız gelir,

Tembellerin hâli işte böyledir.
Böyle ama tembelleri mektepler
Barındırmaz, bir gün tutar def eder.
Tart olundu mektebinden nihayet,
Aman ya Rab ne hakaret, rezalet...
Bu kadarla kalsa, hayır, babası
Dedi bir gün:“ Haydi gel kör olası!
Ben fakirim, seni evde tutamam,
Her gün acı acı zehir yutamam,
Ekmeğini kazanmanın zamanı
Çoktan geçti, gel de öğren cihanı!”
Tembel Nafiz bir demirci yanına
Bırakıldı, daha ilk gün canına
Kadar geçti ustasının dayağı,
Akşamüstü tutmaz oldu ayağı!
Böyle her gün sopa, dayak yiyerek
Tembel Nafiz bir küçücük köstebek
Gibi kaldı. Öldü, gitti nihayet...
Kim etmezse vazifeye riayet,
İşte böyle köpek gibi geberir!
Allah’ın en sevmediği tembeldir.
En mukaddes vazifedir çalışmak,
Farzdır bize vazifeye alışmak.
Bunu bilin yavrucaklar siz aman,
Tembel Nafiz olmayınız bir zaman!

Nasreddin Hoca'nın Cübbesi Merdivenden Yuvarlanmış!

Nasreddin Hoca bir gün kahveye
Girince demiş komşusu “ Akşam
Evinden gelen gürültü neydi?”
Hoca demiş ki:“ Duydun mu? Tamam

Cübbem düşmüştü merdivenlerden!”
-Cübbe gürültü yapar mı böyle?
-Evet yapmaz... Ben lakin cübbemin
Kalıvermiştim içinde şöyle!

Bir mektepte bir Sadık Bey
Vardı, büyük küçük bütün
Çocukların hürmetini
Kazanmıştı, onun için

Lazım gelse fedakârlık
Ederlerdi, muallimler
Bile ona büyük insan
İmiş gibi sözler söyler,

Onu pek çok severlerdi,
Müdür bey de Sadık Bey’i
Çok severdi. Hasılı o
Mektebinin göz bebeği!

Sınıfında o birinci,
Hüsn ü hâlde o birinci,
Güneş kadar parlak zekâ
Her kemalde o birinci!

Herkes dersi ona sorar,
Kimin olsa biraz derdi,
Dermanını ondan ister,
O da hemen bahşederdi.
Ali cenap, terbiyeli
Nazik, kâmil bir küçük bey,
İnsaniyet göstermekte
Ona asan idi her şey.

Hastalansa o mesela,
Çocuklar hep giderlerdi
Sınıf sınıf hanesine,
Onu mesut ederlerdi.

Sadık Bey'in her hâlinden
Görünürdü büyüklüğü,
Ona meftun idi kalben
Mektebinin en küçüğü.

Nedendir bu? Çünkü onun
Pederi pek asil insan,
Gayet necip bir bey idi,
Ecdadı da bir hanedan.

Gayet doğru bir söz vardır:
Asil olan çok sevilir,
Hiçbir işi adi olmaz,
Zira beyden gelen beydir!

Beş Kuruşa Kalkan Bu Kadar Oynar

Tasarruf başkadır, hasislik başka,
Bunu iyi bilin, hisset insanı
Bed-nam eder durur, işte şu fıkra
Gösterir ne dündür hasisin şanı:

Kanun-ı sanide bir balıkçının
Ağına nasılsa bir kalkan gelir,
Aman der balıkçı götüreyim filan
Beyefendiye ben, gayet zengindir,

Bu kadar mevsimsiz tutulan kalkan
Mutlak pek ziyade zevkine gider,
Kim bilir keyfinden bana ne kadar
Bol para vererek büyüklük eder.

Alır kalkanını daha oynarken
Götürür o beye. Bey der ki “Aman
Bu kadar mevsimsiz böyle dip diri,
Pek büyük pek yağlı bir nefis kalkan

Bir koca koyundan daha kıymetli!
Gelin, alın şunu balıkçıya bir
Çeyrek mecdiye bahşiş veriniz.
Aman böyle balık nasıl yenilir.
Balıkçı duyunca bu sözü urur
Kalkanı omuza! Bey der ki “Ne o?”
Balıkçı da der ki “ Başka bir yerde
Oynatmalıyım ben...”

-Bırak onu!

-Yo:

Benim cömert beyim, sende akıl var

Beş kuruşa kalkan bu kadar oynar!

En Muzır Hayvan

Tatil vakti yavrucaklar
Bahçeye hep toplanmışlar,
Hem güzel hem faideli
Bir bahis var, belki elli,
Altmış çocuk bir arada,
Büyükleri ön sırada,
Söylüyorlar onlar bütün.
Küçük olan yavru için
Dinlemektir lazım olan.
Dünyada en muzır hayvan
Hangisidir? Dedi Necdet.
Cevap verdi hemen İzzet:
-Yılan
-Hayır hayır!
-Kaplan!
-Değil, dedi Sabri, aslan
Aslan mı o pek necip bir
Mahluktur.
-Ben dedi Nadir,
Kurda en çok muzır derim.
Suphi dedi ki: Efendim,
Timsah vardır, o en fena
Hayvan bence.
-Hayır boğa!
-Yok gergedan!
-Değil tilki!
Bilmezsiniz siz ondaki
Kurnazlığı, melaneti!
-Yediği bir tavuk eti,
Oburları insanları

Parçalıyor!
-En haşarı
En zalim en alçak olan
Hayvan bence hain sırtlan!
Dedi Ziver.
-Ya gergedan
Az fena mı? Dedi İhsan,
Bana bakın arkadaşlar,
Dedi sınıf başı, uzar
Durur bizim bu bahsimiz,
İsterseniz soralım biz
Hocamızdan.
Oh pek âlâ
Dediler hep. Küçük Sefa
Gönderildi davet için
Muallimi. Hemen bütün
Çocuklar pek terbiyeli
Bir vaziyet aldı, elli
Altmış kişi dizildiler,
Hemen güzel güzel, bir bir
Muallim bey geldi, durdu
Efendiler, dedi sordu:
Nedir bugün سوالınız?
Sınıf başı dedi ki, “ Biz
Efendim, bir hayli zaman
Düşündük en muzır hayvan
Hangisidir? Diye lakin
Bulamadık. Şimdi sizin
Lütfunuzdan bekleriz biz,
Hangisidir? Söyleyiniz:
Kaplan mı, yılan, aslan mı?
Yoksa timsah, gergedan mı?

Hoca dedi ki: Çocuklar,
Vidânıma nurlar dolar,
Böyle güzel şeylerle siz
Eğlenmeyi severseniz.
Bin aferin size benden.
Düşünmekle böyle geçen
Her dakika bir asırdır!
Düşünmeyen cahil kalır.
Gelelim biz derdinize,
Ne demeli bilmem size?
Sualiniz kolay değil,
Ona cevap vermek müşkül...
Evet yılan, kaplan filan
Gayet fena birer hayvan,
Rast gelince öldürmeli,
Çünkü muzırdırlar, belli
Vahşetleri gözlerinden,
Hâllerinden şu var ki ben
En muzır hangisidir?
Sualine Allah bilir,
Pek güç cevap vereceğim...
Cevabımdan belki benim
Pek de memnun olmazsınız,
Hocayı siz lakin haksız
Bulmazsınız düşününce.
Bakın çocuklarım, bence
Aslan, timsah, sırtlan filan
Gayet muzır birer hayvan
Ama onlar insan kadar
İnsanlara vermez zarar,
Aç kalınca parçalarlar
Her hayvanı evet onlar,

Lakin bakın nerede var?
Bizim gibi bir canavar?
Kılıç, tüfek, top, tabanca
İnsanları milyonlarca
Öldürmeye kâfi iken,
Çıkardık biz yine fenden
Tahtelbahir, bomba, müthiş
Tayyareler, gazlar... Her iş
Bugün on türlü silahla
Görülüyor, artık anla,
Ne dehşetli canavarız
İnsanlara karşı! Yalnız
Bugün şöyle demelidir:
İnsaniyet mademki bir
Değil, birçok millet olmuş,
Yüreklere bin kin dolmuş,
Muharebe zaruridir,
Bunu herkes anlar, bilir.
Vatanıma eden hamle
Anam, babam olsa bile,
Onu vurmak vazifemdir,
Vatan için can verilir.
Lakin insan durur, durur
Kardeşini bile vurur
Ufacık bir hiddetle,
Bunu yapmaz sırtlan bile!
En küçük bir menfaatin
Var mı? Senin için ne yen
Ne vicdan ne akıl kalır,
Eline bir silah alır,
Öldürürsün! Size değil
Sözüm, lakin kaç bin katil

Vardır bugün Şu cihanda?
Bu görülmez bir hayvanda!
Hele durup dururken bir
Hayvancığı ezmek nedir?
Bir kedicik uyuyorken
Yavaş acak ellerinden
Yakalayıp yere vuran,
Bağırınca gülüp duran,
Yahut güzel bir k peğ 
İnsan doymazken sevmeye
Sert bir tekme yerleştiren
İnsan mıdır? Bilirim ben
Öyle vahşi bir  ocuk ki
Boş kaldı mı kafesteki
Kanaryayı yakalardı,
T ylerini hep yoldardı,
Bahçedeki böcekleri
Toplar birer küçük deri
Gibi dizer ipliklere,
Usanınca sonra yere
Fırlatırdı, üstüne bir
Yaman tekme yerleştirir,
 ld r rd ! Bir gün büyük,
Bir kuş tuttu, ne yaman şey
Baş ağzını dişleriyle
Kopardı da g le g le
Atıverdi... İşte  ıyan,
Kurt, gergedan, aslan, kaplan
Bunu yapmaz, zalim insan
Yapar ancak, zalim olan
Vcdansızdır. Cenab ı Hak
Onu berbat eder mutlak!

İşte size söyledim ben,
İbret alın şu sözümde:

Dünyada en muzır hayvan,
Merhametsiz olan insan!

Ayının Kitap Okuması

Eski paşalardan bir cahil vezir
Haber almış ki bir Çingene her gün
Sokaklarda gayet akıllı, mahir
Ayı oynatıyor, geçenler bütün

Durup bakıyorlar, birçok paralar
Kazanıyor ayı oyunlarıyla.
Vezir merak etmiş, adam göndermiş
Demiş ki şunu sen iyice anla:

Eğer ayı bizim bildiğimizden
Pek akıllı ise al bana getir.
Adam gitmiş, görmüş pek çok beğenmiş
Böyle ayı demiş bulunur nadir.

Hemen çingeneyi, ayıyı almış,
Getirmiş vezire, başlamış ayı

Birçok oyun yapmış, hele gayet güç
Birkaç taklak kılmış, elde sopayı

Oynattıkça zalim çingene, fakat
Vezir beğenmemiş hiçbir oyunu,
Demiş ki: Çingene nafile ayın,
Her ayı becerir mutlaka bunu.

Eğer senin ayın akıllı ise
Bir kitap okusun, dinleyeyim ben.
Çingene demiş ki: Ferman sizindir,
Lakin okuyamaz ders öğrenmeden,

Kulunuza verin bir hafta müddet,
Sonra getireyim, okur mutlaka.
Peki öyle olsun, haydi git öğret
Sonra al gel bana buyurmuş paşa.

Bir hafta geçince çingene gelmiş,
Elinde bir kitap ki her yaprağı
Kalın bir tahtadan yapılmış, ayı
Hemen yere çökmüş, onu bayağı

Bir kitabın büyük sahifeleri
Gibi çevirmeye başlamış, kurnaz
Çingene demiş ki: İşte okuyor.
Paşa hazretleri buyurmuş: Pek az

Bir marifettir bu, ayının sesi
Hiç de duyulmuyor, böyle okumak
Olur muymuş hayvan, okuduğu ne?
Çingene gülerek demiş ki: Mutlak

Paşa hazretleri bunu bir insan
Zan buyuruyorlar! A iki gözüm
Arasına attım yaprakların ben
Sekiz günden beri bir hayli üzüm,

Ayım alıştı da arıyor şimdi.
Elini ağzına görmediniz mi
Nasıl götürüyor? Üzüm olmasa
Bunu hiç yapar mı? Ben efendimi

Ŗu küçük hileyi görür zannettim!
Bu sözün üstüne gitmiş çingene.
Bu kıssadan sonra Ŗu hisse kalmış:
Sahifelerini bir bir üstüne

Kitabın çevirmek hiç anlamadan
Gayet fena tesir bırakır da, bak
Ne derler böyle Ŗey yapan insana:
Bu okumak değil, üzüm aramak!

İlaç

Küçük Nermin ilacı
Hiç sevmezdi, o acı
O fena su içilir
Şey midir ya? Nermin bir
Hasta olsa babası,
Anneciği, ablası,
İlaç elde gelirler,
Yalvarırlar beraber.
Nermin birçok nazlanır,
Ağlar, derdi acıdır
Bu ilaç ben istemem.
Al elimden...
İstemem,
İçemem ben!
-İç yavrum,
Sana kurban olurum.
-Hayır içmem...
-İç kızım,
Sana neler alırım.
-Yok olmaz yok...
-İç Nermin,
Ben içeyim getirin.
-Nermin ablan içecek,
Haydi... İçsin...
-Ya bebek
Sonra kimin olacak?
-Siz bırakın, ben mutlak
İçiririm Nermin'e.
-İçemem ben yok anne!
İşte böyle her zaman

Rica teşvik olmadan
Bazen de hayli tekdir
İşitmeden Nermin bir
Bütün ilaç içmezdi.
O hırçıncık bir kedi
Gibi fırlar, kaçardı,
Gözlerinden saçardı
Yıldız yıldız ateşler...
Anne baba beraber
Koşarlardı peşinden
-Hiç gelmeyin içmem ben!
İşte son söz, ilaç ya
Hiç içilmez mutlaka,
Yahut ancak bir kaşık
İçilirdi. Azıcık
Acı olsa ağzından
Çıkarırdı afacan.
Çok şükür ki Nermin'e
Hastalıklar her sene
Gayet hafif gelirdi,
Doktor bunu bilirdi,
İlaç için pek ısrar
Göstermezdi. Bir bahar,
Nermin biraz ağırca
Hastalandı, bakınca
Doktor dedi, bak şimdi
Olmaz içti, içmedi
Bugün ilaç pek lazım.
-Yine içmez.
-Bakalım!
Siz çekilin şuraya,
Karışmayın araya.

Haydi Nermin kalk!
-Hayır
İçmem, içmem acıdır.
Doktor hemen yataktan
Kaldırarak afacan
Kızı tuttu sıkıca
Kucağında o koca
Kollarından biriyle.
Nermin etti bir hamle,
Lakin küçük bacaklar
Sıkılmıştı, ne oynar
Ne kımıldar dizlerin
Arasından!
-Vah Nermin...
Doktor dedi: Gel dadı
Hani ilaç? Kapadı
Nermin hemen ağzını
Fakat doktor hırçını
Biraz eğdi, burnundan
Tuttu, “Seni afacan!”
Dedi, ağız açıldı
-Haydi haydi gel dadı!
Şimdi ilaç iniyor,
Bütün yuttum sanıyor
Nerminciğin karnına
Korku geçti canına!
Sonra doktor küçücük
Burnu açtı.
-Nermin pek
Acı mıydı?
-Hayır... Yok...
-İlaç acı hem pek çok,

Lakin ondan ben acı
Çıktım, yuttun ilacı!
Dedi doktor. Sonradan
Hastalansa ne zaman
Nermin doktor uzaktan
Kıskaç gibi pek yaman
İki parmak gösterir...
Yapacağı bellidir:
Yine burnu tutacak!
Lakin Nermin avanak
Değildi hiç, kıskaçı
Gördü mü o en acı
İlacı da içerdi.
Boğazından geçerdi,
Sinameki, Hint yağı,
Uslu oldu bayağı.
Daha sonra kıskaçsız
Bile içti, kızcağız
Anlamıştı ki mutlak
Doktor sözü olacak.
Güzellikle olmazsa,
Zorla olur, bu kıssa
Size söyler çocuklar
Ki insanın aklı dar
Olmayınca çalışır,
İlaca pek alışır.
İlaç büyük ihtiyaç:
Ya ölüm var, ya ilaç!

İnci Gerdanlık

Takmış inci gerdanlığı boynuna,
Geldi bir gün mektebine Nezahat,
Hem temiz hem büyük bütün inciler,
Nezahat'ın boynunda var bir servet.

Hep çocuklar toplandılar yanına,
Hayran hayran gerdanlığa baktılar:
Aman, aman! Bu gerdanlık senin mi?
Evet benim, babam aldı.

Çocuklar,
Dedi biri, biz de böyle gerdanlık,
İsteyelim babamızdan,
-Babanız
Sizin zengin değil, bunu alamaz.
Zavallılar, sizin için yalnız

Bir yalancı inci, yahut bir boncuk
Gerdanlıktır alınacak, biliniz.

Hiç nafile üzölmeyin, cihanda
Fakirseniz katlanınız buna siz.

Şu sözlerden çocuklar pek muzdarip,
Gayet meys olmuşlardı, bir zaman
Azametle, öğünmekle sevdirmez
Mektebinde kendisini bir insan.

O kibirli, nobran kızın başına
Neler geldi, bakın: Bir gün gerdanlık

Kopuverdi, civa gibi inciler
Yuvarlandı... Tahtalar hep aralık,

Birçok inci gaip oldu, Nezahat
Koştı durdu tutmak için, ne gezer!
Belki kaldı iki dizi gerdanlık.
Kardeşçğim sen de ara!

-İnciler

Gitti yavrum, beyhude hiç üzölme,
İp kopunca koşsaydı hep çocuklar
İncileri tutarlardı, lakin sen
Hepimizi tahkir ettin! Şimdi var

Ağla, sızla gitti inci gerdanlık!
Hem hazırlan evde de bir cezaya!
Zenginlikle, büyüklükle öğünmek
İşte böyle ağır gelir Mevlâ'ya.

O gün bizim Nezahat'in kalbine
Acı acı zehir doldu, nedamet
Etti bütün nobranlıktan, kibirden:
Arkadaşlar gelin dedi, ben cinnet

İşlermişim size karşı! Affedin.
Bundan sonra hepinize karşı ben
Bir arkadaş, bir hizmetkâr olurum,
Affediniz...

Daha sözü bitmeden,
İki büyük kız giderek müdüre
Gerdanlığın koptuğunu anlattı,

Müdür bey bir emir verdi: Marangoz
Gelip bütün tahtaları fırlattı,

Birer birer toplanıldı inciler,
Sayılarak ibrişime dizildi,
Nezahat de bu vakanın üstüne,
İnsanlık ne, Nezahat nedir bildi!

Hoca hanım sonra ona dedi ki
“Kızım böyle inci filan mektebe
Getirilmez, onu sakla evinde,
Burda takmak muhaliftir edebe.”

Nezahatçık hep bunları anladı,
Mektebinde kendi oldu bir inci,
Hem çalıştı hem sevdirdi kendini.
Sınıfından kolaylıkla birinci

Çıkıyordu. Ayrılırken mektepten
Hep hocalar, arkadaşlar ağladı.
Doldu ilim incileri zihnine
Nezahat’in kalbi elmas bağladı

Oyuncaklar

Koca bir dükkân önünde,
Küçük Fikret ablasıyla
Parlak camın arkasından
Bakıyordu dala dala!

İçeride oyuncaklar,
Türlü türlü oyuncaklar,
Fikretçiğin gözlerine
Sanki gelir, girer, parlar.

Koca bebek davuluyla
Ta ortada, etrafına
Birçok bebek, tavşan, köpek
Sarmış... Bir kamçı yığını

Şuracıkta asılıyor.
Kutu kutu şimendifer,
Tramvaylar, arabalar
İstimbotlar, bisikletler,

Oda takımları... Daha
Neler var, yarabbi neler!
Bu oyuncak âlemine
Çocukların ruhu güler.

Fikret sordu: Ablacığım,
Bunlar kimin?
-Senin, benim

Cebinde para olanın.

-Hadi biz para verelim!

-Kaç paran var?

-Bir altmışlık!

-Bende bir çeyrek, hepsiyle

Şu gördüğün cicilerden

Bir tane alınmaz bile!

Ben bir şimendifer, bir de

Bisiklet isterim abla!

-Ov ov!

-Mutlaka isterim!

-Sen artık durma, sayıkla!

-İsterim ben... Hem hepsini!

-Fikret çıldırdın mı? Haydi

Gidelim.

-Gitmem, isterim...

Abla düşündü ve dedi:

-Beni dinle Fikret iyice:

Bağırarakla, ağlamakla

Bir şey alamazsın!

-Peki,

Ne yapalım cici abla?

“Hafta sonunda mektepten

On aferin getirirsen,

Babamıza söylerim de

İki oyuncak sana ben

Aldırırım, başka türlü

Bir şey alamazsın! Artık

Gel gidelim...”

Fikret sustu,
Sonra düşündü azıcık,

Nihayet yola koyuldu,
Lakin kalbi mesrur idi:
Çünkü kendi kendisine
Elbet çalışırım dedi.

Fikret mektepte çalıştı,
Çalıştı üç çocuk kadar,
On aferin getirdi.
-Al ablacığımı

-“Oyuncaklar
Şimdi gelir işte Fikret”
Dedi abla. Hemen baba
Yakalandı, anlatıldı
Fikretçiğin derdi ona.
Baba bir şey söylemedi,
Lakin koca aferinler
Elinden hiç düşmüyordu.
Babalar sözü az söyler,

Çok iş görürler: O akşam
Fikret’e bir şimendifer,
Bir bisiklet, bir de kamçı
Geldi.“ Daha daha neler

Alacağım ben oğluma”
Dedi baba. Abla bile
Koca bir bebek kazandı
Fikretçiğin himmetiyle.

Şunu iyi biliniz ki
Akıllı olan çocuklar
İstemekle değil, ancak
Çalışmakla kazanırlar.

Değil anne, baba, hatta
Bize canı veren Yezdan
İstemekle değil ancak
Çalışmakla eder ihsan.

Tozdan Dumandan Ferman Okunmuyor

Tilkinin biri arkadaşlarına
Dedi ki bir gün: “Karşiki tepenin

Rüzgâr almayan güneşli yarına
Bir bağ yapılmış, hep gidelim gelin

Üzümleri var, yıldız kadar parlak,
Her tane findık her salkım sürahi,
Hava bulanık, ay da çıkmayacak,
Hırsızlık için gecemiz pek iyi”

Dediler :“ Âlâ gidelim, fakat
Zağarlar yok mu? Bu iş biraz sakat.”
-Onlara karşı fermanım var benim,
Siz hiç korkmayın, buyurunuz gidelim.

Hep yollandılar, biraz zaman sonra
Bağa vardılar, bir de baktılar ki
Bağ pek derinde... İnme kolay ama
Çıkmak biraz güç, lakin koca tilki

“Fermanım vardır, çocuk olmayalım!”
Teminatını yine tekrar etti.
Ay biraz çıkıp üzüm salkım salkım
Görünmesin mi... Artık korku bitti.

Daldılar bağa, başladı ziyafet,
Aman ne kadar bereketli nimet.

Bağcı odada bir hışiltı duydu,
Hemen gözünü bir deliğe koydu,
Bir de ne görsün: Tilki kuyrukları
Yelpaze gibi aşağı yukarı,

Sallanıyorlar bağın içinde...
Yataktan kalktı, yavaşcacık indi:
“Ben zağarlara bir yol vereyim de
Koca tilkiler, görürsünüz şimdi

Kolay mı bu iş!” Demeye kalmadı,
Fırladı bağa sekiz kadar zağar...
Bağcı tüfeği eline almadı,
Çubuğunu yaktı... Yıldırımlar kadar

Korkunç seslerle koptu bir kıyamet!
Tilkiler geçti hep birbirlerine...

Aman yarabbi bu ne müthiş afet!
Çıkar fermanı! Her salkım yerine

Bir can gidecek... Hani ya fermanın
-Onu sen artık kendi kafandan sor!
-Çıkar fermanı, yahut çıkar canın!
Tozdan, dumandan ferman okunmuyor!

Bebek Oyunu

“On yaşında Nezahat misafirleri sekiz yaşında Mediha ile
Yedi yaşında Nevin’i ellerinden tutarak odasına getirir. Orta yerdeki
Büyücek masanın etrafına gelirler. Masada bebekler, bir dikiş
Takımı, mini mini dikiş makinesi, birçok kumaş parçaları,
Etrafında üç sandalye, çocuklar otururlar.”

Nezahat- Gelin bebek oynayalım çocuklar.

Nevin- Aman burada ne kadar çok bebek var!

Nezahat- Çok mu? Nerde? Bebek topu üç tane

Mediha- El vermez mi? Her bebeğe bir anne.

Nezahat- Her anneye bir bebektir, olsaydı

Her anneye üç bebek...

Mediha- Yok bir dadı

Bulmalıydı üç bebeğe o zaman.

Nevin- Ben hem dadı hem anneyim...

Nezahat- Bir insan

Hem anne hem dadı olmaz!

Nevin- Canım ben

Yalancıktan olacağım...

Mediha- İstersen

Öyle ol sen, biz yalnız anneyiz.

Nezahat- Lakırdıyla iş yapılmaz, geliniz

Çalışmaya başlayalım, Nevin sen

Hangisini istiyorsun?

Nevin- Yok, benden

Sormayınız, siz veriniz.

Nezahat- Şu Nevin

Ne de uslu yavrucuktur, aferin.

Bakın şimdi: Üç bebekten küçüğü

Nevin’indir, Mediha’nın büyüğü.

Mediha- Yok abla, yok ortancası benimdir.
Ben ortanca değil miyim?
Nezahat- Sen de bir
Melek gibi kızcağızsın, pek âlâ,
Öyle olsun, haydi Nevin sen başla
Nevin- Ne yapayım?
Nezahat- Geçir önce ipliği
İğneye sen.
Nezahat, Mediha iğnelerini ipliklerini geçirirler.
Nevin- “İpliği iğnesine geçirmek için birçok
Uğraştıktan sonra”
Ne de küçük deliği!
Mediha- Ver yavrum, ver Nevin’in iğnesini
Alır ipliği geçirir
İşte geçti, na tamam
Nevin- Ben küçüğüm kolacacık yapamam.
Nezahat- Ne olur? Biz sana yardım ederiz.
Nevin- Etmezseniz dikemem ki...
Nezahat- Şimdi biz
Kumaşları ayıralım... Ne kadar
Birbirine girmiş aman, parçalar
“Kumaş parçalarını ayırdıktan sonra”
Al sen Nevin, şu kırmızı ipekli
Pek güzeldir, lakin iyi biçmeli.
Nevin- Ben yapamam sen biç onu Nezahat.
Nezahat- Ben biçerim...
Mediha- Ablacığım, sen elbet
Benimkini de biçersin,
Nezahat- Biçerim,
Sen üzülme, lakin cici kardeşim,
Hangisini istersin?
Mediha- Kumaşlar

Öyle çok ki!
Nezahat- Anneciğim hep toplar
Parçaları bana verir, şu yeşil
Yünlü nasıl?
Mediha- Sen bilirsin.
Nevin- O değil,
Sarı güzel.
Nezahat- Nevinciğin hakkı var,
Al sarıyı sen Mediha, çocuklar
Şimdi bana bir kumaş siz beğenin.
Mediha- Şu pembeyi görür görmez ben demin
Nezahat'in bebeğine yakışır.
Demiş idim, en güzele layıktır
En güzeli kumaşların...
Nezahat- Hayır, sen
Pembeyi çok beğendinse gönlümden
Veriyorum sana işte al, başla.
Mediha- Hayır almam, o senindir.
Nevin- Yok abla
Şimdi senin oldu pembe...
Mediha- Karışma
Sen oradan!
Nevin- Karışmayım ben ama
Büyük sözü dinlemeli diyen sen
Değil misin?
Mediha- Şimdi artık Nevin'den
Ablaları ders alacak öyle mi?
Nezahat- O nasıl söz Medihacık sen e mi
Hiçbir daha böyle yapma, küçüğün
Doğru sözü dünyada en büyüğün
Sözü gibi dinlenmeli.
Mediha- Nezahat,

Pek haklısın hata ettim ben, affet.
Nezahat- Affederim, hatta taktir ederim.
Sen üzülme benim melek kardeşim.
Nevin- Size bir şey söyleyim mi?
Mediha- Söyle
Nevin- Ben
Diyorum ki esvapları önceden
Biçmeyelim, astarları biçelim.
Nezahat- Bak Mediha, nasıl hakkım var benim,
Nevin nasıl doğru bir söz söyledi.
Buracıkta aceleyle biz şimdi
Kumaşları tutar, keser, biçersek
Esvaplar pek çirkin olur, bu melek
Pek güzel ders verdi bize...
(Kalkıp Nevin'i öper)
Nevin- Yok abla:
Ders vermedim, rica ettim...
Mediha- Ben asla
Nevincikten beklemezdim...
Nezahat- Böyledir:
Bazen küçük en büyüğe ders verir.
Astarları, fistoları haydi biz,
Güzel güzel yapalım, siz dikiş
Ben biçerim. Sonra gider dadıma
Esvapları diktiririz. Yardıma
Lüzum varsa biz de yardım ederiz.
Esvaplar ne güzel olur bakın siz.
Benim dadım ne ustadır!
Mediha- Şüphe yok,
Ne bebekler dikti sana...
Nezahat- Nevin çok
Akıllısın,

Nevin- Hayır abla, ben küçük
Bir çocuğum...
Nezahat- Fakat aklın pek büyük!
Gel öpeyim gözlerini yavrucak,
Aman Nevin ne sevimli bir çocuk,
Ne cin gibi bir melektir
(Nezahat Nevin'i öper)
Nevin- Hayır sen
Bir meleksin, ben Nevin'im...
Nezahat- Melekten
Daha güzel bir yavrusun sen Nevin,
Hep melekler diyor sana aferin!
“Nezahat astarları biçmeye başlar, birer birer Mediha'ya
Verir. Mediha bunları küçük dikiş makinasına yerleştirir.
Nevin makineyi çevirir. Astarları hiç ses çıkarmadan
Dikerler. Nezahat bunları toplar, hep birden ayağa kalkarlar.”
Nezahat- Cici Nevin, güzel Nevin haydi gel,
Akıl verdin, şimdi de ver bize el!
“Nevin, Nezahat ile Mediha'nın ellerini tutarak
Önlerine düşer, koşa koşa giderler.”

Kurşun Kalemî

Kurşun kalemî ne güzel şeydir,
Onun kadrini kullanan bilir:
Her ele uyar, her işe yarar,
Sanki aklı var, sanki canı var!
Çocuklar için kurşun kalemî
Arkadaştır, ele geldi mi
Yalnızlık gider, eğlence başlar:
Beyaz kâğıda şebnemler kadar
Güzel ve parlak siyah inciler
Dökerek yazar, satırlar güler
Çalışkanların her gün yüzüne.
Kurşun kalemî çocuk gözüne
Bir cihan açar cennetten güzel:
Bilmelidir ki onu tutan el
Fen kuşlarını tutmuş demektir.
Kurşun kalemî nasıl sevinir,
Oynar, çırpınır işletilince!
Kokusu güzel, kabuğu ince
Bir gül dalıdır bülbülü çocuk,
Küçük ellerde uçan yavrucağ.

Dikiş Makinesi

Fır fır dönüyor güzelim makine,
Ben döndüreyim ver anne bana.
-Olmaz yavrum.
-Olmaz, olmaz,
Her şey olmaz, yine ben yaramaz!
Ben oynar iken duydum sesini,
Koştum geldim, döndürmesini
Öğrenmiştim bir daha göster...
-Gel ver elini... Haydi beraber.
- Oh anneciğim...
Fır fır dönüyor,
Çarkından onun açılıp sönüyor
Güya güneşin ateş yanağı,
Her iğnesi bir şeytan ayağı.
Şeytandır evet, küçücük şeytan,
Ateş böceği, mini mini afacan.
Yıldız taşıyor sanki başında,
Bir kız gibidir, altı yaşında.
Oynar, duramaz, söyler, bağırır:
Gari gari, gar gar ...Gar gar gar gar !
Gari gari, gar gar... Dönüyor makara,
Yürüyor iplik... Ne kadar fukara
Geçinir böyle, hürmetler ona,
Fen yavrusudur kocaman makine!
Bakınız dikişe, ne kadar da güzel:
Güya ermiş inci dizer el.
Atlas süzülüp süzülüp açılır,
Yıldız yıldız güller saçılır.
Gari gari... Gar...Gar... Artık durdu

Küçücük şeytan ninesine sordu:

-Kimi dikti senin dikişini? Söyle!

-Sen diktin.

-Evet diktim elimle.

Sen tuttun elimden ama iğne

Öğrenmedi ya, aferin anne!

Kuzu

Mini mini kuzucuk, yavrum sen
Annenden
Kaçarak geldin pek erken,
Oynak, şen.
Me, me diyerek sen geldin,
Tin tin tin,
Durmam ben koşarım ben lakin,
Oradan in!
Gel gel kara göz... Vay tembel,
Gel, gel, gel
Geldin koşarak tel, tel, tel...
Verdim el,
Aldın öptün çok şeytan
Bir hayvan,
Yok: bir koşsan pek piran,
Şen, handan.
Koştuk, koştuk... Yer, yer, yer,
Hep terler
Döktüm kara göz naz gelir
Beklerler.
Yavrum kuzucuk, dur bekle!
Bir hamle
Ettin yine bir tin tinle...
Bak, dinle
Yorgun düştün artık sen,
Gel, dinlen...
Geldin durdun, gönlümden,
Öptüm ben!

Küçük Mezarı Ziyaret

Küçük mezar, küçücük taş,
Yürekçiğim size yoldaş...
Koynunu aç küçük mezar,
Ben gireyim kardeşçiğim
Koynundadır.
Boynunu ver, ben öpeyim
Küçücük taş, sırma saçlar
Boynundadır.
Toprak kardeşsiz mi kaldın,
Ablamı sen niçin aldın?

Küçük mezar, tombul tombul
Duruyorsun, sen bana bul
Tombul elli kardeşimi...
Beni gelsin de okşasın
İpek ablam,
Nasıl aldın sen eşimi?
Bırak benimle yaşasın
Melek ablam.
Kara toprak ne hainsin ,
Açıl, ablam bana gelsin!

Küçücük taş, beni dinle:
Geceleri ben annemle
Yatıyorum, lakin annem
Benim küçük ablam değil,
Yavrum ablam...
Küçücük taş, sen bunu bil:
Annemi bin yıl da sevsem
Ben unutmam
Küçük ablamın yüzünü,

Yıldız bakışlı gözünü!

Küçük mezar her gece biz
Koyun koyuna ikimiz,
Küçük ablamla yatarken
Cennetten bir melek uçar,
Bize gelir,
Bizi annem kadar seven
Melek, kanadını açar,
Gözünde bir
Çocuk kadar güzel rüya,
Masallar söylerdi güya...

Küçücük taş, küçük mezar,
Koynunuzda sizin kim var?
Kardeşim mi? İşte geldim,
Koynunuzu açın bana,
Çok yaraşır
Küçük tabutçuğum benim,
Kardeşimin toprağına!
Bir yer vardır
Ablamın koynunda mutlak,
Ver yerimi kara toprak!

Küçük mezar, inliyorsun
Sanki derinden derinden,
Küçücük taş, dinliyorsun
Sanki beni Kur'an okurken.
Fatiha'mı anladın mı?
Yüzünde gülüyor güller,
Küçücük taş, Fatiha'mı
Ablamın ruhuna gönder!

YEDİNCİ BÖLÜM

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırıp onlara bu yolla belli değerleri ve kavramları benimsetmeye çalışır. Bu ürünler, bir yandan çocuğun kişisel gelişimine yardımcı olurken diğer yandan çocuğun bilişsel dünyasının sınırlarını genişletir. Bu noktalar, çocuğun kişisel ve bilişsel gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Eğitsel ve sanatsal yönden değer taşıyan çocuk şiirleri, çocukların ilgisini çeker ve çocukları edebiyata yönlendirir. Edebiyata meyilli bireyler yetiştirebilmek için ders kitaplarında yer alan okuma parçalarının ve şiirlerin özenle seçilmesi gerekmektedir. Çocuğa doğrudan ders vermek yerine, istenilen durum sezdirilmesi çocuğa göre bir yaklaşım olacaktır.

Ali Ekrem Bolayır, çocuk edebiyatının ilk örneklerini vermiş isimlerden biri olarak çocuklar için farklı konularda şiirler kaleme almıştır. Şair; ahlaki, dinî ve milli yönden güçlü bireyler yetiştirmeyi amaçlarken çocuğu bu şiirlerin merkezine koymuştur. Çocuklar bu şiirleri okuyarak hayatta sahip olunması istenen erdemler hakkında bilgilenebilir, bunları hayatlarının belli aşamalarında kullanabilirler.

Bolayır, şiirlerinde genel olarak doğrudan bir anlatım tarzı tercih etmiştir. Sanatsal yönden eksik sayabileceğimiz bu şiirlerin, eğitsel değerleri ise yüksektir. Özellikle 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişimlerine uygun dolaylı anlatımdan uzak cümleler, öğrencilerin belli kavramları zihinlerine yerleştirmeleri noktasında önemlidir. Türkçe ders kitaplarına malzeme oluşturması bakımından bu şiirlerden yararlanılabilir. Ders kitaplarında yer alan ve çocukların yaşına, bilişsel ve duyuşsal gelişimine uygun olmayan şiirler yerine, çocuk edebiyatının ilk örnekleri sayılan bu şiirlere yer vermek yerinde olacaktır.

Çocuk edebiyatına ait ürünlere Türkçe ders kitaplarında yer verilmesi elbette bu alan için olumlu bir gelişmedir. Biz bu çalışma aracılığıyla, çocuk edebiyatının en eski örneklerinden birinin yeni yazıya çevirisini yaparak yeni bir malzeme elde ettik. Çocuk

edebiyatı penceresinden bakarak Türkçe Eğitimi ile bağ kurmaya çalıştığımız bu çalışmanın, alana katkı sağlaması bizleri mutlu edecektir.

7.2. Öneriler

- Edebiyatımızın çocuklara yönelik örneklerini temsil eden bu şiirler, çeşitli yollarla öğrencilere tanıtılmalı ve önemi belirtilmelidir.
- Şiir Demeti’nde yer alan şiirler; Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan temalara ve kazanımlara uygun olarak ilgili tema başlığı altında örneklendirilebilir.
- Yine bu şiirler, disiplinlerarası alanlarda kullanılabilir. Örneğin, Hayat Bilgisi dersinin serbest okuma parçaları içine bu şiirlerden seçilebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından meydana getirilen Temel Eserler listesinde, Ali Ekrem Bolayır’a ait eserlere yer verilebilir.

KAYNAKÇA

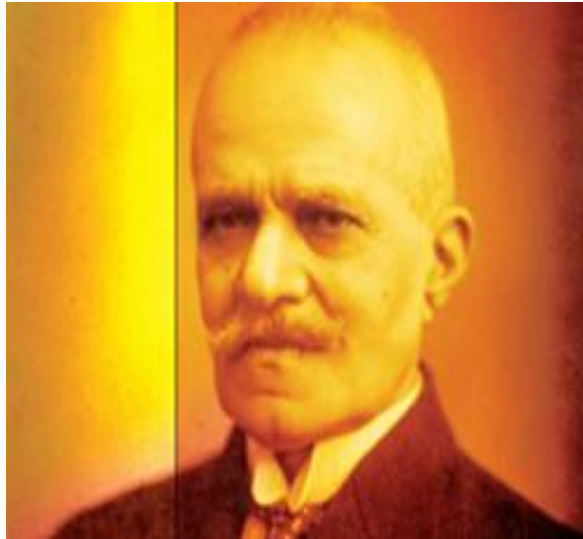
- Aça, M., Gökalp, H. ve Kocakaplan, İ. (2009). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*. İstanbul, Kriter Yayınları.
- Aksan, Doğan (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara, Engin Yayınevi.
- Akyüz, Kenan (1986). *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul, İnkılâp Kitabevi.
- And, Metin (1971). *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*. Ankara, Bilgi Basımevi.
- Arpacı, Özlem (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ayhan, Halis (1997). *Din Eğitim ve Öğretimi*. İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Banarlı, N. Sami (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C. II, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi.
- Ciravoğlu, Öner (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul, Esin Yayınevi.
- Çetin, Nurullah (2008). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara, Öncü Basımevi.
- Çobanoğlu Özkul (2013). Atasözlerinin Tanımı ve Teşekkülü, Metin Yurtbaşı (Ed.) *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü (syf.V)*. İstanbul, Doğan Ofset Yayıncılık.
- Demirel, Şener (2009). *Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. Elazığ, Data Yayınları.
- Develi, Hayati (2011). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu I*. İstanbul, Kesit Yayınları.
- Dilçin, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Enginün, İnci (1987). *Çocuk Edebiyatına Toplu Bakış*. Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul, Gökyüzü Yayınları, s.37-46.
- Ercilasun, Bilge (1990). *Büyük Türk Klasikleri*. İstanbul, Ötüken-Söğüt Yayıncılık, Cilt 10, s.30-32.
- Forster, N. (1995). The Analysis of Company Documentation, C. Cassell ve G. Symon(Eds.), *Qualitative methods in organizational research: A practical guide*. London: Sage.
- Geçtan, Engin(1990). *Varoluş ve Psikiyatri*. İstanbul, Metis Yayınları.
- Gökşen, Enver Naci (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*. İstanbul, Remzi Yayınevi.

- İnal, İ. Mahmut Kemal (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul, Millî Eğitim Basımevi.
- İsen, M., Horata, O., Macit, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ.H. (2006). *Eski Türk Edebiyatı*. Ankara, Grafiker Yayınları.
- Kıbrıs, İbrahim (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara, Kök Yayıncılık.
- Kocatürk, Vasfi Mahir (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara, Edebiyat Yayınevi.
- Kolcu, Ali İhsan (2011). *Servet-i Fünûn Edebiyatı*. Konya, Salkımsöğüt Yayınları.
- Kutlu, Şemsettin (1981). *Servet-i Fünûn Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Levend, Ağâh Sırrı (1938). *Edebiyat Tarihi Dersleri*. Servet-i Fünûn Edebiyatı, İstanbul, Kanaat Kitabevi.
- Meriç, Cemil (1986). *Kültürden İrfana*. İstanbul, İnsan Yayınları, s.307-323.
- Nas, Recep (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Necatigil, Behçet (1983). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul, Varlık Yayınları.
- Neil Postman (1995). *Çocukluğun Yokoluşu* (Çev. Kemal İnal). Ankara, İmge Kitabevi.
- Nuhoğlu, Mualla Murat (2005). *Masallarımız*. Ankara, Ürün Yayınları.
- Oğuzkan, A.Ferhan (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul, Gökyüzü Yayınları.
- Oğuzkan, A.Ferhan (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Ozansoy, Halit Fahri (1970). *Edebiyatçılar Çevremde*. Ankara, Sümerbank Kültür Yayınları.
- Özdemir, Emin (1983). *Yazı ve Yazınsal Türler*. İstanbul, Varlık Yayınları.
- Özgül, Kayahan (1991). *Ali Ekrem Bolayır'ın Hatıraları*. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Parlatır, İsmail (1987). *Ali Ekrem Bolayır*. İstanbul, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sever, Sedat (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara, Kök Yayınları.
- Şirin, M. Ruhi (1987). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları.
- Şirin, M. Ruhi (1998). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tahir-ül Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügati*. İstanbul, Enderun Kitabevi.

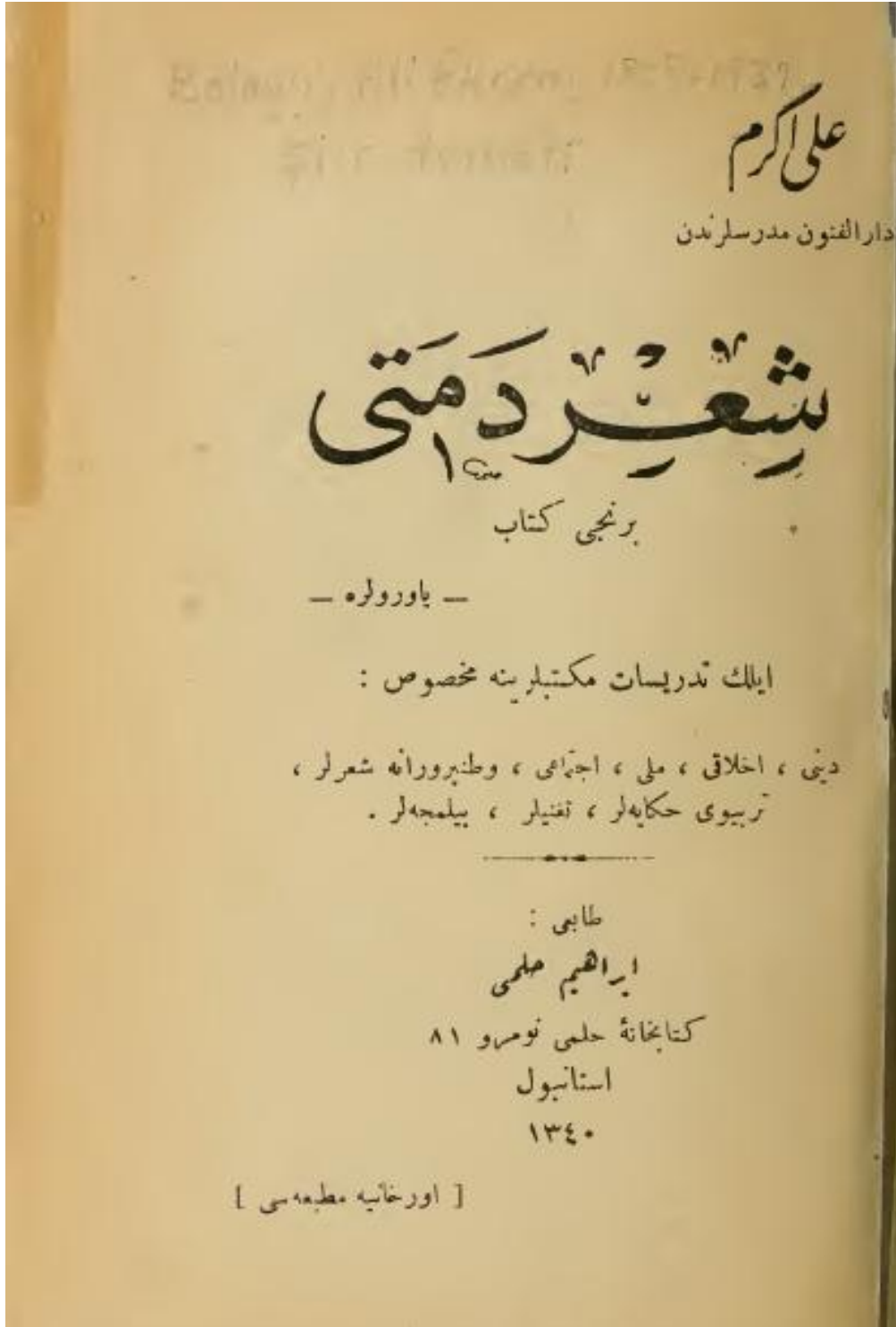
- Tür, Gülseren- Turla, Ayşe (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. İstanbul, Ya-Pa Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Türk Dil Kurumu (2012). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: TDK.
- Uraz, Murad (1939). *Türk Edip ve Şairleri*. İstanbul, Tefeyyüz Kitabevi.
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, Haluk (2003). *Çocuğu Tanımak Anlamak*. İstanbul, Remzi Kitabevi.

EKLER

Ek-1: Ali Ekrem Bolayır'ın Fotoğrafları

Ek-2: Şiir Demeti Adlı Eserin Kapağı

ياورولره

مینی مینی یاوروجقلر ،
شو « دمت » ی سزه ویردم ؛
آلك ، باقك : سزك قادار
سویلدیر ؛ چونكه بنم

یوره كه نازلی نازلی
باقیشلرك معنلری
ایشله نجه ... او پك طاتلی ،
پك یوموشاق ادالری ،

او ایپکلی خنده لری ،
طوبلار قلم ؛ صوکر صارار
دمت یاپار ؛ بوهر بری
کوز بیکی نوری قادار

سویلی برچیچک اولان
« دمت » سزك كندیکزدر.
سزی آلام بن روحمدن
ینه سزه ویردم ؛ کلیر

سزه طاتلی شعرلرم ،
بونی بك ایی بیلیرم .

لکن کوزهل یاوروجقلر ،
سزدن کوکلم شونی اومار :

شاعری ده براز سویك ،
« دمت » سزك ، بن ده سزك .

علی اکرم

۲۲ اگستوس ۳۴۰

ÖZ GEÇMİŞ

1989 yılı, Elazığ doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi Elazığ'da tamamladım. 2007 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde lisans öğrenimime başladım. 2012 yılında ise Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya hak kazandım. 2014 yılında, Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandım. Hâlen aynı ana bilim dalında görevime devam etmekteyim.